

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİNLERDE EVLİLİK UYUMU İLE EMPATİK TUTUM
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Neslişah ADEMPİRA

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

İSTANBUL – 2020

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI	Neslişah Adempira
TEZİN DİLİ	Türkçe
TEZİN ADI	Yetişkinlerde Evlilik Uyumu İle Empatik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
ENSTİTÜ	İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
ANABİLİM DALI	Psikoloji
TEZİN TÜRÜ	Yüksek Lisans
TEZİN TARİHİ	22/07/2020
SAYFA SAYISI	104
TEZDANIşMANLARI	Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEş
DİZİN TERİMLERİ	Evlilik, Aile, Evlilik Uyumu, Empati, Empatik Tutum.
TÜRKÇE ÖZET	<p>Bu yüksek lisans tezinde; yetişkinlerde evlilik uyumu ile empatik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada temel olarak aile ve evlilik, evlilik uyumu, empatik tutum kavramları incelenmektedir. Çalışmanın uygulama kısmında araştırmanın amacı, kapsamı, araştırmanın modeli ve hipotezleri, kullanılan ölçüm araçları, kullanılan istatistik analizler ve analiz bulgularına yer verilmektedir. İstanbul ilindeki 402 evli çiftte anket uygulanmıştır. Uygulanan anket sonuçları SPSS istatistik analiz paket programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, tablolar halinde yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.</p>
DAĞITIM LİSTESİ	<ol style="list-style-type: none">1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Neslişah Adempira

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİNLERDE EVLİLİK UYUMU İLE EMPATİK TUTUM
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Neslişah ADEMPİRA

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

İSTANBUL – 2020

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez/proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

Neslişah Adempira

.../.../...

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Neslişah Adempira'nın '**Yetişkinlerde Evlilik Uyumu İle Empatik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**' adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

(Danışman)

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Yasin GENÇ

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2020

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada yetişkinlerde evlilik uyum düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi ve evlilik uyumu ile empatik tutum arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde yaşayan 402 (309 kadın, ort yaş: 36,40; 93 erkek, ort yaş: 37,0) evli bireyden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu (KBF), Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) ve Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve kullanılmıştır. Araştırmamız sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların EUÖ'nden aldıkları puanlar ile empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların EUÖ'nden aldıkları puanların cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi, eşin çalışma durumu, geniş ya da çekirdek aile olarak yaşama durumu, eşlerle tanışma biçimine göre farklılaşmadığı, buna karşın EUÖ'nden alınan puanların yaş, çocuk sayısı, evlilik süresi ve eşlerin tanışmadan önceki flört süresine göre farklılaştığı gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Aile, Evlilik Uyumu, Empati, Empatik Tutum.

SUMMARY

The aim of this study was to evaluate the relationship between marital adjustment and demographic variables, and empathic attitude in adults. The sample of the study includes 402 married individuals (309 females, mean age: 36,40 males, mean age: 37,0). In order to collect data, Marital Adjustment Test (MAT), Empathic Tendency Scale (ETS), and Personal Information Form (PIF) were used. According to the results of this study, marital adjustment scores of participants were found to be positively correlated with ETS scores. There was no relationship between sex, educational level, income, spouse's employment status, household structure and being an arranged marriage or not. However, the total score of MAT differed according to age, number of children, marriage duration and dating duration before marriage.

Key Words: Marriage, Family, Marital Adjustment, Empathy, Empathic Attitude.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
ÖNSÖZ.....	VII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ.....	2
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	2
1.3. PROBLEM CÜMLESİ.....	2
1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE SINIRLILIKLARI.....	3
İKİNCİ BÖLÜM.....	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. AİLE VE EVLİLİK KAVRAMLARI.....	4
2.2. AİLE VE EVLİLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	6
2.3. EVLİLİK TÜRLERİ.....	7
2.4. EVLİLİK KURAMLARI.....	12
2.5. EVLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	13
2.6. EVLİLİK UYUMU.....	15
2.6.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler.....	17
2.6.2. Evlilikte Problem Çözme Becerileri.....	18
2.6.3. Evlilik Uyumunu Açıklayan Kuramlar.....	19
2.6.4. Evlilik Uyumunun Değerlendirilmesi.....	22
2.7. EVLİLİK UYUMU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	23
2.8. EMPATİ KAVRAMI VE EMPATİ SÜRECİ.....	25
2.9. EMPATİ KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	27

2.10. EMPATİ İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR.....	28
2.11. EMPATİ İLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR	29
2.12. EMPATİNİN BİLEŞENLERİ.....	30
2.12.1. Algısal Bileşeni.....	31
2.12.2. Duygusal Bileşeni.....	31
2.12.3. Bilişsel Bileşeni	31
2.12.4. Bildirim Bileşeni.....	31
2.13. EMPATİK TUTUM.....	32
2.14. EMPATİK TUTUMUN BİREYLERARASI İLİŞKİLERDE ÖNEMİ.....	32
2.15. EMPATİK İLETİŞİM	33
2.16. EMPATİYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	33
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	36
GEREÇ VE YÖNTEM	36
3.1. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	36
3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	36
3.2.1. Sosyodemografik veri formu.....	36
3.2.2. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ).....	37
3.2.3. Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ).....	37
3.3. ETİK	38
3.4. İSTATİSTİK.....	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	39
BULGULAR.....	39
4.1. GÜVENİLİRLİK KATSAYISI	39
4.2. KATILIMCILARA AİT GENEL BETİMSEL İSTATİSTİKLER.....	39
4.3. EVLİLİK UYUMU ÖLÇEĞİ SORULARINA VERİLEN CEVAPLARIN DAĞILIMLARI	42
4.4. EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ'NE VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMLARI.....	48
BEŞİNCİ BÖLÜM	53
TARTIŞMA.....	53
SONUÇ VE ÖNERİLER	61
KAYNAKÇA	63
EKLER	-

KISALTMALAR

ABD	:	AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
ARK.	:	ARKADAŞLARI
ÇEV.	:	ÇEVİRİ
ÇÜÖ	:	ÇİFTLER UYUM ÖLÇEĞİ
ED.	:	EDİTÖR
EUÖ	:	EVLİLİK UYUM ÖLÇEĞİ
N	:	KİŞİ SAYISI
Ot.	:	ORTALAMA
P	:	ANLAMLILIK DÜZEYİ
S.	:	SAYFA
SS	:	STANDART SAPMA
VB.	:	VE BENZERİ
VD.	:	VE DİĞERLERİ
%	:	YÜZDE

TABLolar LİSTESİ

SAYFA

TABLO-1 ÇEKİRDEK AİLE VE GENİŞ AİLENİN SAHİP OLDUĞU KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLER.....	11
TABLO-2 CRONBACH'S ALPHA TEKNİĞİNE İLİŞKİN ÇÖZÜMLEME SONUÇLARI.....	39
TABLO-3 CİNSİYET.....	39
TABLO-4 YAŞ.....	40
TABLO-5 KATILIMCILARIN EĞİTİM DÜZEYLERİ.....	40
TABLO-6 KATILIMCILARIN BİRLİKTE İKAMET ETTİĞİ KİŞİ/KİŞİLERE GÖRE DAĞILIMLARI.....	41
TABLO-7 EV HALKININ AYLIK TOPLAM GELİR DÜZEYİ.....	40
TABLO-8 EVLİLİK SÜRESİ.....	41
TABLO-9 KATILIMCILARIN EŞLERİYLE TANIŞMA BİÇİMİ.....	41
TABLO-10 KATILIMCILARIN EVLENMEDEN ÖNCE EŞLERİYLE FLÖRT SÜRESİ.....	42
TABLO-11 ÇOCUK SAYISI.....	41
TABLO-12 EŞİN ÇALIŞMA DURUMU.....	40
TABLO-13 EVLİLİKTEKİ MUTLULUK DÜZEYİNE YÖNELİK BETİMSSEL İSTATİSTİKLER..	42
TABLO-14 KATILIMCILARIN EŞLERİ İLE ANLAŞMA VEYA ANLAŞMAZLIK DURUMLARI	43
TABLO-15 EVLİLİKTE ORTAYA ÇIKAN UYUMSUZLUKLARIN ÇÖZÜMLENME ŞEKLİ.....	44
TABLO-16 EV DIŞI ETKİNLİKLERİN NE KADARININ EŞLE BİRLİKTE YAPILDIĞINA YÖNELİK SONUÇLAR.....	44
TABLO-17 KATILIMCILARIN BOŞ ZAMANLARINI GEÇİRME KONUSUNDAKİ TERCİHLERİ.....	44
TABLO-18 KATILIMCILARIN BOŞ ZAMANLARINI GEÇİRME KONUSUNDAKİ TERCİHLERİ.....	45
TABLO-19 KATILIMCILARIN HİÇ EVLENMEMİŞ OLMAYI İSTEYİP İSTEMEDİKLERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR.....	45
TABLO-20 KATILIMCILARIN HAYATLARINI YENİDEN YAŞAMALARI DURUMUNDA AYNI KİŞİ İLE EVLENME KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ.....	45

TABLO-21 KATILIMCILARIN EŞLERİNE GÜVENİP ONLARA SIRLARINI AÇMA DÜZEYLERİ	46
TABLO-23 EMPATİK TUTUM VE EVLİLİK UYUMU ÖLÇEKLERİNİN ORTALAMA VE STANDART SAPMA SONUÇLARI.....	46
TABLO-22 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN CİNSİYET İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ.....	46
TABLO-23 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EŞİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	49
TABLO-24 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN YAŞA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	47
TABLO-25 EVLİLİK UYUMUNUN YAŞA GÖRE ÇOKLU KARŞILAŞTIRMA SONUÇLARI..	47
TABLO-26 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EĞİTİM DÜZEYLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	48
TABLO-27 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN BİRLİKTE İKAMET ETTİĞİ KİŞİ/KİŞİLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	51
TABLO-28 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN GELİR DÜZEYİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.
TABLO-29 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	51
TABLO-30 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE ÇOKLU KARŞILAŞTIRMA SONUÇLARI	52
TABLO-31 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EŞLERİYLE TANIŞMA BİÇİMLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	50
TABLO-32 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EVLENMEDEN ÖNCE EŞLERİYLE FLÖRT SÜRELERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	54
TABLO-33 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EVLENMEDEN ÖNCE EŞLERİYLE FLÖRT SÜRELERİNE GÖRE ÇOKLU KARŞILAŞTIRMA SONUÇLARI.....	54
TABLO-34 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN SAHİP OLDUKLARI ÇOCUK SAYISINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	50
TABLO-35 KATILIMCILARIN EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN SAHİP OLDUKLARI ÇOCUK SAYISINA GÖRE ÇOKLU KARŞILAŞTIRMA SONUÇLARI	50
TABLO-36 EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİNE YÖNELİK BETİMSSEL İSTATİSTİKLER	48

TABLO-37 KATILIMCILARIN EMPATİK TUTUMLARININ CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	50
TABLO-27 KATILIMCILARIN EMPATİK TUTUMLARININ YAŞA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	50
TABLO-28 YAŞA GÖRE ÇOKLU KARŞILAŞTIRMA SONUÇLARI	51
TABLO-29 KATILIMCILARIN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYİ VE EVLİLİKLERİNDEKİ UYUMUN EĞİTİM DÜZEYLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	51
TABLO-23 EMPATİK EĞİLİM VE EVLİLİKTE UYUMU ÖLÇEKLERİNİN ORTALAMA VE STANDART SAPMA SONUÇLARI.....	50
TABLO-24 EVLİLİKTE UYUMU ÖLÇEĞİ TOPLAM PUAN VE ALT BOYUTLARDAN ALINAN PUANLAR İLE EMPATİK TUTUM ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI.....	51
TABLO-24 DUYGULARIN İFADE EDİLMESİNE YÖNELİK ANLAŞMA İLE EMPATİK TUTUM ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

Şekil-1 Evlilik Türleri..... 8

EKLER LİSTESİ

EK-A1 Aydınlatılmış Onam Formu

EK-A2 Kişisel Bilgi Formu

EK-B Evlilikte Uyum Ölçeği

EK-C Empatik Eğilim Ölçeği

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması; yetişkinlerde empatik eğilimin evlilik uyumu üzerindeki etkisini incelemek bunun yanında evlilik uyumu ve empatik tutum ile demografik özellikleri arasında farklılıkların olup olmadığını belirlemek üzere yapılmıştır.

Tez çalışmamda planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Hatice Güneş'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek olan, beni cesaretlendiren, büyük fedakarlıklar gösteren, sevgisi ve ilgisiyle her daim yanımda olan, eşim Gökhan Oltulu'ya en kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

GİRİŞ

Aile ilişkilerinin kurulduğu ve sonraki nesillerin yetiştirildiği önemli bir yapı olan evlilik, en önemli ve en temel insan ilişkisidir.¹ Evlilik, bireylerarası ilişkiler içerisinde çok önemli bir konumda bulunmasından ötürü uzun zamandan bu yana farklı disiplinlerden birçok araştırmacının ilgisini çekmektedir. Evlilik, bireylerin psikolojik, sosyal ve biyolojik ihtiyaçlarını doyumayı hedefleyen bir kurumdur. Evliliğin kendisinden beklenen işlevlerinin beklenen düzeye ulaşması, evlilik ilişkilerinin sağlıklı olmasını gerektirmektedir. Evlilik uyumu da evlilik ilişkisiyle ilgili olarak sıklıkla kullanılan kavramlardandır.²

Evlilik uyumu, eşlerin uyum içerisinde sürdürdükleri birlikteliğinin sonucunda evlilik hayatından duydukları memnuniyetlerini ve mutluluklarını ifade eden bir kavramdır.³ Başka bir tanımlamada ise evlilik uyumu eşlerin çatışmaları çözmeye dönük benzer özelliklere sahip olması, evliliklerinden doyum alması, benzer aktiviteleri ve ilgileri paylaşması ve evlilikten beklentilerini yerine getirmesi olarak tanımlanmaktadır.⁴ Evlilik uyumuyla ilişkili birçok faktör bulunmaktadır.⁵ Bunlardan biri de empatik tutumdur. Empatik tutum, eşlerin karşılıklı hissettikleri duygularını doğru olarak anlayabilme becerisidir.⁶ Empatik tutum bireyin davranışları üzerine olumlu anlamda etkide bulunmaktadır. Literatürde empatik tutumun evlilik uyumunu yordadığına yönelik araştırmalar da bulunmaktadır. Kışlak ve Çubukça demografik değişkenlerin ve empatik tutumun evlilik uyumu üzerindeki etkisini incelediği araştırmalarında empatik tutumun evlilik uyumunu anlamlı şekilde yordadığını belirlemişlerdir.⁷

Bu çalışmada empatik tutum ile evlilik uyumu arasındaki ilişki ve bunun bazı sosyo demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı 25 yaş üzerindeki yetişkinlerden oluşan bir örnekleme incelenmesi amaçlanmaktadır.

¹ Yağmur Soylu ve Yelda Kağnıcı, "Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, İletişim ve Çatışma Çözme Stillere Göre Yordanması", **Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal**, 2015, 5(43), s.45.

² Erbek vd., **Düşünen Adam**, 18(1), 2005, s. 40.

³ Erbek vd., a.g.e., s.40

⁴ Esra, Akın Evli kadınlarda çatışma çözme stili ve evlilik uyumu arasındaki ilişki, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s. 30, 2018, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁵ Hülya Akar Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması." *Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi* 2005, (**Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi**).

⁶ Lauren Papp, Chrystyna D. Kouros, and E. Mark Cummings. Emotions in marital conflict interactions: Empathic accuracy, assumed similarity, and the moderating context of depressive symptoms, **Journal of social and personal relationships** 27.3, 2010.s. 367-387.

⁷ Şennur Tutarel Kışlak., ve Çubukça Fazlı "Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi** 5. 2002, s. 5.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmadaki temel amaç İstanbul ili özelinde yetişkinlerde evlilik uyumu ile empatik tutum arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Bunun yanında, evlilik uyumu ile empatik tutum ile demografik özellikleri arasında farklılıkların olup olmadığını belirlemektir.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Evlilik hayatının uyumlu ve mutlu olması mikro anlamda eşleri ve aile bireylerini etkilerken makro anlamda tüm toplumu ilgilendirmektedir. Ancak yerli ve yabancı literatürde eşler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar çok yaygın olarak yapılmasına rağmen, ülkemizde evlilik uyumu ve empatik tutum konusunda sınırlı düzeyde görgül ve kuramsal araştırma olduğu görülmektedir.⁸ Çalışmanın bu noktada literatüre katkı sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan araştırmanın sonunda ulaşılan bulguların, evlilik-aile psikolojik danışmanlığı alanındaki araştırmalara katkı sunacağı ve daha sonraki araştırmalara veri sağlayacağı öngörülmektedir.

1.3. PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmanın temel problem cümlesi şu şekildedir:

Katılımcıların evlilik uyumları empatik tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Alt Problem Cümleleri:

1. Katılımcıların evlilik uyumları cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
2. Katılımcıların evlilik uyumları yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
3. Katılımcıların evlilik uyumları eğitim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
4. Katılımcıların evlilik uyumları ev halkının aylık toplam gelir düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
5. Katılımcıların evlilik uyumları eşin çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

⁸ Nurdan Güven, İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. Ankara. Ankara Üniversitesi,2005 (**Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**).

6. Katılımcıların evlilik uyumları çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
7. Katılımcıların evlilik uyumları evde kiminle birlikte yaşandığına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
8. Katılımcıların evlilik uyumları evlilik süresine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
9. Katılımcıların evlilik uyumları tanışma biçimine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
10. Katılımcıların evlilik uyumları flört sürelerine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE SINIRLILIKLARI

Araştırma şu varsayımlara sahiptir:

- Seçilen örneklemin evreni temsil yeterliliğine sahip olduğu varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan katılımcıların anket ve ölçeklere içtenlikle ve objektif olarak yanıt verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan “Evlilikte Uyum Ölçeği” ve “Empatik Eğilim Ölçeği” nin ilgili değişkenleri geçerli ve güvenilir olarak ölçeceği varsayılmaktadır.

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır;

- Bu çalışmada elde edilen veriler İstanbul ilindeki 402 evli çiftten oluşan örneklem ile sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında incelenen evlilik uyumu, “Evlilikte Uyum Ölçeği” nin ölçtüğü değerlerle sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında incelenen empatik tutum, “Empatik Eğilim Ölçeği” nin ölçtüğü değerlerle sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde çalışmanın kavramsal çerçevesi bağlamında aile, evlilik, evlilik uyumu, empati ve empatik tutum kavramları ele alınmaktadır.

2.1 AİLE VE EVLİLİK KAVRAMLARI

Toplumsal bir birim olan aile, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Aile kavramı farklı formlar içerisine girerek biçimsel ve yapısal değişimlere uğrasa da bugüne değin önemini korumuş ve sosyolojik, biyolojik, politik ve ekonomik bir çok tartışmanın odak noktasını oluşturmuştur. Toplumdaki ailelerin her biri fonksiyonları ve ihtiyaçlarıyla farklı birer varlık olarak toplumu şekillendirmektedir.⁹

Aile kavramına dair birçok tanımlama bulunmaktadır. Her tanımlamada aile farklı bir kategori içerisine dahil edilmektedir. Bu tanımlamalar aileyi toplumsal hayatın temel kurumlarından biri olarak kabul etmekle birlikte aileyi sosyal bir grup, birlik, topluluk, örgüt ve kurum olarak değerlendirmektedir. Buradaki önemli husus aile kavramını açıklamak üzere yapılan tanımlamalar arasındaki farklılıklar değil, bu tanımlamaların ortak özellikleri ve her birinin aileyi toplumsal hayatın temel unsurlarından biri saymasıdır. Aile toplumun diğer kurumlarına temel teşkil etmekle birlikte toplumsal gelişmenin ilk aşamasında devlet, eğitim, din ve ekonomi gibi diğer sosyal kurumları şekillendirmekte ve geliştirmektedir.¹⁰

Bir toplumda ailenin meydana gelmesinde evlilik önemli bir süreçtir. Evlilik kişiliğin gelişmesi ve ihtiyaçların karşılanmasında önemli işlevi bulunan bir ilişki biçimidir. Evlilik, ailenin oluşumu ve nesillerin devamında temel bir unsurdur.¹¹ Evlilik, bireyin genel sağlık durumunu olumlu anlamda etkileyen ve hayatından memnun olmasını destekleyen toplumsal bir kurumu ifade etmektedir. Evlilik, bireyin hayat kalitesi, yaşam memnuniyeti ve psikolojik iyi olma düzeyi gibi birçok alanına etki etmektedir. Bireyin hayatını birçok açıdan etkileyen evlilik, yaşadığı sevinç, zorluk, mutluluk, sıkıntı, fayda ve üzüntü ile toplumun önemli bir bölümü için bir ulaşılmak istenen bir amaçtır. Evlilik hayatının mutlu sürmesi çiftlere hem sosyal ve

⁹ Saliha Hallaç ve Fatma Öz. "Aile kavramına kuramsal bir bakış." **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar** 6.(2), 2014, s.142.

¹⁰ Feridun Merter, **1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler: Malatya Örneği**, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1990, s.1.

¹¹ Jeffry H Larson, ve Thomas B Holman, "Predictors of Marital Quality and Stability", **Family Relations**, 1994, s.228.

fiziksel anlamda hem de duygusal anlamda yakınlık sağlamaktadır. Çiftlerin birbirlerine sağlamış oldukları yakınlık, birbirlerine önem verdiklerine, saygı duyduklarına ve birey olarak önemsendiklerine işaret etmektedir. Evlilik; erkek ve kadın açısından insanın birlikte yaşama, yaşamı paylaşmak, çocuk sahibi olma ve onları sağlıklı ve güzel bir şekilde yetiştirme gibi hedeflerini gerçekleştirmek üzere yapılan bir anlaşmadır.¹²

Aile ve evlilik kavramları birlikte değerlendirildiğinde evlilik kurumunun sağlam temeller üzerinde kurulmasında aile kavramının önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Ancak özellikle sanayileşmenin arttığı günümüzde, evlilik kurumsal anlamda değişikliğe uğramış ve bu durum toplumsal yapıda da değişikliklere neden olmuştur. Böylece evlilik yapısının yeniden incelenerek analiz edilmesi ve sonuçlarının daha iyi şekilde değerlendirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Evlilik hayatı üzerinde etkili olan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Çiftlerin kişisel özellikleri ve sosyal özellikleri bu faktörler içerisinde en önemli olarak görülenidir. Bu kapsamda yürütülen araştırmalar gelir seviyesinin, eğitim durumunun, yaşın evlilik hayatında eşlerin uyumunu ve duygumunu etkilediğini ve evlilik kalitesini yordadığını ortaya koymaktadır.¹³

Bir evliliğin kaliteli olması evlilik doyumunu, evlilik uyumunu ve evlilik bütünlüğü olgularının içerisine alan geniş bir kavramı ifade etmektedir. Kaliteli evliliklerde çiftler ilişkilerini objektif olarak değerlendirmektedir. Diğer taraftan evliliğin kalitesi çiftlerin anlaşabilmesi, doğru iletişim kurabilmesi, ilişkilerde uyum sağlayabilmesi ve mutlu olabilmesi ile de ilişkilidir. Birbirleriyle etkili iletişim kuran ailevi konular hakkında düşünce birliğine varan, problemleri pozitif bir bakış açısıyla çözebilen eşlerin memnuniyeti ve evlilik uyumu da üst seviyede olmaktadır.¹⁴

Yukarıda da söz edildiği üzere, uyumlu evliliklerin en temel şartlarından biri çiftlerin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabilmeleridir. Çünkü; çiftlerin birbirleri ile konuşarak fikir alışverişi yapmaları evliliğin kalitesini artırmaktadır. Çiftler arasında yaşanan iletişim eksikliği ise evlilik kurumunun yıpranmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla iletişim problemlerini aşmadan uyumlu bir evlilikten bahsetmek mümkün değildir. İletişim sorunları yaşamakla birlikte evlilik sürecinde yaşanan çatışmaları bitirme yeteneğinin eksik olması da evlilik sürecinde yaşanan problemlerin önemli bir nedenidir. Çiftlerin birbirleriyle iletişim kurmaları ve çatışmayı bitirici davranışlar

¹² İbrahim Ethem Özgüven, "Evlilik ve Aile Terapisi", 3. Baskı, PDREM Yayınları, Ankara, 2009, s.344

¹³ Hatice Yalçın, "Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki", *Journal of Research in Education and Teaching*, 2014, 3(1), s.251

¹⁴ Evrim Erbek vd., "Evlilik Uyumu", *Düşünen Adam*; 2005, 18(1), s.40

sergilemeleri evlilik sürecini daha kaliteli ve sağlıklı hale getirmektedir. Buna karşın çiftlerin çatışmayı bitirici davranışlar ortaya koyamamaları, evlilik sürecinde uyum problemlerini beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla çatışma bitirme tarzı evlilik sürecinde önemli bir unsurdur.¹⁵

Tüm bu kavramsal değerlendirmeler dikkate alındığında sosyal bir varlık olan insanın hayatını başkalarıyla paylaşma ihtiyacı hissedeceği ve bunu evlilik kurumuyla sağlayacağı, böylece neslin devamını, duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını ve güvende olma ihtiyacını karşılayacağı söylenebilir.¹⁶ Diğer taraftan birbirleriyle karıştırılan aile ve evlilik kavramları birbirlerinden farklı anlamları barındırmaktadır. Aile bir grubu veya örgütü; evlilik ise farklı cinsten bireylerin bir araya gelmeleri sonucunda yaşamı paylaşma, çocuk yapma ve yetiştirme gibi amaçlarla yaptıkları sözleşmeyi ifade etmektedir.¹⁷ Çalışmanın sonraki bölümünde bu iki kavram arasındaki ilişki ele alınmaktadır.

2.2 AİLE VE EVLİLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Aile ve evlilik kavramları her ne kadar birbirleriyle ilişkili olsa da farklı anlamları ifade etmede kullanılmaktadır. Buna göre evlilik genellikle ikili ilişkileri ifade etmek amacıyla kullanılırken aile ise evliliğe ya da ortak alana bağlı ilişkileri içerisine almaktadır. Bir ailenin devam etmesi için çiftlerin bir arada bulunması gerekmemektedir. Çiftlerden birinin ya da her ikisinin ölmesi halinde dahi kardeşler kendilerini aile olarak adlandırmaya devam etmektedir. Dolayısıyla aile ebeveynlerin yokluğunda dahi kardeşler arasında varlığını sürdürebilmektedir.¹⁸

Aile hayatının başlangıcını evlilik oluşturmaktadır. Evlilikler iki kişi arasında gerçekleşen bir olgudur. Aile ise evlilik sonucunda dünyaya gelen çocuk ya da çocuklar ile çiftlerin çevresinde evlilik öncesinde bulunan bazı bireyleri kapsamaktadır. Çiftler evlendiklerinde yalnızca bir eş değil bunun yanında ebeveyn, enişte, kayınbirader, görümce, baldız ve diğer akrabalardan oluşan yeni bir çevre edinmektedirler. Evlilik devam ettikçe bu çembere başkaları da dahil olmaktadır. Böylece aile günlük kullanımı ile yakın akraba ya da nesebi de içerisine alacak

¹⁵ Soylu ve Kağnıcı, a.g.e., s.45

¹⁶ İbrahim, Kır "Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri." **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 2006, 10(36), s.384

¹⁷ Nephani, a.g.e., 1993, s.301

¹⁸ Kadir Canatan, **Aile kavramının tanımı**. K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.), *Aile sosyolojisi* içinde (ss. 53-64). İstanbul: Açılım kitap, 2011. S.57.

şekilde daha geniş bir alanı ifade etmektedir. Aile evliliğe kıyasla daha fazla insanı içerisine alan bir yapıdır.¹⁹

Evlilik erkek ve kadının beraber yaşama, çocuk yapma ve yetiştirme gibi amaçlarla bir araya gelerek kurdukları hukuki bir yapıdır.²⁰ Bu nedenle eşlerin birbirlerine bağlanmaları ve doğacak çocuklarının toplumda bir statü elde etmesi nedeniyle hukuki, resmi ve kurumsal yapısıyla ön plandadır. Toplumsal birlik veya grup olarak değerlendirilen aile ise ortak yaşam alanı, işbölümü, üreme gibi süreçleri içerisine almaktadır.²¹

Çağdaş dünyada yaşanan küresel değişimler aile yapısında dönüşümlere neden olmuştur. Bir taraftan sosyalist hayattan bariz şekilde farklılaşan yeni bir yaşam, diğer taraftan liberal ekonomi ile birlikte oluşan sosyal yapı düşünce ve kültür tarzında farklı açılımları beraberinde getirmektedir. Bu durum toplumsal değer yargıları ve algılamalarını etkilemiş ve bireylerin taleplerini ve beklentilerini değiştirmiştir. Aile ve evlilik ilişkilerinde yaşanan değişim süreci, genellikle sosyal ve bireysel nedenlere bağlıdır. Buna göre ailelerde görülen ekonomik problemler, kadının ekonomik özgürlüğünü kazanması ve böylece aile içerisindeki rolünün değişmesi, bu değişimin nedenleri olarak görülmektedir. Tüm bu faktörler aile ilişkilerindeki ataerkil yapıyı zayıflatarak son dönemlerde boşanma oranlarının artmasına yol açmaktadır.²²

2.3 EVLİLİK TÜRLERİ

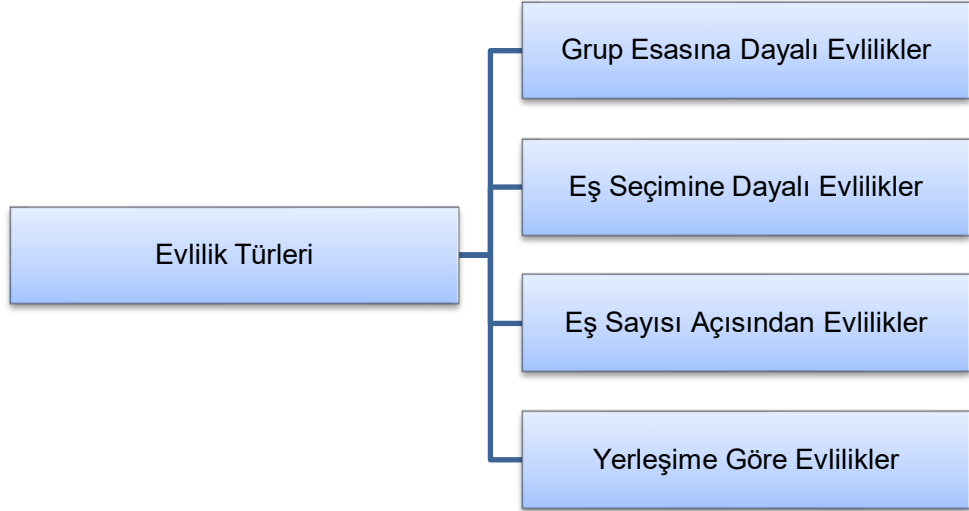
Sosyoloji ve antropoloji araştırmalarında evlilik konusunda farklı kriterler kullanılarak çeşitli sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak literatürde en yaygın kullanıldığı biçimiyle evlilik türleri şekil 1’de gösterilmektedir.

¹⁹ Aydan Gülerce, **Türkiye’de ailelerin psikolojik örüntüleri**. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1996, s.12

²⁰ Saran Nephani, **Antropoloji**. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1993, s.301

²¹ Samuel, Koenig, **Sosyoloji: Toplum bilimine giriş** (S. Sucu ve O. Aykaç, Çev.). İstanbul: Ütopya, 2000, s.134.

²² Abulfaz Süleymanov, "Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri." **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, 2009: 17(17), s.8.

Şekil-1 Evlilik Türleri²³

Grup Esasına Dayalı Evlilikler: Grup esasına dayalı evlilikler mensubu olunan ailenin veya grubun dışından birileriyle evlenme anlamına gelen “Egzogami” ve mensubu olan ailenin ya da grup içinden birileriyle evlenme anlamına gelen “Endogami” olarak sınıflandırılmaktadır. Grup içi evlilikler genellikle geleneksel toplumlarda yaygın şekilde görülürken; grup dışı evlilikler ise modern toplumlarda yaygın olarak görülmektedir. Çünkü güçlü akrabalık bağları ve düşük sosyal hareketlilik ile grup dışı topluluklara bakış açısı gibi hususlar grup dışı evliliğin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Bu noktada akraba evliliği özellikle kadınların eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve geniş aile yapılarının yaygın olduğu geleneksel toplumlarda daha yaygın görülmektedir. Orta Doğu ülkeleriyle Kuzey Afrika ülkeleri grup içi evliliklerin yaygın olarak görüldüğü ülkeler iken Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ise grup içi evliliklerin daha az görüldüğü ülkelerdir.²⁴

Diğer taraftan akraba evliliklerinin yaygın olduğu toplumlarda kararlar genellikle erkekler tarafından verilmektedir. Bu toplumlarda akraba evliliklerinin yaygın olmasının temel gerekçeleri ise aile içerisine yabancıların girmemesi, çiftlerin birbirlerini daha önceden tanımaları ve aileye ait mal varlığının bölünmemesi gibi gerekçelerdir.²⁵

²³ William. Haviland, "Kültürel Antropoloji." Çev. Hüsamettin İnaç). İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2002, s.302.

²⁴ Daniel Bates, 21. yüzyılda kültürel antropoloji: insanın doğadaki yeri. İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2009, s.301

²⁵ Nuran Elmacı., ve Ceylan, Ali. Diyarbakır'ın göç alan bir semtinde akraba evlilikleri ve değişim. B. Kümbetoğlu & H. B. Gedik (Ed.), *Gelenekten geleceğe antropoloji* içinde (ss. 129-140). İstanbul: Epsilon Yayıncılık. 2005, s.130.

Eş Seçimine Dayalı Evlilikler: Eş seçimi kriterine göre evlilikler genellikle “Görücü usulü” evlilikler ve “Tanışarak” yapılan evlilikler olarak sınıflandırılmaktadır. Günümüzde görücü usulü ile yapılan evlilikler genellikle sanayileşmemiş toplumlarda daha yaygın şekilde görülür iken tanışarak yapılan evlilikler ise sanayileşmiş ve modern toplumlarda daha yaygın görülmektedir. Diğer bir ifadeyle bireyselliğin ön planda olduğu toplumlarda aşk bireysel bir deneyim olarak görülürken, kişinin kiminle evlilik yapacağı konusu önemli oranda kendi tercihinin bırakılmaktadır. Diğer taraftan bireyselliğin ön planda olmadığı geleneksel toplumlarda ise evlenecek kişiler ailelerinin veya grubun diğer üyelerinin taleplerini dikkate almak zorundadırlar.²⁶

Eş Sayısı Açısından Evlilikler: Eş sayısı açısından değerlendirildiğinde evlilikler genellikle “Monogami” ve “Poligami” olarak sınıflandırılmaktadır. Bunu göre monogami kadınların veya erkeklerin tek bir eşe sahip olmaları anlamına gelmektedir. Poligami ise birden çok eşe sahip olmak anlamına gelmektedir. Kadınların birden çok erkekle evlenmelerine poliandri; erkeklerin birden çok kadınla evlenmelerine ise Polijini denilmektedir.²⁷ Poligami daha çok geleneksel yapıda toplumlarda yaygın olarak görülür iken monogami ise sanayileşmiş toplumlarda yaygın şekilde görülmektedir. Ancak monogami dünyada en fazla tercih edilen evlilik türüdür. Polijini türü evlilikler ise çok az tercih edilmekle beraber çocuk bakımı ve hazır işgücü gibi nedenlerden ötürü tarımsal faaliyetlerin yoğun şekilde yapıldığı toplumlarda yaygın şekilde görülmektedir. Erkeklerin beklenen yaşam süresinin kadınlara kıyasla daha düşük olduğu toplumlarda ise Poliandri türlü evlilik sık şekilde görülmektedir.²⁸

Yerleşime Göre Evlilikler: İkamet yeri kriteri açısından değerlendirildiğinde evlilikler “Matrilokal”, “Patrilokal”, “Bilokal”, “Ambilokal” ve “Neolokal” olmak üzere 5 grupta sınıflandırılmaktadır. Buna göre *matrilokal evlilik*, evlilik sonrasında erkeklerin kadınların ailelerine katılarak onlarla beraber yaşaması anlamına gelmektedir. Türk toplumunda bu evlilik türüne “içgüveysilik” denilmektedir. Bu evlilik türü daha çok anaerkil toplumlarda görülmektedir. *Patrilokal evlilik*, evlilik sonrasında kadınların erkeklerin ailelerine katılarak onlarla birlikte yaşaması olarak tanımlanmaktadır. Bu evlilik türü ise genellikle ataerkil toplumlarda görülmektedir. Bir başka evlilik türü olan *bilokal* evlilikte, evlilik sonrası yerleşim yerleri hem kadın hem de erkeklerin ailelerinin yanında devam etmektedir. Göçebe topluluklarda bu evlilik türüne sıkça

²⁶ Elliot Aronson vd., "Sosyal Psikoloji,(çev. Okhan Gündüz)." Kaknüs Yayınları, İstanbul2012, s.558

²⁷ Saran, a.g.e., s.305.

²⁸ Haviland, a.g.e., s.274.

rastlanmaktadır. *Ambilokal* evlilikte ise çiftler evlilik sonrasında hangi ebeveynin yanında yaşamlarına devam edeceklerine özgürce karar vermektedirler. Son evlilik türü olan *neolokal* evlilikte ise eşler ailelerinden ayrı bir yerde evliliklerini sürdürmektedirler. Günümüz modern toplumlarında bu evlilik türü gittikçe yaygın hale gelmektedir. Bu evlilik türü çekirdek ailenin özerkliğine vurgu yapan endüstri toplumlarında gözlemlenmekte ve ailenin iş hayatının yürütüldüğü yere hareket etmesine imkan tanımaktadır.²⁹

2.4 AİLE

Aile, anne ve baba, erkek ve kadın, çevresel ve genetik faktörler, modern ve geleneksel algı ile birey ve tüzel kişilik olmak üzere farklı ve karşıt parçaları bünyesinde barındıran ve bu karşıtlıklar üzerinden farklı aile şekillerini oluşturan bir yapıdır. 19. yüzyıl ile birlikte batı dünyasında yaşanan toplumsal gelişmeler toplumun temel yapısında ve özellikle de ailede bazı değişmelere ve çözümlere yol açmıştır. Böylece yeni aile tipleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Aile kurumunun varlığı insanlık tarihi ile eşdeğer olmakla birlikte aile yapısı, görev ve sorumlulukları itibari ile toplumlararası ve hatta aynı toplum içerisinde farklılık göstermektedir. Bu farklılıklarla ilişkili olarak tarihsel süreçte farklı aile türleri ortaya çıkmıştır. Aile yapısı görev ve sorumlulukları açısından farklı şekillerde sınıflandırılırsa da günümüzde en yaygın ve en genel sınıflandırma “geniş aile” ve “çekirdek aile” sınıflandırmasıdır.³⁰

Geniş aile, birçok üyenin meydana getirdiği ve akrabalık ilişkilerinin devam ettiği bir aile türüdür. Geniş ailelerde anne, baba ve çocuklarla birlikte büyük baba, büyükanne, kuzenler ve kardeşler de yer almaktadır.³¹ Geniş aile türünün yaygın olarak görüldüğü toplumlarda ailenin özerkleşmesi noktasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu durum ailelere dışardan aşırı şekilde müdahale edilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla geniş ailelerde özgür ve bağımsız bireyler yerine yaşamında başkalarının etkili olmasını arzu eden bireyler yetiştirilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki geleneksel geniş ailelerde aile bireylerinin rollerinin daha belirgin olması aile içerisinde yaşanacak problemlerin azalmasına katkı sağlamaktadır. Fakat aile içerisinde yaşanacak problemlerin az olmasının bireysel doyumu beraberinde getirdiğini söylemek mümkün değildir. Çünkü aile bireylerinin bu rolleri kendi rızalarıyla mı aldıkları yoksa bu rolleri kendilerine verilen bir zorunluluk

²⁹ Haviland, a.g.e., s.304.

³⁰ Mustafa Aydın, **Kurumlar sosyolojisi**. Ankara: Vadi Yayınları, 1997, s.43-45.

³¹ Haviland, a.g.e., s.301.

olarak mı yerine getirdikleri önem teşkil etmektedir. Bu nedenle geleneksel geniş ailelerde bireysel doyumdan öte sosyal uyum ön plana çıkmaktadır.³²

Çekirdek aile ise karı, koca ile evlenmemiş çocuklardan oluşmaktadır. Her ne kadar geçmiş dönemlerde de görülen bir aile türü olduğu öne sürülse de çekirdek aile, endüstri toplumunun dikkat çeken özelliklerinden biridir. Çekirdek aile endüstri devrimi ile beraber oluşan şehirleşmenin sonucunda daha yaygın olarak görülmeye başlanan bir aile türüdür. Çekirdek ailenin görülme sıklığı da tıpkı geniş ailedeki gibi sosyal ve ekonomik şartlar sonucunda oluşan ihtiyaçlara cevap verebilmek için artmıştır. Sanayileşme ile beraber aileler açısından coğrafi hareketlilik artmış ve bu durum neolokal yerleşimi hızlandırmıştır. Böylece çekirdek aileler diğer akrabalarından izole edilmiş halde yaşamaya başlamıştır.³³ Diğer taraftan sanayileşmenin aile yapısını daha çekirdek bir yapıya doğru götürdüğü ve sanayileşmiş toplumlarda çekirdek ailelerin daha yoğun şekilde görüleceği ifade edilmektedir.³⁴ Çekirdek aile ve geniş ailenin sahip olduğu karakteristik özellikler tablo 1 de gösterilmektedir.

Tablo-1 Çekirdek Aile ve Geniş Ailenin Sahip Olduğu Karakteristik Özellikler³⁵

Geniş Aile	Çekirdek Aile
Evin idaresi erkek tarafından yapılmaktadır.	Ailedeki birey sayısı azdır
Çocukların ve bebeklerin sorumluluğu erkektedir.	Eşler arasında rol dağılımı vardır.
Kadın erkeğin hizmetindedir.	Aile üyeleri genellikle geç evlenmektedir.
Komşuluk ve akrabalık ilişkileri yoğundur.	Aile üyeleri görece olarak daha bağımsızdır.
Ekonomik işbölümü gelişmiştir.	Aile üyeleri ortaya çıkan problemler ile tek başına yüzleşmektedir.
Aile fertleri arasında işbirliği vardır.	Akrabaların yardım ve desteği daha sınırlıdır.
Hane gelirleri tek elden toplanarak tek elden harcanmaktadır.	
Ailenin en yaşlı üyesi her konuda son kararı vermektedir.	
Ataerkil yapı son derece güçlüdür	

³² Ahmet Rifat Geçioğlu, Evlilik uyumu-dindarlık ilişkisi: Adana örneği. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2018, s.29, (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

³³ Geçioğlu, a.g.e., s.29

³⁴ Kağıtçıbaşı, Çiğdem, **Kültürel psikoloji**. İstanbul: Evrim Yayınevi, 2007, s.109-110.

³⁵ Geçioğlu, a.g.e., s.28-29.

2.5 EVLİLİK KURAMLARI

Literatürde evlilik ve aile ile ilgili çalışmalara kuramsal zemin oluşturan birçok kuram bulunmaktadır. Bu kuramlara ilişkin ayrıntılar aşağıda ele alınmaktadır.

Sistem Yaklaşımı: Bu yaklaşım aileyi ve evliliği geniş bir perspektiften ele almaktadır. Buna göre geniş bir sistemi oluşturan aile çiftler arası, çocuklar arası, baba ile çocuk arası ve anne ile çocuk arası sistem olmak üzere kendi içerisinde alt sistemlere ayrılmıştır. Bu sistemlerden bir tanesinide oluşabilecek sorun, tüm sistem üzerinde etkili olmaktadır. Karı ve koca arasındaki ilişki kapsayan sistem ise ana sistemdir. Sistemdeki süreklilik eşlerin belirlenmiş rolleri yerine getirmeleri ile mümkün olmaktadır. Bu görevler; aile bireylerinin ihtiyaçlarının karşılanması, aile bireylerine sevgi ve şevkat gösterilmesi, cinsiyetten kaynaklı rollerin benimsenmesi, inanç sisteminin benimsenmesi, sosyal ve kültürel normların benimsenmesi, karşılıklı saygının gösterilmesi, ev işlerinin yerine getirilmesi, iletişim kurulması ve eşlerin kendilerini birbirlerine ifade etmeleridir.³⁶

Davranışçı Yaklaşım: Bu yaklaşımdaki temel amaç aile içindeki pozitif etkileşimi artırarak negatif etkileşimleri azaltmaktır. Bunun yanında aile bireylerine problem çözme becerisi ve doğru iletişim kurma becerisi öğretmektir. Davranışçı yaklaşım, aile üyelerinin davranışlarını düzenleyerek evlilik ilişkisini ve evlilik duygumunu olumlu yönde etkilemeye hedeflemektedir. Evlilik duygusunun yüksek seviyede tutulabilmesi için takip edilmesi gereken yöntemleri belirlemektedir. Bu yöntemler evlilik sürecinde davranış farklılığı oluşturarak evlilik doyumunu arttırmaktadır. Çünkü aile bireyleri heyecan verici ve sempatik davranışlara zaman içerisinde alışmakta ve bu davranışlar eski cazibesini yitirmektedir. Bu durum evlilik sürecini olumsuz anlamda etkilemektedir. İşte davranışçı yaklaşım çiftlerin davranışlarına daha geniş bir yelpaze sunmaktadır.³⁷

Yapısal Yaklaşım: Bu yaklaşım aile bireyleri ile alt sistemler arasında açık sınırların olduğunu savunmaktadır. Yapısalcı yaklaşıma göre aile; eş, ebeveyn, büyük anne, büyükbaba, ve kardeş gibi alt sistemlerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bu yaklaşım bugüne ve geleceğe odaklanmakla beraber ailenin bugünkü davranışlarının geçmişi yansıttığını savunmaktadır. Yapısalcı yaklaşım ailenin işleyişini değiştirmeyi ve üyelerin kendi problemlerini çözmelerini desteklemektedir. Bu yaklaşıma göre aile içerisindeki işlevsiz örgütlenmeler sorunların temel nedenidir. Bu sorunların çözülebilmesi için ise işlevsiz olan bu

³⁶ Metehan Çelik, Evlilik Doyum Ölçeğini Geliştirme Çalışması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, İstanbul, 2006, s. 24-26, (**Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi**).

³⁷ Halime Maden, Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2015, s.25-27. (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

kalıpların kırılması ve problemleri çözecek şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir. Bunun için aile sistemi ile alt sistemler arasında değişiklik yapılması gerekmektedir.³⁸

Bilişsel Yaklaşım: Bu yaklaşım aile üyelerinin rasyonel olmayan inançlarının duygusal problemlere neden olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla çiftler arasında görülen duygusal sorunların temel nedeni çevresel koşullar değil rasyonel olmayan olan inançlardır. Bilişsel yaklaşım, aile bireylerinin rasyonel olmayan inançlarının farkına vararak bu inançları rasyonel inançlara dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Böylece çiftlerin rasyonel olmayan inançlarından davranışlarından ve duygularından etkilenenlerin yaşadığı doyumсуuzluklarının ortadan kalkacağı savunulmaktadır.³⁹

Stratejik Yaklaşım: Bu yaklaşım aile ve evliliklerde bireyler arası dengelerin iyi şekilde oluşturulması gerektiğini savunmaktadır. Çünkü bir evlilikte uyumun ve doyumun sağlanabilmesi için çiftler arasında dengeli bir hiyerarşik yapı ve güç dağılımı olması gerekmektedir. Bu yaklaşıma göre çiftler arasında oluşturulacak bu dağılım evlilik doyumunu olumlu anlamda etkilemektedir.⁴⁰

2.6 EVLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Teknolojide yaşanan gelişmeler ve küreselleşmeyle birlikte toplumsal yapıda değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu durum sosyal yapıdaki en küçük birim olan aileyi de etkilemiştir. Bununla ilişkili oluşan sonuç boşanmadaki artışta görülmektedir. Boşanma sayısının artması toplumsal kültürü ve nüfusu olumsuz anlamda etkilemektedir. Çünkü aile, bir toplumda nüfusun yenilenmesini ve kültürün nesiller arasında aktarılmasını yerine getirmektedir.⁴¹

Bir evliliğin sağlıklı şekilde yürütülebilmesinde iletişim belirleyici faktörlerdendir. Çünkü çiftler arasında kurulacak etkili iletişim sorunlarının çözülmesine yardımcı olduğu gibi evlilik başarısını da olumlu anlamda etkilemektedir. Bunun yanında ekonomik nedenlerden kaynaklanan stres de aile içinde ekonomik anlaşmazlıkların artmasına ve çiftler arasında oluşan duygusal desteğin azalmasına yol açmaktadır.⁴² Bu durumda çiftler boşanmayı bir çözüm yolu olarak tercih etmektedirler.

³⁸ Melahat Demirbilek, "Aile Danışmanlığı: Bir Uygulama Örneği", **Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care**, 2016, 10(2), s.111-112.

³⁹ Maden, a.g.e., s.28-29.

⁴⁰ Çelik, a.g.e., s.35-37.

⁴¹ Şahika Gökmen vd., "İlk Evlilik Süresini Etkileyen Faktörlerin Yaşam Analizi: Türkiye Örneği." **Optimum: Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, 2019,6.(1), s.63.

⁴² Paul R., Amato, ve Denise Previti. "People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment." **Journal of family issues**, 2003, 24.(5), sw. 605.

Bunun yanında aile birliktelikleri veya evlilik süresi eşlerden herhangi bir tanesinin ölmesiyle doğal olarak son bulmaktadır. Ancak bu doğal durum dışında evlilik süresini etkileyen faktörleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

Evlilik Yaşı: Evlilik süresini etkileyen faktörlerden biri olan evlilik yaşı çiftlerin birbirlerini tanıma ve evliliklerini istikrarlı bir biçimde sürdürmeleri açısından bir takım problemlere yol açmaktadır. Evlilik yaşının düşmesi boşanma eğilimini arttırmaktadır. Diğer taraftan ülkemizde kadınların evlenme yaşının erkeklere kıyasla daha düşük olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de erken evlenmenin cinsiyet temelli bir nitelik taşıdığını söylemek mümkündür.⁴³

Eğitim: Eşlerin eğitim seviyeleri boşanma olayını algılama düzeyleri ve aile hayatını algılama biçimlerini etkilemektedir.⁴⁴ Buna göre eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte eşlerin aile içindeki rol ve beklentileri değişime uğramaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi bireylerin boşanmaya ve boşanmış bireylere yönelik yargılarını olumlu anlamda etkilerken; eğitim düzeyinin düşmesi ise bu yargıları olumsuz anlamda etkilemektedir.⁴⁵

Gelir ve İstihdam: Çiftlerin eğitim seviyeleri ve gelirleri ile ölçülen sosyal ve ekonomik durumları evlilik başarısı üzerinde etkili olmaktadır⁴⁶. Bir hanenin gelirinin önemli bir bölümü genellikle çiftlerin istihdam edilmeleri ile karşılanmaktadır. Bu noktada erkeğin işsiz kalarak ailenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek minimum gelirden yoksun kalması evliliğin devam etmesi açısından sorun teşkil etmektedir. Diğer taraftan endüstri devrimi ile birlikte kadınların işgücü piyasasına dahil olmaları ilerleyen süreçte toplum içerisindeki pozisyonlarının değişmesine ve işgücü piyasasındaki konumlarının gelişmesine neden olmuştur. Böylece kadınlar ekonomik anlamda bağımsızlıklarını elde etmişlerdir. Bu durum da evlilik içinde farklı olumsuzluklarla ilişkili olarak risk altında bulunan evliliklerin boşanma ile sonuçlanma ihtimalini arttırmıştır.⁴⁷

Çocuk: Evlilik süresini etkileyen sosyal ve demografik belirleyiciler içerisinde çiftlerin sahip oldukları çocuk sayısı da yer almaktadır.⁴⁸ Özellikle geniş ailelerde zaman içerisinde kadının değeri azalmakta ve çocuklar daha değerli hale

⁴³ Gökmen ve Atay, a.g.e., s.66

⁴⁴ Gökmen ve Atay, a.g.e., s.66

⁴⁵ Mustafa Turğut, (Editör). **Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması**, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara ,1996, s.25

⁴⁶ Amato ve Previti, a.g.e., s.605

⁴⁷ Gökmen ve Atay, a.g.e., s.67

⁴⁸ Ann Berrington ve Lan Diamond. "Marital Dissolution Among The 1958 British Birth Cohort: The Role Of Cohabitation." **Population Studie**, 1999, 53(1), s.19

gelmektedir. Diğer taraftan ailenin çocuk sahibi olamaması geniş aile tipinde boşanma riskini beraberinde getirmektedir.⁴⁹

Çevre ve Olumsuz Alışkanlıklar: Evlilik ile birlikte çiftler daha önceki sosyal ve kültürel bağlarından farklı yeni bir ortama dahil olmaktadır. Bu noktada çiftlerin dahil oldukları bu yeni alanın önceki alanı ile benzerlik göstermesi evlilik uyumunu arttırmaktadır. Buna karşın bu benzerliğin az olması uyumun azalma riskini arttırmaktadır. Bunun yanında günümüzde kumar ve içki gibi olumsuz alışkanlıkların evlilik süresi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Günümüzde boşanmaların önemli bir bölümü bu faktörlerden kaynaklanmaktadır.⁵⁰

2.7 EVLİLİK UYUMU

Evlilik insan davranışını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Evlilik çocuk yetiştirme ile ekonomik ve sosyal boyutları olan bir kavram olarak birey ve toplum üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Çiftlerin evlilik süresince yaşadıkları uyumsuzluk ve çatışmalar çeşitli ruhsal problemler yaşamalarına ve bunları aşabilmek için psikolojik desteğe başvurmalarına neden olmaktadır.⁵¹ Bu durum evlilik uyumu kavramının önemini ortaya koymaktadır.

Evlilik uyumu; evliliğin zorunlu ve zorunlu olmayan yönlerinin denge halini ifade etmektedir. Bir evliliğin uyumlu şekilde sürdürülebilmesinde eşlerin birbirlerine yönelik olumlu duygular beslemesi ve birbirlerini arzulamaları son derece önemlidir. Ancak bunun yanında kanunlar, gelenekler ve görenekler de evlilik süresini etkilemektedir. Buna göre gönülsüz şekilde veya zorla yapılan evliliklerde zaman içerisinde uyum azalmakta ve sorunlar artmaktadır. Bu durum evliliği risk altına almaktadır.⁵²

Evlilik uyumu karmaşık bir kavramdır. Bunun yanında kavramın tanımı ve kapsamı konusunda literatürde tartışmalar sürmektedir. Kavramın tanımlanması konusunda literatürde tartışmalar yaşansa da en genel anlamıyla sağlıklı bir iletişim içinde olan, aileyi ve evliliği ilgilendiren konularla ilgili fikir birliğine varılan ve problemleri yapıcı bir şekilde çözen çiftlerin evlilik uyumu yaşadıklarını söylemek mümkündür. Evlilik uyumu, çiftlerin uyumlu birliktelikleri sonucunda evlilik hayatından duydukları memnuniyeti ve mutluluğu ifade etmektedir. Evlilik uyumu

⁴⁹ Gökmen ve Atay, a.g.e., s.67

⁵⁰ Gökmen ve Atay, a.g.e., s.67

⁵¹ Handan Bal, Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Roller ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, Mersin, 2007, s.3 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

⁵² Yelda Yıldız, İlişkiye ilişkin inançların Evlilik Uyumunu Yordaması, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla, 2012.s.21 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

kavramını ele alan bazı araştırmalar evlilik uyumunun ilişkisel boyutuna yoğunlaşırken bazı araştırmalar ise bireysel boyutuna odaklanmaktadır. Evlilik uyumunun bilişsel boyutuna odaklanan çalışmalarda araştırmacılar iletişim ve çatışma gibi boyutlarına vurgu yaparak evlilik uyumunu değerlendirmektedirler.⁵³

Başka bir tanımlamada evlilik uyumu, çiftlerin evlilik ilişkisine yönelik olumlu yönde inanışlara hakim olması, birbirlerine dönük olumlu hislere ve düşüncelere sahip olması, doğru iletişim kurması, sorunları yapıcı şekilde zmesi, ortak ilgi alanına sahip olması ve birlikte aktiviteler yapması olarak ifade edilmektedir.⁵⁴ Evlilik uyumu, evliliğin devam etmesinde etkili olan en önemli faktörlerdendir. Evlilik uyumu bireyin evliliği boyunca ihtiyaçlarını karşılama derecesine yönelik algısıdır. Buna göre çiftlerin birbirleriyle yaptıkları küçük ortak etkinlikler, orta hobiler ve karşıtlıklar gibi unsurlar bir araya gelerek evlilik uyum derecesini belirlemektedir.⁵⁵

Evlilik uyumu yalnızca çiftler arasındaki ilişkileri etkilemekle kalmayıp anne, baba ve çocuklar arasındaki etkileşim üzerinde de belirleyici olmaktadır. Bu kapsamda yürütülen araştırmada Yılmaz,⁵⁶ Anne ve baba arasındaki uyumun çocukların benlik algısı üzerinde etkili olduğunu bulgulamıştır. Buna göre; anne ve baba arasındaki evlilik uyumunun çocukların benlik algısını, akademik yeterliliğini, öz değer algısını ve davranıştan hoşnut olma düzeyini olumlu şekilde etkilediği görülmüştür. Çocukların anne ve babaları arasındaki uyuma dönük algılarının artmasıyla benlik algılarının arttığı; evlilik uyumuna yönelik algılarının azalmasıyla kendi benliklerine dönük algılarının da azaldığı görülmüştür.

Sonuç olarak evlilik uyumu kavramına yönelik literatürde farklı tanımlamalar olmasının kavramın sosyal, psikolojik ve demografik birçok faktör ile ilişkili olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu durum kavramın tanımlanmasında farklılıklara yol açmaktadır. Diğer taraftan evlilik uyumunun hem çiftler hem de çocuklar üzerindeki etkisine bakıldığında aile ilişkisi ve evlilik uyumu üzerine araştırmalar yapmanın hem kuramsal anlamda hem de klinik araştırmalar açısından önemi ortaya çıkmaktadır. Bu noktada evlilik uyumu üzerinde etkili olan faktörlerin ne olduğu sorusu önem kazanmaktadır. Çalışmanın sonraki bölümünde bu sorunun yanıtları aranmaktadır.

⁵³ şennur Tutarel Kışlak ve şeyma avuşoğlu, "Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemelere ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler," **Aile ve Toplum Dergisi**, 3(9), 2006, s.62

⁵⁴ Cennet şafak ztrk ve Haluk Arkar, " Evli iftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki ilişkiler," **Literatür Sempozyum**, 1(3), 2014, s.17

⁵⁵ Sedef Elif Aydemir, Otizmliler ocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının, Başa ıkma Stratejilerinin ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2015, s.19 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁵⁶ Ayşen Yılmaz, "Eşler arasındaki uyum, anne baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi" , **Türk Psikoloji Dergisi**, 16 (47), 2001, s.22.

2.7.1 Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler

Çiftlerin evlilik uyumlarını etkileyen faktörler genellikle kişisel faktörler ve dışsal faktörler olarak değerlendirilmektedir. Ancak bazı sosyal ve demografik faktörler de evlilik uyumu üzerinde etkili olmaktadır. Bu kapsamda yürütülen araştırmalarda evlilik süresinin, çiftlerin yaşlarının ve aile ziyaretlerinin evlilik uyumu üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bunların yanında evlilik uyumu üzerinde etkili olan diğer faktörler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.⁵⁷

- Eşlerin birbirlerine şefkat ve sevgi hissini aktarması,
- Eşler arasında sağlıklı iletişimin sağlanması,
- Toplumsal yükümlülüklerin ve kanuni yükümlülüklerin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi,
- Çevre ile kurulan ilişkide olgunlaşmanın sağlanması,
- Ev ortamında rahat bir alan oluşturulması,
- Maddi ihtiyaçlarını karşılanabilmesi için devamlı ve güvenli bir iş sahibi olunması,
- Eşler arasındaki rollerin karşılıklı olarak bireysel özerkliği sağlayacak şekilde belirlenmesi,
- Hane içerisinde yapılması gereken görevlerin belirli prosedürler çerçevesinde paylaşılması,
- Ev dışında yapılan rutin işlerle ilgili programlama yapılması,
- Kararların birlikte alınması,
- Eşlerin aileyi ilgilendiren konularda ortak hedeflerinin bulunması,
- Eşlerin birbirlerini desteklemesi,
- Çocukların ortak geleceklerine dair ilişkiler sağlanması.

Bu faktörlerin yanında Yalçın⁵⁸ evlilik uyumunu etkileyen faktörleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

⁵⁷ Çelik, a.g.e., s.38

⁵⁸ Hatice Yalçın, a.g.e., 2014, s. 250-261.

- Eşler arasında düşünce birliğinin sağlanması.
- Eşler arasında oluşacak düşünce farklılığını ortadan kaldıracak stratejiler geliştirilmesi.
- Evli olmaktan ötürü kıvanç duyulması.
- Evliliği devam ettirmeye yönelik istek duyması.
- Çiftlerin şikayetlerini birbirlerine yapıcı şekilde anlatması.
- Evlilik sonrası alınan hazzın devam etmesi.

2.7.2 Evlilikte Problem Çözme Becerileri

Evlilik uyumu üzerinde etkili olan birçok faktör bulunmakla beraber en temel faktörlerden birisi çiftlerin evlilik süresince karşılaştıkları sorunları çözebilme becerileridir.⁵⁹ Çünkü çiftler evlilik sürecinde birbirinden farklı birçok sorunla karşılaşmaktadır. Çiftlerin evlilik sürecinde karşılaşılabilecekleri sorunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:⁶⁰

- Çiftlerin birbirlerine gerekli değeri vermediğine yönelik şikayetler.
- İletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunlar.
- Sağlıklı iletişim kuramamaktan kaynaklanan sorunlar.
- Eşlerin ailelerinin evlilik sürecine müdahalesinden kaynaklanan sorunlar.
- Ev işlerinin paylaşılmasından kaynaklanan sorunlar.
- Eşlerin toplum içerisinde birbirlerine dönük kırıncı davranışlar sergilemelerinden kaynaklanan sorunlar.

Evlilik her ne kadar bireyleri ortak bir yaşam alanında buluştursa da çiftlerin kişisel hedefleri devam etmektedir. Bu durum çiftler arasında yukarıda ifade edilen sorunların yaşanma olasılığını artırmaktadır. Başlangıçta bu sorunlar iyi veya kötü olarak değerlendirilmemektedir. Ancak çiftler arasında yaşanan ve olumsuz duygulara yol açan sorunların fiziksel şiddete ulaşan boyutlara varması mümkündür.

⁵⁹ Meryem Vural Batık ve Melek Kalkan. "Evlilikte algılanan sorun çözme becerileri ve evlilik doyumu." **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 6.(5), 2017, s.2631.

⁶⁰ Semanur Kodan Çetinkaya, Evlilik Uyumuna İlişkin Model Araştırması, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2018, s. 17-18, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

Buna karşın olumlu şekilde çözümlenen sorunlar ise eşler arasında yakınlığı artırmakta ve mevcut iletişimi duygusal boyuta taşıyarak evlilik uyumunu kolaylaştıracak zemin oluşturmaktadır.⁶¹

Yukarıda ifade edildiği gibi evlilik sürecinde bir takım problemlerin ve çatışmaların yaşanması muhtemeldir. Fakat bazı eşler bu süreci çözme becerilerine sahipken bazıları bu noktada yeterli donanıma sahip değildir. Dolayısıyla evlilik hayatını etkileyen temel faktör problemin kendisi değil bu problemi çözebilme becerisidir. Bu bağlamda yaşanan sorunların yapıcı olarak yönetilmesi ve eşlerin birbirlerine karşılıklı olarak anlayışlı davranması sağlanarak evlilik ilişkisinde olumlu değişim meydana getirmek mümkündür. Bu kapsamda yürütülen araştırmalar da göstermektedir ki sorunların etkin şekilde yönetilmesi evlilik uyumunu arttırmaktadır. Buna karşın evlilik sürecinde yaşanan sorunların yönetilememesi evlilik ilişkisinde memnuniyetsizliği arttırmakta ve ilişkiyi zedelemektedir. Çiftlerin evlilik sürecinde yaşanan sorunlar karşısında yok sayma, suçlama ve eleştirmeden kaçınarak birbirlerini anlamaya yönelmeleri gerekmektedir. Bunun yanında evlilik sürecinde yaşanan sorunların etkin olarak yönetilebilmesi eşlerin duygularını ve düşüncelerini açıklayabilmesi ve onaylanmasa dahi eşinin ifadelerini reddetmemeleri ile mümkün olmaktadır. Bu durum eşler arasında etkin iletişim becerisini yansıtarak sorun çözme ihtimalini artırmaktadır.⁶²

2.7.3 Evlilik Uyumunu Açıklayan Kuramlar

Literatürde evlilik uyumu ile ilgili çalışmalara kuramsal zemin oluşturan birçok yaklaşım bulunmaktadır. Evlilik uyumunu farklı değişkenler açısından ele alarak gözlemleyen bu yaklaşımlara ilişkin ayrıntılar aşağıda ele alınmaktadır.

Sevginin Evrimi Kuramı: Bu teori sevginin üç temel içgüdüden kaynaklandığını savunmaktadır. Bunlar:⁶³

- **Korunma İçgüdü:** Buna göre eşler kendilerini yetişkin bir birey şeklinde görmeyen yanında; birbirlerini çocuk şeklinde de görmektedir. Bu durum çocukluk yıllarında anne rolünden kaynaklanan korunma ihtiyacının bir devamıdır. Böylece erkekler genellikle annelerine benzeyen kadınları tercih etmeye yatkındırlar.

⁶¹ Gülşen Almas, Evlilikte Uyum ve İnanç Gelişimi Arasındaki İlişkiler, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sivas, 2010, s.18 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁶² Batık ve Kalkan, a.g.e., s.2631-2632.

⁶³ Nuran Hortaçsu, **İnsan İlişkileri**, İmge Yayınları, Ankara, 2012, s. 12-24

- **Koruma İçgüdüü:** Buna göre çiftler birbirlerini yetişkin olarak görmenin yanında çocuk olarak da görmektedir. Bu durum çiftlerin birbirlerini koruma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.
- **Cinsel Dürtü:** Buna göre çiftler üretmek amacıyla birlikte olmaktadır.

Sosyal Biliş Teorisi: Bu teoriye göre bireyler başkaları ile ilgili düşüncelerine yönelik tanımlamalar geliştirmektedirler. Bireyler başkalarına yönelik bilgi, tavır, tutum ve inançları içine alan ve bilgi bankası olarak tanımlanan bu yöntem ile çevresiyle iletişim kurmaktadır. Bu durum eşler arasındaki iletişimde de benzer şekilde gerçekleşmektedir. Buna göre eşini geleneksel figürlere göre algılamayıp mevcut haliyle kabul eden çiftler daha fazla evlilik uyumu yaşarken eşini olduğu gibi kabul etmeyen çiftler ise daha düşük düzeyde evlilik uyumu yaşamaktadır. Bunun temel nedeni ise çiftlerin eşlerini kendi özel nitelikleri ile kabul etmesidir. Böylece eşler arasında eşitlikçi bir yaklaşım oluşmaktadır.⁶⁴

Romantik Aşk Kuramı: Bu teori aşık olma hissini sosyal öğrenmeyle açıklamaktadır. Buna göre birey sosyal yaşamı boyunca dergilerden, gazetelerden, televizyonlardan, kültürel varlıklardan veya başkalarından iletişim araçları yardımıyla edindiği izlenimleri ile nasıl bir his sonucunda aşık olacağını ve kimlere aşık olması gerektiğini öğrenmektedir. Böylece birey çevresinde zihninde tasarladığı modele uygun aşkı bulduğundan o kişide hislerinin nedenini aramakta ve ona yönelik aşk duyguları beslediğini düşünmektedir.⁶⁵

Psikodinamik Model: Bu model bireyin bilinçli veya bilinçsiz olarak Narsistik ihtiyaçlarını tatmin edecek kişileri aradığını savunmaktadır. Bu modele göre eşlerden birinin baskın veya sinirli olması durumunda diğer eşin boyun eğici ya da mazoşist düşüncelere sahip olması muhtemeldir. Bu durumda bireyler kendi egolarına en iyi hizmet edecek kişiyi partneri olarak tercih etmekte ve bu kişiyle evlenerek beğenilme ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadır. Çiftlerin benzer beğenilme ihtiyaçlarına sahip olmaları ise bir araya gelmelerini sağlayan temel unsurdur.⁶⁶

Biyolojik Kökenli Bağlanma Kuramı: Bu kurama göre çiftlerin evlilik uyumunda psikoseksüel gelişim önemli ve güçlü bir rol oynamaktadır. Bu teoriye

⁶⁴ Arda Gökmen, Evli Eslerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerinde Etkisi, Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara, 2001, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

⁶⁵ Hortaçsu, a.g.e., 20

⁶⁶ Ercümen Ercümen ve Melek Kalkan, **Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram Ve Uygulama**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008, s. 65

göre rassal şekilde gerçekleşen eksikliklerin sonraki aşamada tamamlanma ihtimali söz konusu olmadığı için eksik evlilik yaşantısı ortaya çıkmakta ve bu durum evlilik uyumunu olumsuz etkilemektedir. Buna göre sağlıklı, mutlu ve güzel bir çocukluk yaşayan kişinin psikoseksüel çatışmalarının çözümlenmiş olması beklenmektedir. Ve bu kişilerin evlilik uyumları daha yüksek olmaktadır. Aynı şekilde çocukluk döneminde güvenli bağlanan kişilerin yetişkinlik dönemlerindeki romantik ilişkilerinin de olumlu olması beklenmektedir.⁶⁷

Sosyal Öğrenme Modeli: Bu teoriye göre evlilikten elde edilen doyum ile evliliğe bağlı olma birbirlerinden farklı anlamlar taşımaktadır. Buna göre bir kişi uyum yaşamadığı bir evliliğe yüksek düzeyde bağlılık hissettiği için bu evliliği sürdürme eğilimi içerisinde olabilir. Bu durum karşılaştırma seviyesi veya karşılaştırma düzeyi olarak ifade edilmektedir. Karşılaştırma düzeyi bireyin evliliğinden doyumunu veya doyumsuzluğunun sıfır noktasıdır. Bu nokta çiftlerin evliliğinden elde ettikleri bütün sonuçların ortalamasını ifade etmektedir. Buna göre bireyin karşılaştırma düzeyinin nötr noktasının üzerinde olması halinde tatmin seviyesi yüksek olmaktadır. Buna karşın karşılaştırma düzeyinin nötr noktasının altında olması durumunda ise kişi evlilikte doyuma ulaşmadığı bir ilişki yaşamaktadır.⁶⁸

Lewis ve Spanier'in Uyumlu Evlilik Modeli: Lewis ve Spanier evlilik uyumu üzerine birçok araştırma yapmışlardır. Bu araştırmalardaki temel amaçları evlilik uyumunun sürekliliğini sağlayan değişkenleri tespit etmektir. Bu araştırmalar sonunda ulaşılan bulgular neticesinde "uygun evlilik modeli" adını verdikleri modeli geliştirmişlerdir. Bu model evlilik uyumunda üç değişken üzerinde durmaktadır.⁶⁹

- **Sosyal ve bireysel kaynaklar:** Eşlerin evlilik kurumuna getirdiği kaynakları ifade etmektedir. Bunlar fiziksel ve zihinsel yetenekler, eşlerin kendilerine olan güveni ve sağlık gibi kaynaklardır.
- **Hayat sitilinde yaşanan memnuniyet:** Aile veya arkadaş desteğiyle çiftlerin toplum içerisindeki durumları ve çalışma hayatına yönelik memnuniyetleri bunlara örnek olarak gösterilebilir.

⁶⁷ Ersanlı ve Kalkan, a.g.e., s. 65

⁶⁸ Selim Hovardaoğlu, Sosyal Mübadele: Evlilikle İlgili Bir Değerlendirmelere Etkisi, **Türk Psikoloji Dergisi**, 11(36), 1996, s. 12-24

⁶⁹ İrem Erdinç, Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.18 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

- **Evlilik ilişkisi ile elde edilen ödüller:** Eşlerin evlilik sürecinde iletişimi etkili kullanmaları ve uygun iletişim yöntemi seçmeleri buna örnek olarak gösterilebilir.⁷⁰

2.7.4 Evlilik Uyumunun Değerlendirilmesi

Evlilik olgusu sosyal bilimcilerin uzun zamandan bu yana ilgilendikleri konulardan biridir. Araştırmacılar evlilikten alınan hazzı tanımlamak için evlilik uyumu, evlilik kalitesi ve evlilik doyumu gibi terimlere odaklanmışlardır. Bu terimler içerisinde evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik kalitesi ve evlilik mutluluğu gibi kavramlar birbirlerinin yerine kullanılan kavramlar olmuştur. Bu kavramlar her ne kadar birbirlerinin yerine kullanılsa da aslında farklı tanımlamaları barındıran kavramlardır. Evlilik uyumu kavramı ise genellikle evliliğin niteliğini en iyi ifade eden kavram olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmacılar evlilik uyumunu ve evlilik niteliğini saptayabilmek için farklı ölçekler geliştirmişlerdir.⁷¹ Geliştirilen bu ölçeklerden bazıları aşağıda ana hatlarıyla ele alınmaktadır.

Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ): Bu Ölçek niteliğini ve çiftler arasındaki uyumu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Literatürde en fazla kullanılan ölçeklerden biri olan ölçek, Locke ve Wallace tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin ilk soruları mutluluğa yönelik iken sonraki sorular çiftler arasındaki duruma odaklanmaktadır. Bu ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizi ülkemizde Tutarel ve Kışlak tarafından yapılmıştır.⁷²

Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ): Spainer (1976) tarafından geliştirilen ve 32 maddeden oluşan bu ölçek çiftler arasındaki kavga, birliktelik ve duygulanım boyutunu ele almaktadır. Ayrıca çiftler arasında sinirlenme, anlaşmazlık, kıskançlık, savurganlık ve boşanma gibi problemleri inceleyerek evlilik uyumunu değerlendirmektedir.

Bu ölçeklerin dışında literatürde evlilik uyumunu değerlendirmede aşağıda ifade edilen yöntemler de kullanılmaktadır:⁷³

- Evlilik yaşamını gözlemlenme,
- Klinik ortam görüşmeleri,

⁷⁰ Erdinç, a.g.e., s.19

⁷¹ Evrim Erbek, vd., Evlilik Uyumunu. **Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi**, 2005, 18 (1), s.40-41.

⁷² Şennur Tutarel Kışlak, "Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması." **Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi**, 1999, 7(1), s.50-57.

⁷³ Güvener Melike, Evlilik uyum durumuna göre çiftlerin depresif durumları ve olumsuz otomatik düşünceleri açısından karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.11, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Davranışsal rol yapma teknikleri,
- Alternatif görüşme yöntemleri ve materyalleri,
- Ailesel etken çalışmaları ve aile görüşmeleri.

2.8 EVLİLİK UYUMU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Evlilik uyumu yerli ve yabancı birçok araştırmacının üzerine yoğunlaştığı konulardan biridir. Bu nedenle yerli ve yabancı literatürde evlilik uyumu ile ilgili birçok çalışma olduğu görülmektedir.

Najman ve arkadaşları⁷⁴ araştırmalarında çocukları ölen çiftlerin evlilik uyumunu ele almışlardır. Araştırmanın sonunda çocuk kaybı yaşayanların ayrılma oranlarında bir yükselme olduğu ve ayrılmayanların evlilik uyumunda ise genellikle bir düşüş olduğu görülmüştür.

Lavery ve Clarke⁷⁵ ise kansere yakalanan eşlerin evlilik uyumunu ele almışlardır. Araştırmanın sonunda hastalığın teşhisinden sonra eşlerin evlilik oyunlarında bir artış olduğu görülmüştür. Başa çıkma mekanizması açısından ele alındığında ise kansere yakalananların genellikle kaygılarını saklama ve kaçınma yolunu tercih ettikleri, eşlerin ise aktif kişisel bir başa çıkma sürecini takip ederek hastalığın neden olduğu durumları ortadan kaldırmaya yönelik çaba sergiledikleri görülmüştür.

Başka bir araştırmada ise Addis ve Bernard⁷⁶ evlilik uyumu üzerinde etkili olan irrasyonel düşünceleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonunda evlilikte uyumsuzluğa yol açan irrasyonel düşüncelerin eşlerin kendilerine yönelik sahip oldukları gerçekçi olmayan beklentilerinden ve sürekli rahatlama ihtiyacından kaynaklandığı görülmüştür. Bunun yanında kaygı ve kızgınlığın evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu; fakat iletişim becerisi eksikliği ve aşırı merakın ise evlilik uyumu üzerinde belirleyici bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür.

Evlilik uyumuna ilişkin ülkemizde de birtakım araştırmalar yapılmıştır. Yıldırım⁷⁷ tarafından yapılan çalışmada evli bireylerin sosyal ve ekonomik özelliklerinin evlilik uyumuna etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonunda evlilik

⁷⁴ Najman vd., a.g.e., s. 1005-1010.

⁷⁵ Judy F. Lavery ve Valerie A. Clarke. "Prostate cancer: Patients' and spouses' coping and marital adjustment." **Psychology, Health & Medicine**, 1999, 4(3): 289-302.

⁷⁶ Jane Addis ve Michael E. Bernard. "Marital adjustment and irrational beliefs." **Journal of rational-emotive and cognitive-behavior therapy**, 2002, 20(1): 3-13.

⁷⁷ İbrahim, Yıldırım, Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 1993, 1 (4), 23-28.

uyumunun evli bireylerin sosyal ve ekonomik düzeylerine göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre üst sosyal ve ekonomik düzeyde bundan bireylerin evlilik uyumlarının alt ve orta sosyal ve ekonomik düzeyde bulunanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür.

Başka bir araştırmada ise Şendil ve Korkut⁷⁸ evlilik uyumunu eşlerin sosyal ve ekonomik düzeyleri açısından ele aldıkları çalışmalarında eğitim seviyesi ve ekonomik seviyenin evlilik uyumunu etkilediğini bulmuşlardır. Buna göre eğitim seviyesi ve ekonomik seviyesi düşük olan eşlerin evlilik uyumlarının da düşük olduğu görülmüştür. Bunun yanında birbirleri ile tanışarak evlenenlerin görücü usulüyle evlenenlere kıyasla evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Günay⁷⁹ ise çalışmasında kişisel düşünme modellerinin evlilik uyumuyla ilişkisini ele almıştır. Araştırmanın sonunda yüksek düzeyde evlilik uyumu yaşayan çiftlerin düşünme modellerindeki ortak kanal sayılarının düşük düzeyde evlilik uyumu yaşayan çiftlere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında yüksek düzeyde evlilik uyumu yaşayanların daha düşük yaşayanlara kıyasla daha yüksek oranda fikir birliği, bağlılık, duygusal ifade ve evlilik doyumu yaşadıkları görülmüştür.

İlkketenci⁸⁰ tarafından yapılan başka bir çalışmada ise evli bireylerde Evlilik uyumuyla problem çözebilme becerisi ilişkisi ele alınmıştır. Araştırmanın sonunda erkeklerin kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde evlilik uyumu yaşadıkları görülmüştür. Bunun yanında öğrenim durumu, gelir seviyesi ve problem çözebilme becerisinin evlilik uyumunu etkilediği bilgisine ulaşılmıştır.

Erbek ve arkadaşları⁸¹ ise araştırmalarında cinselliğin evlilik uyumuna olan etkisini ele almışlardır. Araştırmanın sonunda cinsel sorun yaşayanların yaşamayanlara kıyasla daha düşük düzeyde evlilik uyumu yaşadıkları görülmüştür.

Başka bir araştırmada ise Demiray⁸² evlilik uyumunu etkileyen demografik faktörleri ele aldığı araştırmasını 51 evli çift ile gerçekleştirmiştir. Buna göre araştırmada yaş, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, cinsiyet, evlilik süresi, aile ziyaretleri, gelir düzeyi, evlilik biçimi ve aile tipi özelliklerinin çiftlerin evlilik uyumunu ne ölçüde

⁷⁸ Gül Şendil ve Yeşim Korkut, "Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi." **Psikoloji Çalışmaları** 28 (2008): 15-34.

⁷⁹ Okan Günay, Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000, **(Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi)**.

⁸⁰ Rahime İlkketenci, Evli bireylerin problem çözme becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2004, **(Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi)**.

⁸¹ Erbek vd., a.g.e., s. 39-47

⁸² Özlem Demiray, Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 2006, s.54, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

etkilediği ele alınmıştır. Araştırmanın sonunda eşlerin yaşlarının, evlilik süresinin ve aile ziyaretlerinin evlilik uyumlarını etkilediği görülmüştür.

Naz⁸³ ise çocuklara otizimli olan ebeveynlerin duygu düzenleyebilme zorlukları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya çocuğu otizim tanısı almış 40 anne ve baba dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda otizm farkındalığının evlilik uyumunu pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Buna göre çiftlerin farkındalık puanlarının yükselmesinin evlilik uyum puanlarını arttırdığı görülmüştür.

Görgülü⁸⁴ tarafından yapılan başka bir araştırmada ise çiftlerin evlilik uyumlarıyla iletişim biçimleri arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya 246 çift dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri iletişim biçimleri ölçeği ve evlilik uyum ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda cinsiyetin, eğitim seviyesinin ve ekonomik seviyenin evlilik uyumunu etkilediği görülmüştür. Buna göre erkeklerin kadınlardan daha fazla evlilik uyumu algıladıkları, ortaöğretim ve daha üstü düzeyde eğitim gören bireylerin ilköğretim ve daha alt seviyede eğitim görenlerden daha yüksek evlilik uyumu algıladıkları ve ekonomik seviyesi orta ve yüksek olan bireylerin düşük olan bireylere göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında çocuk sayısının artmasının evlilik uyumunu azalttığı tespit edilmiştir.

2.9 EMPATİ KAVRAMI VE EMPATİ SÜRECİ

İnsan sosyal bir varlık olduğu için yalnız başına yaşayabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle birey hayatı açısından gerekli olan fiziksel ihtiyaçlarını yalnız başına karşılayabilse de hayatını devam ettirebilmek için başkalarına ihtiyaç duymaktadır. Çünkü birey sosyal hayatını devam ettirirken başkaları ile ilişki kurma zorunluluğu hissetmektedir. Bireyin çevresi ile kurduğu ilişkinin olumlu bir şekilde sonuçlanması öncelikle kendisi daha sonrasında çevresini anlama ve kabul etme yeteneğine bağlıdır. Bunun aksine bireyin çevresiyle kuvvetli ve iyi düzeyde ilişki kuramaması ise bireylerarası iletişim bozukluğuna ve kopukluğuna yol açmaktadır. Çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilen bireyler duygularını, düşüncelerini ve taleplerini karşıya tam olarak aktarabilmektedir.⁸⁵ Dolayısıyla bireylerin birbirlerinin duygularını anlama yetenekleri kurdukları iletişimin kalitesi ile ilişkilidir. Birbirleriyle sağlıklı

⁸³ Nurhan Naz, Otizimli Çocuğu Olan Anne-Babaların Evlilik Uyumu Ve Duygu Düzenleme Güçlükleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁸⁴ Merve Görgülü, Evli bireylerin iletişimci biçimleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2019 **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁸⁵ Richard Chatham Atkinson vd., **Psikolojiye Giriş**, Çev. Yavuz Alogan, Arkadaş Yayınları, İstanbul, 2012, s.88-91.

iletişim kurabilen bireyler duygu ve düşüncelerini tam olarak aktarmanın yanında hissettiklerini anlayabilmektedir. Bu ise empati kavramı ile açıklanmaktadır.⁸⁶

Bireyin kendisini karşısındakilerin yerine koyarak onların penceresinden bakma çabası şeklinde tanımlanan empati, düşünme, değer yargıları yükleme ve düşüncenin değerlendirilmesi gibi ayrımların fark edilmesinde etkili bir beceridir.⁸⁷ Hem bilişsel hem de duygusal bir süreci ifade eden empati, bireyin başkalarının duygu ve düşünceleri ile bunların muhtemel anlamlarını açık şekilde fark etmesi, bireylerin kendilerini başkalarının yerine koymaları, karşısındakilerin duygularını ve düşüncesini temsili olarak dahi olsa yaşaması, onların acılarını ve sevinçlerini paylaşması gibi ifadelerle anlatılmaktadır. Empati sürecinde birey, kendisini karşısındakilerin yerinde hayal ederek benzer deneyimleri anımsamaya başlamaktadır. Böylece birey karşısındakilerin duygu ve düşünce paylaşımına uygun tepkileri üretmektedir.⁸⁸

Empati kavramının günümüzdeki anlamıyla kullanılması ise Roger'e aittir. Buna göre empati, bireyin karşısındakilerin ne hissettiğini ve ne yaptığını karşısındakilerin bakış açısıyla anlayabilmek onların iç dünyasına girerek onları gördükleri şekilde algılamak olarak ifade edilmektedir. Başka bir şekilde ifade edilecek olursa bireyin kendisini karşısındakiymiş gibi tasavvur etmesidir.⁸⁹ Roger'e göre bireyin duygularını karşısındakilerin doğru şekilde anladığını hissetmesi, empati kurabilmesinde etkili olan temel unsurlardandır. Bireyin koşulsuz saygı göstererek anlatılanları dinlemesi başarılı bir empati sürecinin başlangıcı açısından son derece önemlidir. Bu süreç üç aşamadan oluşmaktadır:

- İlk aşama, empati kurmayı isteyen kişinin Karşısındakinin yerine geçerek hayata onun gözleriyle bakmasıdır. Bu durumun temel noktası bireyin kısa sürelik de olsa karşısındakinin rolüne girmesidir. Aksi halde birey empatinin yerine özdeşim ya da sempati kurmuş olacaktır.
- İkinci aşama ise empati kurmayı isteyen bireyin karşısındakinin duygusunu ve düşüncesini doğru anlayabilmesidir. Empati kurulacak kişinin hayata bakışıyla bakmak, onun düşüncelerini anlayabilmek

⁸⁶ Soylu ve Kağnıcı, a.g.e., s.45

⁸⁷ Aysel Köksal Akyol ve Özlem Körükçü Sarıyüce, **Çocuklarda Empati Gelişimi ve Bilişsel Gelişimin İncelenmesi**, Omep Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı 1., Yapa Yayınları, İstanbul, 2003, s.21-23.

⁸⁸ Selçuk Budak, **Psikoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2000, s.15-17.

⁸⁹ Nevzat Tarhan, Gümüşel Orhan Ve Sayım Aynur, **Pozitif Psikoloji**, Timaş Yayınevi, İstanbul, 2013, s.156-197

bilişsel empatiyi, onun hislerine ortak olmak ise duygusal empatiyi ifade etmektedir.

- Üçüncü ve son aşama ise o empati kurmayı isteyen bireyde oluşan empatik anlayışın karşısındakine doğru şekilde iletilmesidir. Bu durumda empati kuran bireyin bu anlayışı karşısındakine iletmemesi empatinin doğru kurulmadığı anlamına gelmektedir.⁹⁰

2.10 EMPATİ KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Empati kelimesi Yunanca'da "empathia" kelimesinden türetilmiş bir kavramdır. Bu kavram ilk olarak epistemolojik ve estetik yönleri üzerinden aydınlatılmaya çalışılmış bir kavramdır. Kavrama estetik açıdan yaklaşanlar empatinin bireyin nesnelere gözleme ve kendi duygu ve düşüncelerini yansıtmaya amaçlı kullandığı bir yöntem olduğunu; epistemolojik açıdan yaklaşanlar ise sanatçıların ve şairlerin hedeflerine ulaşmak üzere kullandıkları bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir.⁹¹ Kavramı ilk olarak kullanan ise Lipps (1897)'dir. Lipps empati kavramını ifade etmek için "einfühlung" kelimesi kullanmıştır. Ona göre einfühlung, bireyin bir nesneyi gözleme sürecinde kendisini o nesneye karşı yansıtarak onunla özdeşim kurmasıdır.⁹²

Marshall'ın aktığına göre Lipps 1903 yılında yayınlanan çalışmasında ise bireyin insan algılama sürecinde kullandığı üç bilgidir bahsetmektedir. Bunlar; nesnelere yönelik bilgi, bireyin kendisine yönelik bilgi ve başkalarına yönelik bilgidir. Üçüncü bilgiye ulaşabilmenin yolu empati kurmaktan geçmektedir. Buna göre birey, önce kendisini karşısındakine yansıtarak içi taklit becerisini kullanmakta ve böylece karşısındaki ile bağlantı kurarak onu anlamaya çalışmaktadır. Birey, böylece karşısındakilerin iç dünyasına dokunmakta ve onları tanıma imkanına sahip olmaktadır.⁹³

1909 yılında gelindiğinde "Einfühlung" ile ifade edilen durum İngiliz yazar Titchner tarafından "Empati" olarak kullanılmıştır. O tarihten bu yana birçok araştırmacı tarafından empati kavramının tanımlaması yapılmıştır. Bu

⁹⁰ Üstün Dökmen, **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2012, s.157-159.

⁹¹ Gizem Şipit, Yetişkin Bireylerde Bağlanma Stilllerinin Duyguları İfade Etme Şekilleri Ve Empatik Eğilim Yeteneklerine Etkileri, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s.28 (**Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi**).

⁹² Michael Franz Basch, Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations, **Journal of the American Psychoanalytic Association**, 1983, 31, s.101-126

⁹³ William Lamont Marshall vd., **Empathy in Sex Offenders**, **Clinical Psychology Review**, 1995, s.99-113.

araştırmacılarından biri olan Freud ve McDougall empati kavramını bireyin karşısındakilerin duygularını anlayarak duygusal reaksiyonda bulunması olarak tanımlamışlardır.⁹⁴

2.11 EMPATİ İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR

Literatürde empati kavramına yönelik yapılan araştırmalara kuramsal zemin oluşturacak üç yaklaşım bulunmaktadır. Bu görüşler bireyin karşısındakilerin yaşayış ve anlamlarına nasıl nüfuz edebildiğini açıklamaya çalışmaktadır.⁹⁵ Bu yaklaşımlar aşağıda ana hatları ile ele alınmaktadır.

Çıkarsama Kuramı: Bu kurama göre bir kişiyi anlayabilmek için onun fiziksel ifade tarzlarını yorumlamak gerekmektedir. Çünkü bireyin psikolojik yaşantısı açık şekilde görünmediği için fiziksel ifade tarzlarına odaklanmak gerekmektedir. Burada empati kuracak kişinin kendi hayatı, duygu ve düşünceleri ve hareket tarzı başkalarının iç yaşantısını yorumlamasına destek sunmaktadır. Birey başkalarında kendi fiziksel ifadelerini gördüğü anda karşısındakilerde de benzer psikolojik durumların var olduğuna hükmetmekte ve böylece çıkarsama yapmaktadır. Başka bir ifadeyle birey kendi fiziksel görüntüsü ile iç dünyası arasında kurmuş olduğu bağı karşısındaki kişilere de atfederek genelleştirmektedir. Fakat büyük oranda kültürel farklılıklardan kaynaklı bireysel farklılıklar fiziksel ifadeler ve bunların altında yatan anlamlar arasındaki bağı bütün insanlar adına genelleştirilmesi önünde bir engeldir.⁹⁶

Rol Oynama Kuramı: Empati kavramının açıklanması sürecine katkı sunan bir başka kuram olan rol oynama kuramı, bireyin çevresindekileri taklit ederek veya kendisini çevresindeki insanların yerine koyarak onların görüş açılarını kavrayabileceğini ve davranışları ile beklentilerini geliştirebileceğini savunmaktadır.⁹⁷ Başka bir ifadeyle rol oynama, bireyin kendisini başkalarının yerine koyarak veya başkalarının görüş açılarını anlamaya çalışarak başkalarının rolüne bürünmesidir.⁹⁸

⁹⁴ Aktaran; Edward V. Pecukonis, A cognitive/affective empathy training program of ego development in aggressive adolescent females, **Adolescence**, 1990, 12(97), s.59-76.

⁹⁵ Fadime Derici, Öğretmenlik Mesleğinde Empatik Eğilimler ve Adalet Algısı: İstanbul İli Bağcılar İlçe Okulları Örneği, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s.27, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

⁹⁶ Ünal, Cavit. "İnsanları anlama kabiliyeti." **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 1972, 5(3)71-93.

⁹⁷ Ünal, a.g.e., s.73

⁹⁸ Murat Hançer ve Abdullah Tanrisevdi "Sosyal zeka kavramının bir boyutu olarak empati ve performans üzerine bir inceleme." **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2003, 27(2), s.214

Rol oynama kuramı, bireyin fiziksel davranışlarının gözlenebilir davranışlar olduğunu kabul etmekte ve bu davranışların nasıl anlam kazandığını değerlendirmektedir. Bu kuram da tıpkı çıkarsama kuramı gibi taklidi, rol oynama davranışının başlangıcı olarak kabul etmektedir. Buna göre bireyin ödüllendirilen taklit davranışları kuvvetlenerek korunmaktadır.⁹⁹

Heyecan Yayılması Olarak Empati: Bu kuram empatiyi çocuklar ile çocuklara bakan yetişkinler arasında oluşan heyecansal bir bağ olarak tanımlamaktadır. Buna göre çocuklar ile yetişkinler arasında bildirim sağlanmaktadır. Bazı insanlarda ise bu süreç yaşam boyu devam etmektedir. Fakat empatinin en yoğun seviyede yaşandığı dönem ise çocukların 6-27 aylık oldukları zaman sürecidir. Bu kuramın savunucuları empati sürecini ifade ederken bireyin karşısındaki insanların heyecanının fiziksel belirtilerini algıladığı anda aynı heyecanı kendisinin de hissedeceğini savunmaktadır. Dolayısıyla bireyler arasında bir heyecan geçişi yaşanmaktadır. Birey karşısındakilerin heyecanını yakalayarak bunları kendi bedenine yansıttığı anda karşısındaki ile empatize olmaktadır. Fakat burada heyecanın yaşanmasına neden olan durum son derece önemlidir. Öyle ki birey karşısındakilerin neden korktuğunu ya da neden ağladığını bilemez ise o anda gözlemediği belirtiler kendisinde büyük oranda aynı etki yaratmayacaktır.¹⁰⁰

2.12 EMPATİ İLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

Empati birçok tutum ve davranış ile kolayca karıştırılabilen bir kavramdır.¹⁰¹ Bu nedenle bu literatürde empati ile aynı boyutta yer aldığı için onunla ilişkili olan; ancak aynı zamanda empati kavramı ile karıştırılan bazı kavramlar bulunmaktadır.¹⁰² Bu kavramlar;

Sempati: Psikolojide sıklıkla kullanılan bir kavram olan sempati, bireyin karşısındakilerin sahip olduğu duygu ve düşüncelerin aynısına sahip olması anlamına gelmektedir. Sempatinin empati ile karıştırıldığı nokta da burasıdır. Buna göre empatide birey karşısındaki insanların duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışırken; sempatide birey karşısındakilerin duygu ve düşüncelerini anlamayı önemli görmekte ve aynı zamanda onlara hak da vermektedir.¹⁰³

⁹⁹ Derici, a.g.e., s.29

¹⁰⁰ Ünal, a.g.e., s.78

¹⁰¹ Derici, a.g.e., s.14

¹⁰² Sevgi Coşkun Keskin, Sosyal bilgiler derslerinde empati becerilerine dayalı öğretim tekniklerinin kullanılması. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2007, s.12 (**Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi**).

¹⁰³ Dökmen, a.g.e., s.161

Özdeşleşme: Özdeşleşme sürecinde birey karşısındaki gibi olmakta ve onun gibi hareket etmektedir. Dolayısı ile birey kendi benliğini silerek bunun yerine özdeşim kurduğu bireyin benliğini yerleştirmektedir. Bu nedenle özdeşleşme sürecinde iki kişi aynı benliği paylaşmaktadır. Ancak empatide ise iki farklı benlik aynı anda varolmaktadır.¹⁰⁴ Empati o anda kavranması zor olan faaliyetlerin çıkarsama veya taklit yoluyla anlaşılması yönündeki zihinsel bir çaba iken; özdeşleşme kendine has, bilinçsiz, heyecansal ve herhangi bir taklitçilik gerektirmeyen bir süreçtir. Bu yönüyle iki kavram birbirlerinden ayrılmaktadır.¹⁰⁵

Yerine Geçme: Empati sürecinde empati kuran kişinin karşısındakileri anlama çabası sırasında duygularını harekete geçirmesi yerine geçme sürecini başlatmaktadır. Fakat bireyin karşısındakilerin yerine koyması empati kurduğu anlamına gelmemektedir. Yerine geçme empati sürecinin bir aşamasıdır.¹⁰⁶

Anlamlandırma: Bireyin karşısındakilerin duygu ve düşüncelerini anlamlandırmaya çalışmasıdır. Bu süreç bireyde karşısındakilerin düşüncesine girme becerisini ve yeteneğini geliştirmektedir.¹⁰⁷

Bakış Açısı Oluşturma: Empatinin kurulabilmesi bireyin kendisini karşısındakilerin yerine koyarak onların bakış açısıyla bakmasını gerektirmektedir. Bu nedenle bakış açısı oluşturma anlam olarak empatiye en yakın kavramdır. Bakış açısı oluşturma empatinin bilişsel yönüdür. Bakış açısı oluşturma sürecinde birey duygusal sınırların ötesine geçmekte ve karşısındakilerin niçin o şekilde düşündüğünü ve niçin o davranışları yaptığını onların bakış açısıyla açıklamaktadır.

108

2.13 EMPATİNİN BİLEŞENLERİ

Literatürde empatinin bileşenleri konusunda birbirlerine yakın görüşler bulunmaktadır. Buna göre Kurdek ve Rodgon (1975) empatinin bilişsel, duygusal ve algısal olmak üzere üç bileşeni olduğunu ifade etmektedirler. Hoffman (1979) ise empatinin güdüsel, duygusal ve bilişsel olmak üzere üç bileşeni olduğunu ifade etmektedir.¹⁰⁹ Bu çalışmada ise bu bileşenlere ek olarak empatinin bildirimsel ve bileşeni de dahil edilmekte ve empatinin bileşenleri 4 kategoride ele alınmaktadır.

¹⁰⁴ Füsün Akkoyun, "Empatik anlayış üzerine." **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 1982, 15(2), s.67

¹⁰⁵ Ünal, a.g.e., s.67

¹⁰⁶ Keskin, a.g.e., s.12

¹⁰⁷ Keskin, a.g.e., s.13

¹⁰⁸ Keskin, a.g.e., s.14

¹⁰⁹ Derici, a.g.e., s.20

2.13.1 Algısal Bileşeni

Yüksel'in aktardığına göre empati kuracak birey karşısındakilerin sözlerine, hareketlerine, içeriğe, zamanlamaya, ses tonuna ait tüm imalara dikkat etmelidir. Bunların algılanmasından sonra bireylerin bilişsel ve duygusal süreçleri ima üzerinde üzerinde etkili olmaktadır. Empatinin bu bileşeni bireyin karşısındakilerin duygularına yönelik ilk tecrübesidir.¹¹⁰

2.13.2 Duygusal Bileşeni

Empatinin bu bileşeni bireyin karşısındakilerin duygularına duyarlı olması ve bunları paylaşma becerisidir. Duygusal bileşenin göz ardı edilmesi empatinin yalnızca bireyin karşısındakilerin yaşantısını tanımlama ve etkileme becerisi olarak tanımlanmasına yol açmaktadır. Bu nedenle duygusal bileşen empatinin önemli bir parçası olarak görülmektedir.¹¹¹ Duygusal empati bireyin karşısındakilerin hislerine sempati ile yaklaşması ve onların hisleri ile yoğun bir ilişki kurmasıdır. Bunun yanında duygusal zekası gelişmiş kişiler empati kurmada daha başarılıdırlar.¹¹²

2.13.3 Bilişsel Bileşeni

Bireyin karşısındakilerle benzer duyguları yaşamak için onların duygularını anlaması empatinin bilişsel yönüdür. Bu bileşen düşünmeyi ve dikkatli gözlemi gerektirmektedir. Bunun yanında bilişsel bileşen, bireyin karşısındakilerin duygularının, düşüncelerinin ve sözel ifadelerinin tüm ipuçlarını anlama becerisidir.¹¹³ Bilişsel empati, bireyin karşısındakilerin ne düşündüğünü fark edebilmesidir. Empati sürecinde gerçekleşen rol alma bireyin bilişsel yeteneğinin bir ürünüdür.¹¹⁴

2.13.4 Bildirim Bileşeni

Empatinin bildirim bileşeni bireyin karşısındakilerin duygu ve düşüncelerini anlayarak bunları anladığını karşısındakine iletmesidir. Empati sürecinde bildirim vermenin iki yolu bulunmaktadır. Bunlar sözlü ve sözsüz bildirimdir. Sözlü bildirimde birey karşısındakilerin duygu ve düşüncelerini anladığını sözel olarak ifade

¹¹⁰ Asuman Yüksel Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2003, s.24,(**Yayımlanmış Doktora Tezi**).

¹¹¹ Yüksek, a.g.e., s.25

¹¹² Cansel, Arslanoğlu Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Ankara, 2012, s.42, (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

¹¹³ Yüksek, a.g.e., s.25

¹¹⁴ Şerifnaz Gülin Karabağ Öğretilebilir ve Bilişsel Bir Beceri Olarak Tarihî Empati. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara2003, s.30 , s(**Yayımlanmamış Doktora Tezi**),

etmektedir. Sözsüz bildirimdeyse birey bunu yüzünü ve bedenini kullanarak yapmaktadır. Etkin bir geribildirim süreci için bu iki yöntemin bir arada kullanılması gerekmektedir. Bunun yanında bireyin zihninde kurmuş olduğu empatiyle karşısındakilere iletmiş olduğu empati arasında da farklılıklar olduğu yapılan araştırmalarda görülmektedir.¹¹⁵

2.14 EMPATİK TUTUM

Empati, empatik tutum ve empatik beceri olmak üzere iki açıdan değerlendirilmektedir. Empatik tutum, empatinin duygusal boyutunu ifade etmekle birlikte bireyin empati kurabilme potansiyelidir. Günlük hayatta ise empatik tutum, sorunlu bireylerin duygu ve düşüncelerini anlama ve bunların duygusal tecrübelerinden etkilenme becerisidir. Empatik tutum başkalarına yardım etme arzusunun belirleyicisidir ve bu tutumun kazanılması uzun bir süreci gerektirmektedir.¹¹⁶

Empatik toplumda birey kendisine değil karşı tarafa odaklanmaktadır. Empatik tutum hem duygusal hem de bireysel anlayışı içeren içgörüyü yansıtmaktadır. Dolayısıyla bireyin empati sürecine hazır olduğunun bir göstergesi, bireyin başkalarını anlamayı istediğinin ve bunun için anlayış ve sabır göstereceğinin bir göstergesidir.¹¹⁷

Empati, yaratıcılık, duyarlılık, verilen mesajların anlaşıldığının iletilmesi becerisini ve iletişim becerisini gerektirmektedir. Empatik tutum ise bu unsurların temelini oluşturmaktadır. Empatik tutum bireyden bireye farklılık göstermekle beraber bireyin duygusal duyarlılık düzeyinden etkilenmektedir. Yüksek düzeyde empatik tutuma sahip olan bireylerin empati yapma becerileri de daha yüksektir.¹¹⁸

2.15 EMPATİK TUTUMUN BİREYLERARASI İLİŞKİLERDE ÖNEMİ

Empatinin duygusal boyutunda birey başkasının duygularını ve hissettiklerini anlamakta ve bu duygulara uygun şekilde karşılık vermektedir. Empatinin bu boyutlarının yüksek olması bireyin farkındalık düzeyini artırmakta ve çevresi ile istediği düzeyde iletişim kurmasını sağlamaktadır. Empatinin yüksek düzeyde kurulabilmesi için iletişim becerisinin geliştirilmesi gerekmektedir. Empatik tutum ise

¹¹⁵ Karabağ, a.g.e., 33-34

¹¹⁶ Dökmen, a.g.e., 156-197

¹¹⁷ Demet Gürüz ve Ayşen Eğinli, **Temel Kişilerarası İletişim**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014, s.30

¹¹⁸ Fatma Öz Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilimleri, empatik becerileri ile akademik başarıları arasındaki ilişki." **Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 1998, 2(2), s.32-34.

iletişim becerisini geliştiren bir unsurdur. Empatik tutum bireyin iletişim becerisini geliştirmekle birlikte uyumunu ve akademik başarısını artırmaktadır.¹¹⁹

Empatik süreç bireylerarası alan içerisinde gelişmektedir. Bireylerarası etkileşim ise bilgilerin ve hislerin karşılıklı olarak aktarılmasını kapsamaktadır. Bu aktarım süreci sonunda bireyler arasındaki karşılıklı anlayış seviyesi artmaktadır. Empatik tutumda birey karşısındakini anlamaya isteklidir. Bu ise bireyin anlama sürecine destek olmaktadır. Yüksek empatik eğilime sahip olan ve empatik becerisi yüksek olan bireyler birbirlerini daha kolay ve etkili şekilde anlamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum bireylerarası ilişkileri pozitif yönde etkilemektedir.¹²⁰

2.16 EMPATİK İLETİŞİM

İletişim birey ve toplum hayatının sürekliliği açısından bir zorunluluktur. Çünkü hayatın olağan akışı iletişim üzerine kurulmuş durumdadır. Diğer taraftan iletişime ihtiyaç duyulan her ortamda empatiden bahsetmek mümkündür. Empati iletişimin olmazsa olmazlarından biridir.¹²¹ Empatik iletişimin oluşabilmesi ise empatinin bilişsel ve duygusal öğelerine bağlıdır. Başka bir ifadeyle empatik iletişimin kurulabilmesi için bireyin karşısındakilerin hissettiğini hissetmesi ve bunu anlaması gerekmektedir.¹²²

2.17 EMPATİYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Empati kavramı yerli ve yabancı birçok araştırmacının üzerine yoğunlaştığı konulardan biridir. Bu bölümde öncelikli olarak konu ile ilgili olarak yurtdışında ve ülkemizde yapılan çalışmalara değinilecektir.

D'Ambrosio¹²³ ve arkadaşları araştırmalarında öğrencilerin bilişsel ve duygusal empati düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmaya Fransa'da eğitim gören 446 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda öğrencilerin cinsiyetlerinin empati düzeylerini etkilediği ve bu etkinin kızların lehine olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında çalışmada duygusal ve bilişsel empati arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

¹¹⁹ Öz, a.g.e., s.32-34

¹²⁰ Kışlak ve Çabukça, a.g.e., s.61-68

¹²¹ Taner Tatlı Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Etik Duyarlılık Düzeylerinin Hasta Hakları Bağlamında İncelenmesi: Ağrı İli Örneği, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2018, s.18 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹²² Şipit, a.g.e., s.33

¹²³ Fanny D'Ambrosio vd., "The basic empathy scale: A French validation of a measure of empathy in youth." **Personality and Individual Differences**, 2009, 46(2), 160-165.

Başka bir araştırmada ise Jolliffe ve Farrington¹²⁴ temel empati skalası geliştirmeyi amaçlamışlardır. 13-21 yaş arasındaki 363 kişinin dahil edildiği çalışmanın sonucunda, katılımcıların bilişsel ve duygusal empati düzeylerinin ölçüldüğü 40 maddeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Ancak daha sonra ölçek maddeleri 20'ye indirmiş ve ölçek 357 kişiye uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda hem bilişsel hem de duygusal empati düzeyi açısından kızların erkeklere kıyasla daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bunun yanında kızlarda duygusal empati, dışa dönüklük ve empatik zeka; erkeklerde ise açıklık, bilinçlilik ve kabul edilebilirlik boyutlarının birbirleriyle ilişkili alt boyutlar olduğu görülmüştür. Araştırmada bunun dışında sosyo-ekonomik statü ve ebeveyn gözetiminin empati düzeyini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Sonnby-Borgström¹²⁵ ve arkadaşları ise duygusal empatiyi inceledikleri çalışmalarında katılımcıların yüz ifadeleri ile empati kurma yetileri arasında nasıl bir ilişki olduğunu araştırmışlardır. Bu temel amaç doğrultusunda karşılıklı empati sürecinde tarafların mimiklerini kullanma durumları araştırılmıştır. 61 katılımcı farklı zamanlarda çekilen yüz resimlere maruz bırakılmıştır. Araştırmanın sonunda Yüksek ve düşük empatili katılımcılar arasındaki yüz taklit reaksiyonlarında önemli bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre empati seviyesi düşük olan katılımcıların, kızgın yüzlere yanıt olarak, yanak bölgesinde genellikle gülümsemeyle ilişkili olan yüksek bir aktivasyon eğilimi gösterdiği görülmüştür.

Yıldırım'ın¹²⁶ 1100 evli birey ile gerçekleştirdiği çalışmada, evlilik uyumu üzerinde bireysel özellikler, ailesel özellikler ve sosyo-ekonomik özelliklerin anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada bireysel özellikler bağlamında ele alınan değişkenler cinsiyet, yaş, evlenme yaşı, sağlık durumu, eşin dış görünümünden hoşlanma olarak belirlenmiştir. Bunun yanında ailesel özellikler olarak evlilik biçimi, ev işlerini paylaşma, sosyal destek, ailede tartışma veya kavga, eşlerin birbirleriyle olan kan bağı, eşlerin çocuğun eğitimi konusunda anlaşmaları, eşlerin cinsel yaşamları ile ilgili konularda anlaşmaları değişkenleri ele alınmıştır. Son olarak sosyo-ekonomik özellikler içerisinde sosyo-ekonomik düzey, öğrenim durumu, aylık gelir düzeyi, mesleki durum, eşlerin gelire katkı derecesi, eşlerin yaptığı işten memnuniyet değişkenleri ele alınmıştır.

¹²⁴ Darrick Jolliffe ve David P Farrington, "Development and validation of the Basic Empathy Scale." *Journal of adolescence*, 2006, 29(4), 589-611.

¹²⁵ Sonnby-Borgström vd., "Emotional empathy as related to mimicry reactions at different levels of information processing." *Journal of Nonverbal behavior*, 2003, 27(1) (2003): 3-23.

¹²⁶ Yıldırım, İbrahim. Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**).

Akbulut ve Sağlam¹²⁷ tarafından yapılan başka bir araştırmada ise sınıf öğretmenlerinin empatik eğilimleri cinsiyet, mesleki kıdem süresi, medeni durum, mesleki memnuniyet ve görev yapılan yer gibi farklı değişkenler açısından incelenmiştir. 307 sınıf öğretmeninin dahil edildiği araştırmanın sonunda katılımcıların cinsiyetlerinin empatik eğilimlerini etkilediği görülmüştür. Buna göre kadınların erkeklerden daha yüksek empati eğilimine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların mesleki kıdem süresi, medeni durumu, mesleki memnuniyetleri ve görev yaptıkları yerin empatik eğilim düzeylerini farklılaştırmadığı tespit edilmiştir.

Öz¹²⁸ ise hemşirelik Yüksekokulunda eğitim gören öğrencilerin Empati eğilimleri, becerileri ve akademik başarıları arasında oluşan ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 120 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda Empatik becerinin empatik eğilimi İstatistiki olarak pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca akademik başarının da empatik beceriyi pozitif açıdan etkilediği görülmüştür. Araştırmada bunların dışında akademik başarının empatik eğilimi pozitif açıdan etkilediği görülmüştür.

Başka bir araştırmada ise Şipit¹²⁹ yetişkinlerde bağlanma stillerinin empatik eğilim yeteneğine etkisini incelemiştir. Araştırmaya 18-30 yaş aralığında 240 kişi dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda katılımcıların Araştırmanın sonunda katılımcıların empatik eğilimleri ile bağlanma stilleri arasında pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Buna göre katılımcıların empatik eğilimlerin artması saplantılı bağlanmaları artmasına yol açmaktadır. Duyguların ifade edilmesi ile kararsız ve korkulu bağlanma arasında da negatif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Buna göre bireylerin duygularını ifade edebilme şekillerinin artması kararsız ve korkulu bağlanma düzeylerinin azalmasına yol açmaktadır. Ayrıca empatik eğilimin anne ilgisi ile de ilişkili olmadığı görülmüştür.

Soylu ve Kaęnıcı¹³⁰ tarafından yapılan araştırmada çatışma çözme stilleri, iletişim ve empatik eğilimin evlilik uyumunu yordama gücü incelenmiştir. Araştırmaya 203'ü kadın 157'si erkek olmak üzere 360 evli birey dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda çatışma çözme stillerinin empatik eğilimi olumlu yönde etkilediği, geri çekilmenin ise evlilik uyumunu pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir.

¹²⁷ Emine Akbulut ve Halil İbrahim Sağlam "Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi." **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2010, 7(2), 1068-1083.

¹²⁸ Öz, a.g.e., s.32

¹²⁹ Şipit, a.g.e., s.1

¹³⁰ Soylu ve Kağnıcı, a.g.e., s.44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kitlesinin özellikleri ve veri toplama araçlarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca, etik başvuru ile ilgili bilgiler verilmiş akabinde anket uygulaması sonucu elde edilenlere uygulanan istatistiki yöntemlerin neler olduğu bilgisine yer verilmiştir.

3.1 ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde yaşayan evli çiftler oluşturmaktadır. Araştırmada 93'ü erkek ve 309'u kadın olmak üzere, İstanbul ilinde yaşayan toplam 402 gönüllü, evli ve 26 ila 40 yaş üzerindeki katılımcılar yer almaktadır. Araştırmada örneklem kitlesinin belirlenmesinde evrenin geniş ve uygulamanın düşük maliyetli olduğu durumda kullanılan kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemle araştırmaya katılacak her bir kişiye eşit seçilme hakkı tanınmıştır. Araştırmada seçilecek örneklemin anlamlı düzeyde yeterli olup olmadığının tespitinde büyük evrene sahip kitlelerde geçerli olan örnekleme hatasının (α) 0.05; olayın evrende gözlemlenme oranının (p) 0.5 ve olayın evrende gözlemlenmemesi oranının (q) 0.5 olduğu durumda geçerli olan hesaplama yöntemi kullanılmıştır. Buna göre erişilmesi gereken kişi sayısının 384 olduğu hesaplanmıştır.¹³¹Bu araştırmada toplam 402 kişi üzerinde anket uygulanmıştır.

3.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada, evlilik uyumu ile empatik tutum arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla veri toplama yöntemlerinden anket yöntemine başvurulmuştur. Çalışmada kullanılan Sosyodemografik Veri Formu, Evlilik Uyumu Ölçeği ve Empatik Eğilim Ölçeği online olacak şekilde katılımcılara ulaştırılmıştır. Sosyodemografik Veri Formu Formu içerisinde ad ve soyad gibi bilgileri ortaya koyan sorulara yer verilmemiştir.

3.2.1 Sosyodemografik veri formu

Sosyodemografik veri formunda cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, evde kiminle yaşandığı, ev halkının aylık toplam gelir düzeyi, evlilik süresi, tanışma biçimi,

¹³¹ Yahşi Yazıcıoğlu, Samiye Erdoğan, Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.

evlenmeden önce ne kadar flört edildiği, çocuk sayısı ve eşin çalışma durumu ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.2.2 Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Locke ve Wallace¹³² tarafından 1959 yılında geliştirilen evlilikte uyum ölçeği içerisinde toplam 15 madde yer alır. Ölçek Tutarel Kışlak¹³³ (1999) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek içerisinde yer alan birinci madde genel olarak evlilik uyum düzeyini, sonraki sekiz madde olası anlaşma alanlarını, ve son altı madde de çatışma çözme, bağlılık ve iletişimi ölçmektedir. Bu maddeler anlaşma (ilk dokuz madde) ve ilişki tarzı (son altı madde) olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek içerisinde yer alan ifadelerin puanlaması şu şekildedir: birinci soru 0 ile 6 arasında, ikinci sorudan dokuzuncu soruya kadar olan sorular 5 ile 0 puan arasında; onuncu soru 0-0-1, 11. soru 3-2-1-0, 12. soru 0-1-1; 13. soru 0-1-2-3, 14. soru 2-1-0 ve son olarak 15. soru ise 0-1-2-2 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanın 43'ün üzerinde olması uyumun düşük olduğu, puanın yüksek olması ise uyumun yüksek olduğu biçiminde yorumlanır. Ölçeğin yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,90 olarak tespit edilmiştir. Araştırmamızda ise bu değer 0,89 olarak tespit edilmiştir.

3.2.3 Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

EEÖ, Dökmen¹³⁴ (1988) tarafından geliştirilmiş olup ölçek içerisinde 20 ifade yer almaktadır. Katılımcılar bu ifadeleri "Tamamen aykırı 1, Oldukça aykırı 2, Kararsızım 3, Oldukça uygun 4 ve Tamamen uygun 5" şeklinde yanıtlamaktadırlar. Ölçek tek faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Ölçek içerisinde yer alan 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13. ve 15. ifadeler ters olarak kodlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100 iken en düşük puan 20'dir. Alınan puanın yüksek olması katılımcıların empatik eğilimlerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Burada 63 puan ve altı düşük, 63-72 puan arası orta ve 72 ve üstü puanlar yüksek düzeyli empatik tutum olduğu şeklinde yorumlanır. Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada Cronbach's Alpha katsayısı 0,82 olarak tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızda bu değer 0,77 olarak tespit edilmiştir.

¹³² Harvey Locke and Karl Wallace, Short Marital Adjustment And Prediction Tests: Their Reliability And Validity. Marriage And Family Living, (1959), 21,251-255.

¹³³ Şennur Tutarel Kışlak, "Evlilikte Uyum Ölçeğinin (Euö) Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması." **Psikiyatri Psikofarmakoloji Dergisi**, 1999, 7(1): 50-57.

¹³⁴ Üstün Dökmen, Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi Ve Psikodrama İle Geliştirilmesi, **A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, (1988), 2(1-2); 155-190.

3.3 ETİK

Çalışma verileri, İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Komisyonunun 10.02.2020 tarihinde yapılan toplantısında çıkan 2020-03-23 no'lu kararla Mart2020-Nisan2020 tarihleri arasında evli bireylerden toplanmıştır. Anket uygulaması öncesinde çalışmanın gizliliği hakkında hem yazılı hem de sözel bilgilendirme yapılmıştır (Aydınlatılmış Onam Formu Ek 1'dedir.) Ölçekler yalnızca çalışmaya katılmayı kabul eden kişilere uygulanmıştır.

3.4 İSTATİSTİK

Bu araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde sosyal bilimler için SPSS 26 istatistik paket programı kullanılmıştır. Kullanılan istatistiksel yöntemler ise şu şekildedir:

- ✓ Araştırmada elde edilen verilerin güvenilirlik düzeylerinin ortaya konmasında Cronbach's Alpha katsayısına başvurulmuştur.
- ✓ Araştırmada anket uygulaması içerisinde yer alan ölçek ifadelerinin ortalama ve standart sapma değerlerinin ortaya konmasında tanımlayıcı (descriptive) analiz yöntemine başvurulmuştur.
- ✓ Araştırmada özellikle katılımcılara ait cinsiyet, yaş, çocuk sahipliği, evlenme süresi ve eğitim düzeyi gibi sosyodemografik bilgilerin ortaya konmasında yüzdelik dilim ve katılımcı sayısının ortaya konmasında frekans dağılımlarına yer verilmiştir.
- ✓ Araştırmada evlilik uyumu ile empatik tutum arasındaki ilişkinin tespit edilmesinde korelasyon analizine başvurulmuştur.
- ✓ Araştırmada katılımcıların bazı sosyodemografik özellikleri ile evlilik uyumu ve empatik tutum arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının tespitinde ikili değişkenlerde Bağımsız Örneklem t-Testi; ikiden fazla değişkenlerde Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kısımda elde edilen değerlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak baz alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde anket uygulaması sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde ölçek ifadelerinin güvenilirlik düzeyleri ile katılımcıların sosyodemografik özellikleri, EUÖ ve EEÖ içerisinde yer alan ifadelerin frekans dağılımları, ortalama ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir. Bunun yanında bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan araştırma problemlerinin test sonuçları yer almaktadır.

4.1 GÜVENİLİRLİK KATSAYISI

Çalışmada ölçek güvenilirliğini test etmek için Cronbach's Alfa Katsayısı incelenmiştir. Bu katsayı (α) 0.00 ve 0.40 arasında ise güvenilir değil, 0.40-0.60 ise düşük güvenilirlikte, 0.60-0.80 ise güvenilir ve 0.80-1.00 arasında ise oldukça güvenilir değerlendirilmektedir.¹³⁵

Tablo.2 Cronbach's Alpha Tekniğine İlişkin Çözümleme Sonuçları

	Cronbach's Alpha Katsayısı	Madde Sayısı	Güvenirlilik Düzeyi
<i>EUÖ</i>	.89	15	<i>Yüksek derecede güvenilir</i>
<i>EEÖ</i>	.77	20	<i>Oldukça güvenilir</i>

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere anket içerisinde yer alan ölçeklerden EEÖ ölçeğinin oldukça güvenilir, EUÖ ölçeğinin ise yüksek derecede güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır.

4.2 KATILIMCILARA AİT GENEL BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

Araştırmanın bu kısmında sosyodemografik veri formu ile elde edilen bilgilere uygulanan analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo.3 Cinsiyet

	N	%
Erkek	93	23.1
Kadın	309	76.9
Toplam	402	100.0

¹³⁵ Erhan Eser, Hakan Baydur, Sağlıkta Yaşam Kalitesi Ölçeklerinin Psikometrik Çözümlemesi: Geçerlik ve Güvenirlilik. 2. Sağlıkta Yaşam Kalitesi Kongresi Kongre Öncesi Kurs Notları: 3- 29, İzmir, (2007).

Katılımcıların %76,9'u kadın, %23,1'i ise erkektir.

Tablo 4. Yaş

	N	%
26-30 yaş	70	17,4
31-35 yaş	126	31,3
36-40 yaş	58	14,4
40 yaş ve üzeri	148	36,8
Toplam	402	100,0

Katılımcıların çoğunluğunu 40 yaş ve üzeri (N=148, %36.8) bireyler oluşturmaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri

	N	%
Lise	67	16.7
Lisans	286	71.1
Lisansüstü	49	12.2
Toplam	402	100,0

Katılımcıların çoğunluğu lisans mezunu (N=286, %71.1) bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 6. Ev Halkının Aylık Toplam Gelir Düzeyi

	N	%
2.000TL - 5.000TL arası	51	12.7
5.001 TL - 10.000TL arası	125	31.1
10.000 TL üstü	226	56.2
Toplam	402	100,0

Katılımcıların hane halkı aylık toplam gelir düzeylerine yönelik sonuçlarda en büyük çoğunluğun (N=226, %56.2) aylık toplam hane gelirinin 10.000 TL ve üzerinde olduğu grupta yer aldığı görülmektedir.

Tablo 7. Eşin Çalışma Durumu

	N	%
Çalışmıyor	62	15.4
Çalışıyor	340	84.6
Toplam	402	100.0

Katılımcıların eşlerinin çalışma durumlarıyla ilgili elde edilen sonuçlarda %84,6'sının ise eşinin çalıştığı, 15,4'ünün eşinin ise anketin uygulandığı sırada çalışmadığı saptanmıştır.

Tablo 8. Çocuk Sayısı

	N	%
Yok	121	30.1
1 çocuk	169	42.0
2 çocuk ve üzeri	112	27.9
Toplam	402	100.0

Katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısına yönelik dağılımlarda %30,1'inin çocuğunun olmadığı, %42'sinin 1 çocuğunun olduğu, %27.9'unun 2 veya daha fazla çocuğa sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 9. Katılımcıların birlikte ikamet ettiği kişi/kişilere göre dağılımları

	N	%
Yalnız çekirdek aile (eş ve çocuklar ile)	367	91.3
Eşlerden birinin anne ve babasından biri ya da her ikisiyle birlikte	25	6.2
Diğer aile bireyleri ile	10	2.5
Toplam	402	100.0

Katılımcıların büyük çoğunluğunun (N=367, %91.3) aynı evde yalnızca eş ve çocukları ile yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 10. Evlilik Süresi

	N	%
1 yıldan az	38	9.5
1-2 yıl	63	15.7
3-4 yıl	50	12.4
5 yıldan fazla	251	62.4
Toplam	402	100.0

Katılımcıların %9,5'i 1 yıldan az süredir, %15,7'si 1-2 yıldır, %12,4'ü 3-4 yıldır ve %62,4'ü 5 yıldan fazla süredir evli olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 11. Katılımcıların Eşleriyle Tanışma Biçimi

	N	%
Evlenmeden önce bir süre flört etmişler	348	86.6

Aileler tarafından evlenmek üzere tanıştırmışlar	26	6.5
Arkadaşlar tarafından evlenmek üzere tanıştırmışlar	28	7.0
Toplam	402	100.0

Katılımcıların %86,6'sı bir flört döneminin ardından eşiyile evlendiğini, %6,5'i eşiyile aileleri tarafından evlenmek üzere tanıştırıldığını ve %7'si ise eşiyile arkadaşları tarafından evlenmek üzere tanıştırıldığını belirtmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Evlenmeden Önce Eşleriyle Flört Süresi

	N	%
6 aydan az	67	16.7
1-2 yıl	164	40.8
3-5 yıl	97	24.1
5 yıldan fazla	74	18.4
Toplam	402	100.0

Katılımcıların en büyük çoğunluğu (N=164, %40.8) evlenmeden önce eşiyile 1-2 yıl flört ettiğini belirtmiştir.

4.3 EVLİLİK UYUMU ÖLÇEĞİ İÇERİSİNDE YER ALAN SORULARA VERİLEN CEVAPLARIN DAĞILIMLARI

Tablo 13. Evlilikteki Mutluluk Düzeyine Yönelik Betimsel İstatistikler

	N	%
0	-	-
1	7	1.7
2	15	3.7
3 (Mutlu)	75	18.7
4	169	42.0
5	136	33,8
6	-	-
Toplam	402	100,0

Katılımcıların evlilikleriyle ilgili mutluluk düzeylerine ilişkin değerlendirmelerine yönelik sonuçlara bakıldığında %94.06'sının evliliklerindeki mutluluk düzeylerini mutlu ile çok mutlu arasında değerlendirdiği görülmektedir.

Tablo 14. Katılımcıların Eşleri ile Anlaşma veya Anlaşmazlık Durumları

İfadeler	Her zaman anlaşamayız		Sıklıkla anlaşamayız		Ara sıra anlaşamadığımız olur		Hemen her zaman anlaşırız		Her zaman anlaşırız		Ort.	SS
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Aile bütçesini idare etme	12	3.0	16	4.0	102	25.4	135	33.6	137	34.1	3.89	1.105
Boş zaman etkinlikleri	11	2.7	34	8.5	134	33.3	150	37.3	73	18.2	3.57	1.053
Duyguların ifadesi	23	5.7	29	7.2	153	38.1	119	29.6	78	19.4	3.44	1.212
Arkadaşlar	14	3.5	15	3.7	92	22.9	177	44.0	104	25.9	3.82	1.078
Cinsel ilişkiler	22	5.5	20	5.0	82	20.4	145	36.1	133	33.1	3.81	1.256
Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)	8	2.0	13	3.2	73	18.2	160	39.8	148	36.8	4.04	0.999
Yaşam felsefesi	21	5.2	19	4.7	127	31.6	129	32.1	106	26.4	3.64	1.217
Eşin akrabalarıyla anlaşma	20	5.0	19	4.7	106	26.4	151	37.6	106	26.4	3.71	1.196

Tablo 14, katılımcıların evliliğe ilişkin belirli alanlarda kendileri ve eşleri arasında anlaşma veya anlaşmazlık durumlarına yönelik sonuçları göstermektedir. Buna göre katılımcıların eşleriyle en çok anlaştıkları konuların “toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)” olduğu en çok anlaşmazlık yaşanan durumun ise “duyguların ifade edilmesi” olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 15. Evlilikte Ortaya Çıkan Uyumsuzlukların Çözümleme Şekli

	N	%
Erkeğin susması ile	60	14.9
Kadının susması ile	46	11.4
Karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak sonuçlanır.	296	73.6
Toplam	402	100.0

Eşler arasında ortaya çıkan uyumsuzlukların sonuçlanma biçimlerine yönelik analizlerde katılımcıların %14,9'unun erkeğin susmasıyla; %11,4'ünün kadının susmasıyla ve %73,6'sının ise karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak çözümlendiğini belirttiği görülmektedir.

Tablo 16. Ev Dışı Etkinliklerin Ne Kadarının Eşle Birlikte Yapıldığına Yönelik Sonuçlar

	N	%
Hiçbiri	14	3.5
Çok azı	42	10.4
Bazıları	235	58.5
Hepsi	111	27.6
Toplam	402	100.0

Ev dışı etkinliklerin ne kadarının eşlerle birlikte yapıldığına yönelik soruya katılımcıların büyük çoğunluğu (%58,5'i) "bazıları" yanıtını vermiştir.

Tablo 17. Katılımcıların Boş Zamanlarını Geçirme Konusundaki Tercihleri

Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerin hangisini tercih edersiniz?		
	N	%
Dışarıda Bir şeyler Yapmak	248	61.7
Evde Oturmak	154	38.3

Katılımcıların boş zamanlarını geçirme konusundaki tercihlerine bakıldığında %61,7'si dışarıda bir şeyler yapmayı tercih ettiğini, %38,3'ü ise evde oturmayı tercih ettiğini dile getirmiştir.

Tablo 18. Katılımcıların Eşlerinin Boş Zamanlarını Geçirme Konusundaki Tercihleri

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?		
	N	%
Dışarıda Bir şeyler Yapmayı	203	50.5
Evde Oturmayı	199	49.5

Katılımcıların eşlerinin boş zamanlarını geçirme konusundaki tercihlerine bakıldığında %50,5'i eşinin boş zamanlarında dışarıda bir şeyler yapmayı tercih ettiğini, %49,5'i ise eşinin evde oturmayı tercih ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 19. Katılımcıların Hiç Evlenmemiş Olmayı İsteyip İstemediklerine İlişkin Sonuçlar

	N	%
Sık sık	28	7.0
Arada sırada	110	27.4
Çok seyrek	116	28.9
Hiçbir zaman	148	36.8
Toplam	402	100.0

Katılımcıların hiç evlenmemiş olmayı isteyip istemediklerine yönelik soruya verdikleri yanıtlara göre dağılımlarına bakıldığında %7'sinin bunu sık sık istediğini, %27,4'ünün arada sırada, %28,9'unun ise çok seyrek de olsa istediğini ifade ettiği görülmektedir. Buna karşın katılımcıların %36,8'i hiç evlenmemiş olmayı hiçbir zaman istemediğini dile getirmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların Hayatlarını Yeniden Yaşamaları Durumunda Aynı Kişi ile Evlenme Konusundaki Görüşleri

Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,		
	N	%
Hiç evlenmez	82	20.4

Farklı bir kişiyle evlenir	50	12.4
Aynı kişiyle evlenir	270	67.2
Toplam	402	100.0

Katılımcıların %20,4'ü hayatını yeniden yaşayabilmesi durumunda hiç evlenmeyeceğini, %12,4'ü farklı bir kişiyle evleneceğini ve %67,2'si ise aynı kişiyle evleneceğini dile getirmiştir.

Tablo 21. Katılımcıların Eşlerine Güvenip Onlara Sırlarını Açma Düzeyleri

Eşinize güvenip, sırlarınızı ona açar mısınız?		
	N	%
Hemen hemen hiçbir zaman	11	2.7
Nadiren	53	13.2
Çoğu konuda	186	46.3
Her konuda	152	37.8
Toplam	402	100.0

Katılımcıların eşlerine güvenip onlara sırlarını açıp açmadıklarına ilişkin soruya verdikleri yanıtta göre dağılımlarına bakıldığında %2,7'si hemen hemen hiçbir zaman eşine güvenip sırrını açmadığını, %13,2'si nadiren eşine güvenip ona sırrını açtığını, %46,3'ü çoğu konuda eşine güvenip ona sırrını açtığını ve son olarak %37,8'i her konuda eşine güvenip ona sırrını açtığını dile getirmiştir.

Tablo 22. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Ort.	SS
Evlilikte Uyum	48.84	10.213
Anlaşma Durumu	37,51	8,212
İlişki Tarzı	11,33	2,677

Tablo 22'de EUÖ ortalama ve standart sapma sonuçları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların EUÖ'ne verdikleri yanıtlara göre ortalama toplam puanın 48,44 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 23. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Cinsiyet ile İlişkinin İncelenmesi

	Cinsiyetiniz	N	Ort.	SS	F	p
Evlilikte Uyum	Erkek	93	49.37	9.871	.008	.57
	Kadın	309	48.68	10.324		
Anlaşma Durumu	Erkek	93	38.03	8.119	.149	.49
	Kadın	309	37.35	8.246		

İlişki Tarzı	Erkek	93	11.33	2.477	1.069	.99
	Kadın	309	11.33	2.738		

Katılımcıların EUÖ'nden aldıkları toplam puanların cinsiyetleri ile ilişkisine yönelik yapılan Bağımsız Örneklem t-Testi sonucunda EUÖ toplam puanının istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 24. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Yaşa Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	p
Evlilikte Uyum	26-30 yaş	70	51.33	8.340	3,416	,02
	31-35 yaş	126	47.98	10.367		
	36-40 yaş	58	51.02	8.470		
	40 yaş üzeri	148	47.55	11.203		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	26-30 yaş	70	39.46	6.558	3,756	,01
	31-35 yaş	126	36.54	8.451		
	36-40 yaş	58	39.55	6.652		
	40 yaş üzeri	148	36.61	8.989		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	26-30 yaş	70	11.87	2.219	2.178	.09
	31-35 yaş	126	11.44	2.569		
	36-40 yaş	58	11.47	2.617		
	40 yaş üzeri	148	10.93	2.941		
	Toplam	402	11.33	2.677		

Katılımcıların EUÖ toplam puanlarının yaşa göre karşılaştırmasına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda katılımcıların EUÖ toplam puanlarının yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde ($p < 0.05$) farklılaştığı saptanmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilmesi amacıyla post-hoc çoklu karşılaştırma test yöntemlerinden LSD yöntemine başvurulmuş olup elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda raporlanmıştır. Buna göre katılımcıların evlilik uyum düzeylerinde en yüksek ortalama 26-30 yaş aralığında yer alan grupta olup, en düşük ortalama 40 yaş ve üzeri gruba aittir.

Tablo 25. Evlilik Uyumunun Yaşa Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yaş	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	p
------------------	-----	-------------	-------------------	---

Evlilikte Uyum	26-30 yaş	31-35 yaş	3.352*	.027
	40 yaş üzeri	26-30 yaş	-3.781*	.010
		36-40 yaş	-3.470*	.027
Anlaşma Durumu	26-30 yaş	31-35 yaş	2.917*	.017
		40 yaş üzeri	2.842*	.016
	36-40 yaş	31-35 yaş	3.012*	.020
		40 yaş üzeri	2.937*	.020

* Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Yukarıdaki tabloda yaşa göre EUÖ toplam puanı ile anlaşma durumu alt boyutundan alınan toplam puanın çoklu karşılaştırma test sonuçlarını göstermektedir. Buna göre, EUÖ toplam puanının 26-30 yaşında olanlarla 31-35 yaş arasında olanlar ve 40 yaş üstünde olanlarla da 26-30 ve 36-40 yaşında olanlar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Bunun yanında, anlaşma durumu alt boyutunda 26-30 yaşında olanlarla 31-35 ve 40 yaş üstünde olanların aldıkları puanlar ile 36-40 yaşında olanlarla 31-35 ve 40 yaş üstünde olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 26. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Evlilikte Uyum	Lise	67	49.10	11.618	1.381	.25
	Lisans	286	49.17	9.346		
	Lisansüstü	49	46.57	12.695		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	Lise	67	37.87	9.332	1.467	.23
	Lisans	286	37.75	7.444		
	Lisansüstü	49	35.63	10.511		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	Lise	67	11.24	3.041	.721	.49
	Lisans	286	11.42	2.595		
	Lisansüstü	49	10.94	2.633		
	Toplam	402	11.33	2.677		

Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda katılımcıların EUÖ'nden aldıkları toplam puanlar ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 27. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Evlilikte Uyum	2.000TL - 5.000TL arası	51	47.63	10.759	.413	.66
	5.001 TL- 10.000TL arası	125	49.06	10.555		
	10.000 TL üstü	226	48.99	9.918		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	2.000TL- 5.000TL arası	51	36.41	8.568	.531	.59
	5.001 TL- 10.000TL arası	125	37.75	8.415		
	10.000 TL üstü	226	37.62	8.032		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	2.000TL - 5.000TL arası	51	11.22	2.730	.071	.93
	5.001 TL - 10.000TL arası	125	11.31	2.728		
	10.000 TL üstü	226	11.37	2.647		
	Toplam	402	11.33	2.677		

Katılımcıların EUÖ toplam puanlarının hane halkı gelir düzeylerine göre karşılaştırmasına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda EUÖ toplam puanları ile hane halkı gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Tablo 28. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Eşin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Eşiniz Çalışıyor mu?	N	Ort.	SS	F	p
Evlilikte Uyum	Çalışmıyor	62	49.60	10.303	.401	.53
	Çalışıyor	340	48.70	10.205		
Anlaşma Durumu	Çalışmıyor	62	38.48	8.107	.116	.31
	Çalışıyor	340	37.33	8.230		
İlişki Tarzı	Çalışmıyor	62	11.11	2.992	1.576	.49
	Çalışıyor	340	11.37	2.618		

Yapılan Bağımsız Örneklem t-Testi sonucunda katılımcıların EUÖ toplam puanları ile eşlerinin çalışma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Tablo 29. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Evlilikte Uyum	Yok	121	51.04	7.916	4.089	.02
	1 çocuk	169	47.83	11.758		
	2 çocuk ve üzeri	112	47.99	9.604		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	Yok	121	39.17	6.176	3.649	.03
	1 çocuk	169	36.67	9.554		
	2 çocuk ve üzeri	112	36.98	7.735		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	Yok	121	11.87	2.408	3.637	.03
	1 çocuk	169	11.16	2.821		
	2 çocuk ve üzeri	112	11.01	2.666		
	Toplam	402	11.33	2.677		

EUÖ toplam puanlarının sahip olunan çocuk sayısına göre karşılaştırmasına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda 0,05 düzeyinde farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Buna göre çocuğu olmayanlarla 1 çocuk ve 2'den fazla çocuğa sahip olanlar karşılaştırıldığında çocuğu olmayanların evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında tek çocuğu olanlarla 2'den fazla çocuğu olanlar karşılaştırıldığında 2'den fazla çocuğu olanların evlilik uyumlarının düşük olduğu görülmektedir. Bu kısımda ortaya çıkan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilmesi amacıyla post-hoc çoklu karşılaştırma test yöntemlerinden LSD yöntemine başvurulmuş olup elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda raporlanmıştır.

Tablo 30. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Bağımlı Değişken	Kaç çocuğunuz var?	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	P
Evlilikte Uyum	Yok	1 çocuk	3.213*	.008
		2 çocuk ve üzeri	3.050*	.022
Anlaşma Durumu	Yok	1 çocuk	2.505*	.010
		2 çocuk ve üzeri	2.191*	.041
İlişki Tarzı	Yok	1 çocuk	.708*	.026
		2 çocuk ve üzeri	.859*	.014

* Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 30, EUÖ toplam puanının çocuk sayısına göre çoklu karşılaştırma test sonuçlarını göstermektedir. Buna göre, EUÖ toplam puanı ile anlaşma durumu ve ilişki tarzı alt boyutlarında çocuğu olmayanlarla 1 çocuğu ve 2 ve daha fazla çocuğu olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 31. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Birlikte İkamet Ettiği Kişi/Kişilere Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Evlilikte Uyum	Yalnız çekirdek aile (eş ve çocuklar ile)	367	48.95	10.094	.513	.60
	Eşlerden birinin anne ve babasından biri ya da her ikisiyle birlikte	25	48.44	10.693		
	Diğer aile bireyleri ile	10	45.70	13.679		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	Yalnız çekirdek aile (eş ve çocuklar ile)	367	37.55	8.154	.249	.78
	Eşlerden birinin anne ve babasından biri ya da her ikisiyle birlikte	25	37.60	8.846		
	Diğer aile bireyleri ile	10	35.70	9.381		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	Yalnız çekirdek aile (eş ve çocuklar ile)	367	11.40	2.627	1.788	.17
	Eşlerden birinin anne ve babasından biri ya da her ikisiyle birlikte	25	10.84	2.322		
	Diğer aile bireyleri ile	10	10.00	4.619		
	Toplam	402	11.33	2.677		

EUÖ toplam puanlarının katılımcıların birlikte ikamet ettiği kişi/kişilere göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda EUÖ toplam puanının $p < 0,05$ düzeyinde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 32. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılması

	N	Ort.	SS	F	P
--	---	------	----	---	---

Evlilikte Uyum	1 yıldan az	38	54.18	8.067	5.310	.00
	1 - 2 yıl	63	50.22	10.510		
	3-4 yıl	50	49.32	8.455		
	5 yıldan fazla	251	47.59	10.479		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	1 yıldan az	38	41.55	5.981	4.304	.01
	1 - 2 yıl	63	38.33	8.694		
	3-4 yıl	50	37.70	6.822		
	5 yıldan fazla	251	36.65	8.462		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	1 yıldan az	38	12.63	2.432	6.144	.00
	1 - 2 yıl	63	11.89	2.383		
	3-4 yıl	50	11.62	2.258		
	5 yıldan fazla	251	10.94	2.775		
	Toplam	402	11.33	2.677		

Katılımcıların EUÖ toplam puanlarının evlilik sürelerine göre karşılaştırmasına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda $p < 0,05$ düzeyinde farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Tablo 30'da gösterildiği üzere EUÖ'den alınan puanların en yüksek olduğu grup 1 yıl veya daha kısa süredir evli olan grup olup, evlilik süresi uzadıkça EUÖ'den alınan puanlar azalmaktadır. Gruplar arasında ortaya çıkan bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilmesi amacıyla post-hoc çoklu karşılaştırma test yöntemlerinden LSD yöntemine başvurulmuş olup elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda raporlanmıştır.

Tablo 33. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Evlilik Süresine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Bağımlı Değişken	Evlenme Süresi	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	p
Evlilikte Uyum	1 yıldan az	3-4 yıl	4.864*	.025
		5 yıldan fazla	6.595*	.000
Anlaşma Durumu	1 yıldan az	3-4 yıl	3.853*	.028
		5 yıldan fazla	4.899*	.001
İlişki Tarzı	5 yıldan fazla	1 yıldan az	1.695*	.000
		1 - 2 yıl	.953*	.010

* Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 33, EUÖ toplam puan ile evlilik süresi arasındaki ilişkiye dair çoklu karşılaştırma test sonuçlarını göstermektedir. Buna göre EUÖ toplam puanı ile ilişki tarzı ve anlaşma durumu alt boyutlarından alınan puanlarda 1 yıldan az süredir evli olanlarla 5 yıldan fazla süredir evli olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Burada EUÖ toplam puanı ve anlaşma durumu alt boyutunda 1 yıldan az süredir evli olanlarla 3-4 yıldır evli olanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak 5 yıldan fazla süredir evli olanlarla 1-2 yıldır evli olanlar arasında ilişki tarzı alt boyutundan alınan puanlar bağlamında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 34. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Eşleriyle Tanışma Biçimlerine Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Evlilikte Uyum	Evlenmeden önce bir süre flört etmişler	348	49.07	9.706	1.697	.19
	Aileler tarafından evlenmek üzere tanıştırılmışlar	26	49.38	11.635		
	Arkadaşlar tarafından evlenmek üzere tanıştırılmışlar	28	45.43	14.141		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	Evlenmeden önce bir süre flört etmişler	348	37.71	7.806	1.453	.24
	Aileler tarafından evlenmek üzere tanıştırılmışlar	26	37.58	9.330		
	Arkadaşlar tarafından evlenmek üzere tanıştırılmışlar	28	34.96	11.423		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	Evlenmeden önce bir süre flört etmişler	348	11.36	2.602	1.917	.15
	Aileler tarafından evlenmek üzere tanıştırılmışlar	26	11.81	2.829		
	Arkadaşlar tarafından evlenmek üzere tanıştırılmışlar	28	10.46	3.316		
	Toplam	402	11.33	2.677		

Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda katılımcıların EUÖ toplam puanları ile eşleriyle tanışma biçimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Tablo 35. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Evlenmeden Önce Eşleriyle Flört Sürelerine Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Evlilikte Uyum	6 aydan az	67	45.18	13.189	5.413	.00
	1-2 yıl	164	50.70	8.046		
	2-5 yıl	97	47.66	10.865		
	5 yıldan fazla	74	49.59	9.666		
	Toplam	402	48.84	10.213		
Anlaşma Durumu	6 aydan az	67	34.60	10.577	5.183	.00
	1-2 yıl	164	38.87	6.436		
	2-5 yıl	97	36.56	8.945		
	5 yıldan fazla	74	38.38	7.590		
	Toplam	402	37.51	8.212		
İlişki Tarzı	6 aydan az	67	10.58	3.308	3.962	.01
	1-2 yıl	164	11.82	2.229		
	2-5 yıl	97	11.10	2.867		
	5 yıldan fazla	74	11.22	2.533		
	Toplam	402	11.33	2.677		

Katılımcıların EUÖ toplam puanlarının evlenmeden önce eşleriyle flört sürelerine göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda $p < 0,05$ düzeyinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu kısımda elde edilen sonuçlara bakıldığında, EUÖ' den alınan puanlar bağlamında evlenmeden önce eşleriyle 1-2 yıl flört edenlerin aldıkları puanın diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşın EUÖ'den alınan puanların en düşük olduğu grup evlenmeden önce eşleriyle 6 aydan az bir süre flört edenlerdir. Gruplar arasındaki farklılığın kaynağının tespit edilmesi amacıyla post-hoc çoklu karşılaştırma test yöntemlerinden LSD yöntemine başvurulmuştur. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 36. Katılımcıların Evliliklerindeki Uyumun Evlenmeden Önce Eşleriyle Flört Sürelerine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Bağımlı Değişken	Evlilik öncesi flört döneminiz olduysa süresi?	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	p
Evlilikte Uyum	6 aydan az	1-2 yıl	5.516*	.000
		5 yıldan fazla	4.415*	.010
		1-2 yıl	3.035*	.019
Anlaşma Durumu	6 aydan az	1-2 yıl	4.275*	.000
		5 yıldan fazla	3.781*	.006
		1-2 yıl	2.315*	.026
İlişki Tarzı	1-2 yıl	6 aydan az	1.241*	.001
		3-5 yıl	.720*	.034

* Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Yukarıdaki tablo katılımcıların evlilik uyumlarının evlenmeden önceki flört dönemlerine göre LSD çoklu karşılaştırma test sonuçlarını göstermektedir. Buna göre Buna göre EUÖ toplam puanı açısından 6 aydan az süredir flört süresi geçirenlerle 1-2 yıl ve 5 yıldan fazla süre flört edenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ek olarak 1-2 yıl flört üresi geçirenlerle 3-5 yıl flört süresi geçirenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Evlilik uyumu ölçeği içerisinde yer alan anlaşma durumu alt boyutundan alınan puanlar açısından 6 aydan az üredir flört edenler ile 1-2 yıl ve 5 yıldan fazla süredir flört edenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak ilişki tarzı alt boyutundan alınan puanlar bağlamında 1-2 yıl flört edenler ile 6 aydan az ve 3-5 yıl flört edenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

4.4 EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ'NE VERİLEN YANITLARIN DAĞILIMLARI

Tablo 37. Empatik Eğilim Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler

İfadeler	Tamamen aykırı		Oldukça aykırı		Kararsızım		Oldukça uygun		Tamamen uygun		Ort.	SS
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Çok sayıda dostum var	28	7.0	67	16.7	88	21.9	115	28.6	104	25.9	3.50	1.234
Film seyrederken bazen gözlerin yaşarır	13	3.2	28	7.0	75	18.7	159	39.6	127	31.6	3.89	1.031
Bana dertlerini anlatanlar yanımdan rahatlamış olarak ayrılırlar	4	1.0	8	2.0	69	17.2	157	39.1	164	40.8	4.17	0.850
Başkalarının problemleri. beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir	24	6.0	55	13.7	120	29.9	137	34.1	66	16.4	3.41	1.098
Çevremde çok sevilen bir insanım	2	0.5	8	2.0	98	24.4	177	44.0	117	29.1	3.99	0.813
Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım	13	3.2	24	6.0	79	19.7	114	28.4	172	42.8	4.01	1.076
Genellikle insanlara güvenirim	30	7.5	55	13.7	119	29.6	145	36.1	53	13.2	3.34	1.101
Girişken bir insanım	9	2.2	30	7.5	83	20.6	133	33.1	147	36.6	3.94	1.035

Bir yakınımın derdimi anlatmak beni rahatlatır	22	5.5	46	11.4	94	23.4	148	36.8	92	22.9	3.60	1.121
Genellikle hayatımdan memnunum	5	1.2	16	4.0	64	15.9	193	48.0	124	30.8	4.03	0.860
Yakınlarım bana sık sık derdlerini anlatırlar	8	2.0	18	4.5	83	20.6	171	42.5	122	30.3	3.95	0.931
Genellikle keyfim yerindedir	4	1.0	19	4.7	83	20.6	186	46.3	110	27.4	3.94	0.870
İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar	36	9.0	68	16.9	135	33.6	106	26.4	57	14.2	3.20	1.150
Sinirli bir insanım	31	7.7	109	27.1	128	31.8	85	21.1	49	12.2	3.03	1.132
İnsanların çoğu bencildir	114	28.4	105	26.1	116	28.9	49	12.2	18	4.5	2.38	1.149
Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur	11	2.7	64	15.9	124	30.8	102	25.4	101	25.1	3.54	1.112
Birisiyle tartışırken bazen dikkatimin onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır	28	7.0	94	23.4	134	33.3	83	20.6	63	15.7	3.15	1.152
İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider	22	5.5	19	4.7	41	10.2	89	22.1	231	57.5	4.21	1.147
Duygularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim	23	5.7	63	15.7	96	23.9	115	28.6	105	26.1	3.54	1.196
Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim	23	5.7	61	15.2	88	21.9	110	27.4	120	29.9	3.60	1.219

Empatik eğilim ölçeği içerisinde yer alan ifadelerle yönelik katılımcı görüşlerinde elde edilen en yüksek ortalama değerin “İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.” ifadesine; en düşük ortalamanın ise “İnsanların çoğu bencildir” ifadesine ait olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 38. Empatik Eğilim Ölçeğinin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Ort.	SS
EmpatikTutum	72.44	9.300

Tablo 38’de EEÖ ortalama ve standart sapma sonuçları yer almaktadır. Buna göre EEÖ’nden alınan ortalama toplam puanın 72,44 olduğu saptanmıştır.

Tablo 39. Katılımcıların Empatik Tutumlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyetiniz	N	Ort.	SS	F	p
Empatik Tutum	Erkek	93	70.37	8.494	1.747	.01
	Kadın	309	73.06	9.453		

Katılımcıların EEÖ toplam puanlarının cinsiyetlerine göre karşılaştırmasını gösteren Bağımsız Örneklem t-Testi sonucunda toplam puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p<0,05$) düzeyde farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Buna göre kadınların EEÖ’nden aldıkları puanlar erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı ölçüde yüksektir.

Tablo 40. Katılımcıların Empatik Tutumlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	p
Empatik Tutum	26-30 yaş	70	70.87	9.712	3.710	.01
	31-35 yaş	126	70.91	9.442		
	36-40 yaş	58	74.55	8.508		
	40 yaş üzeri	148	73.66	9.020		
	Toplam	402	72.44	9.300		

Katılımcıların empatik tutumlarının yaşa göre karşılaştırmasına yönelik yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda katılımcıların EEÖ toplam puanlarının yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde ($p<0.05$) farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre 36-40 yaşında olanların empatik tutumlarının diğer yaş grubundakilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. En düşük empatik tutumun olduğu grup ise 26-30 yaş grubundakilerdir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilmesi amacıyla post-hoc çoklu karşılaştırma test yöntemlerinden LSD yöntemine başvurulmuş olup elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda raporlanmıştır.

Tablo 41. Yaşa Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yaş	Alt Gruplar	Ortalamalar Farkı	p
Empatik Tutum	36-40 yaş	26-30 yaş	3.680*	.025
		31-35 yaş	3.639*	.013
	40 yaş üzeri	26-30 yaş	2.784*	.038
		31-35 yaş	2.743*	.014

* Ortalamalar farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Yukarıdaki tabloda EEÖ toplam puanının yaşa göre çoklu karşılaştırma test sonuçlarını göstermektedir. Buna göre, EEÖ toplam puanında 36-40 yaşında olanların aldıkları toplam puan ile 26-30 ve 31-35 yaşında olanların aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında 40 yaş üstünde olanların EEÖ toplam puanı ile 26-30 ve 31-35 yaş arasında olanların aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 42. Katılımcıların Empatik Tutum Düzeyinin Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Empatik Tutum	Lise	67	73.22	9.459	,704	,50
	Lisans	286	72.09	9.352		
	Lisansüstü	49	73.41	8.815		
	Toplam	402	72.44	9.300		

Yapılan Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda katılımcıların empatik tutumlarının eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 43. Evlilikte Uyum Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutlardan Alınan Puanlar ile Empatik Tutum Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4
Empatik Tutum (1)	-			
Evlilikte Uyumu (2)	.28**	-		

Anlaşma Durumu (3)	.29**	.98**	-
İlişki Tarzı (4)	.30**	.81**	.68**

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 43'e bakıldığında EEÖ toplam puanları ile EUÖ ve alt boyutları olan anlaşma durumu ve ilişki tarzı boyutlarından alınan puanlar arasında pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Evlilik aile birliğinin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bu iki kavram arasındaki farklılık şudur; aile grup veya örgüt olarak tanımlanırken, evlilik çocuk yapmak ve o çocuğu yetiştirmek için yapılmış bir sözleşme olarak kabul edilmektedir¹³⁶. Ancak ister hukuki bir ilişki ister sözleşme olsun evlilik, kadın ve erkek tarafından akt edilen ancak toplum adına devletin özellikle ilgilendiği ve üzerinde kontrol hakkı ve yetkisi olan bir ilişki sistemi olarak belirtilmektedir.

Evlilik kurumu, günümüzde halen geçerliliğini korumaktadır. Evlilikte uyum çiftlerin bir hayatı paylaşmasına destek olan çok önemli bir kavramdır. Bundan dolayı evlilik uyumunu arttırmak ve böylelikle daha mutlu bir evlilik olmasını sağlamak için pek çok araştırma gerçekleştirilmiştir. Evlilik uyumunu arttırmak için gerçekleştirilen araştırmalara göre çiftler düşündüklerini dile getirmeli ancak bu sırada kırıncı cümleler kurmamalı, yani yumuşak tartışmalar gerçekleştirebilmeli, incitici olmamalı ve programlarında esnek olabilmelidirler.¹³⁷ Aksi takdirde çözümlenemeyen problemler nedeniyle gerçekleşen çatışmalar ve anlaşmazlıklar evlilik bağına zedelemekte ve zamanla kopmalara neden olmaktadır.

Empati, bir insanın kendini diğerlerinin yerine koyarak onların düşüncelerini doğru anlaması ve duygularını hissetmesidir.¹³⁸ Empati bir insanın sergilediği davranışın nedenini anlamamızı sağlayan, otomatik olmayan zihinsel ve duygusal bir düşünce tarzıdır.¹³⁹ Empatik tutumun insana fayda sağladığı bilinir. Örneğin empatinin varlığından yola çıkarak insanların birbirlerine yardım ettiğine sık sık rastlamaktayız.^{140, 141}

Empati, karşıdaki duygularını anlamaya hazır olma ve iletişimde çok yakın olmayı gerektiren bir durumdur. Birbirine yakın olmak, evli bireyler arasında eşitliğin

¹³⁶ Maşallah Mutlu, Üniversite Gençliğinin Evlilik Ve Aile Kurumuna Yaklaşımı (Fırat Üniversitesi Uygulaması), Fırat Üniversitesi, Elazığ, (2004), **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹³⁷ Kışlak Ş., Çabukça, F. Empati Ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi. **Aile Ve Toplum Dergisi**, 2002, Sayı: 2, S.18-26.

¹³⁸ Üstün Dökmen Sanatta Ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları Ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık, (1999).

¹³⁹ Donahue M.C., Empathy: Putting Yourself In Another Person's Shoes. *Currenthealth*, (1997), 2, 24(3), 22-25.

¹⁴⁰ Batson, C. D. Sager, K. Garst, E. Kang, M. Rubchinsky, K. And Dawson, K, Is Empathy-Induced Helping Due To Selfother Merging? **Journal Of Personality And Social Psychology**, (1997), 73, 495-509.

¹⁴¹ Üstün Dökmen, Yeni Bir Empati Modeli Ve Empatik Becerinin İki Farklı Yaklaşımla Ölçülmesi. **Psikoloji Dergisi**, (1990), 7(24), 42-50.

sağlanmasında, eylem iş birliğinde ve karşılıklı yaşantı biçimine empati kurmada kendini gösterir.¹⁴²

Bu çalışma, yetişkinlerde evlilik uyumu ile empatik tutum arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre katılımcıların %77,1'inin EUÖ'den aldıkları puan ölçeğin uyumlu bir evlilik için kesme noktası olan 43 puan ve üzerindedir. Bu da çalışma örnekleminizin büyük çoğunluğunun evliliklerini uyumlu olarak algıladıklarına işaret etmektedir. Fışiloğlu¹⁴³ (1992) tarafından ülkemizde yapılan bir çalışmada da benzer şekilde katılımcıların evlilik uyumun yüksek olduğu bildirilmiş ve bu sonucun ortaya çıkmasında katılımcıların eğitim düzeylerinin birbirine yakın olmasının etkili olduğundan söz edilmiştir. Yaman Akpınar¹⁴⁴ (2019) tarafından yapılan bir diğer çalışmada da yine çalışmamız sonuçları ile uyumlu bir şekilde evli bireylerde uyum düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamız sonuçları ülkemizde yapılan diğer araştırmalar ile uyumludur.

Evlilik uyumu üzerinde eşlerin düşünsel anlamda uyuşma göstermesi ve uyuşmazlığın olduğu durumda ise bunları çözebilme becerileri önemli bir etkiye sahiptir. Duygularını rahatlıkla anlatabilen ve birbirlerine karşı düşüncelerini, evliliklerinin sürdürülebilir düzeyde olup olmadığını aktarabilen eşlerde evlilik uyumunun arttığı bilinmektedir.¹⁴⁵ Araştırmamıza katılan evli bireylerin eşleri ile üzerinde en çok anlaştıkları konunun “toplumsal kurallara uyma” olduğu, en sık anlaşmazlık yaşadıkları konunun ise “duyguların ifade edilmesi” olduğu saptanmıştır. Sağlıklı bir ilişkinin ortaya konmasında çiftlerin duygularının farkında olması, olumsuz duygularını kontrol etmesi ve duygularını ifade edebilme tarzını düzenlemesi önem arz eder. Duyguların ifade edilmesi, evli çiftlerde özellikle ilişkilerin düzenlenmesi, bir tarafın diğeri tarafından kabul edilebilirliğini artırması ve ilişkilerdeki uyumun sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bir başka deyişle, duyguların etkili bir şekilde ifade edilmesiyle çiftlerin üzüntülü ve sıkıntılı yaşantısıyla ilgili zihinsel bir yapı oluşturarak uyum düzeyinin artırılması beklenir.¹⁴⁶ Araştırmamızda eşler arasında ortaya çıkan uyumsuzlukların sonuçlanma biçimlerine bakıldığında %73,6'sının karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak,

¹⁴² Cheryl Rampage, Povver, Gender And Marital Intimacy. Journal Of Family Therapy, (1994),1 6, 1 25-1 37.

¹⁴³ Hürol Fışiloğlu, Lisansüstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu. Psikoloji Dergisi, 1992, 7 (28), 16- 23.

¹⁴⁴ Yaman Akpınar, Bağlanma Stilleri Ve Affetme Düzeyinin Evlilik Uyumuna Etkisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, (2019), **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁴⁵ Tüfekçi Hoşgör, Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2013, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁴⁶ Walter Stephan, Krystina Finlay. The Role of Empathy in Improving Intergroup Relations. **Journal of Social Issues**, (1999), 55(4), 729-747.

%14,9'unun erkeğin susması ile, %11,4'ünün ise kadının susması ile çözümlendiğini belirttiği görülmektedir. Yalçın¹⁴⁷ (2014) tarafından ülkemizde yapılan bir çalışmada katılımcıların %33,9'unun yaşanan sorunlar karşısında sessiz kaldığı, %20,3'ünün konuşarak tartıştığı tespit edilmiştir.

Araştırmamızda katılımcıların evlilik uyumları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Evlilik uyumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiye dair literatürde yer alan diğer araştırmalar ele alındığında çelişkili sonuçların var olduğu görülecektir. Tutarel Kışlak ve Çabukça¹⁴⁸ (2012) ile Gökmen'in¹⁴⁹ (2001) çalışmasında kadınların evlilikte uyum puanlarının erkeklerin puanlarından daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık Nalbant'ın¹⁵⁰ (2017) çalışmasında evlilik uyumunun erkeklerde daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kublay'ın¹⁵¹ (2013) yaptığı araştırmada ise çalışmamıza benzer şekilde evlilik uyumu açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmamız sonuçlarına göre yaş ile evlilik uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Söz konusu farklılığa yönelik yapılan analizlerde, 26-30 yaş grubunda yer alanların katılımcıların EUÖ'den aldıkları puanların diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu; 36-40 yaş ve 40 yaş üzeri grupta yer alan katılımcıların EUÖ puanları karşılaştırıldığında ise 36-40 yaş grubundaki katılımcıların EUÖ puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu konuda çelişkili sonuçların var olduğu görülecektir. Yalçın'ın¹⁵² (2014) çalışmasında 41 yaş ve üzeri katılımcıların evlilik uyumlarının 21-30 yaş grubundan yüksek bulunduğu bildirilmiş; Demir¹⁵³ (2016) tarafından yapılan çalışmada ise yaş ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmamız sonucunda evlilik uyumu ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002) ile Kublay'ın (2017) yaptıkları çalışmalarda, araştırmamızla paralel şekilde evlilik uyumu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı bildirilmiştir. Şener (2002) 'in

¹⁴⁷ Hatice Yalçın, a.g.e., 2014, s. 250-261.

¹⁴⁸ Tutarel Kışlak Ve Çabukça, a.g.e., s.5, 2012.

¹⁴⁹ Aytaç Gökmen, Evli eşlerin birbirine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (2001), **(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)**.

¹⁵⁰ Hacer Nalbant, Evlilik Uyumunun Yordayıcılarından Ahlaki Olgunluk Ve Değerler. Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat, (2017), **(Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁵¹ Kublay, a.g.e., 2013.

¹⁵² Hatice Yalçın, a.g.e., 2014, s. 250-261.

¹⁵³ Demir, a.g.e., 2016.

demografik özellikler ve evliliğe ait değişkenlerin evlilik uyumu ile olan ilişkisinin incelendiği çalışmada, eğitim düzeyi yüksek olan çiftlerde eşlerden her ikisinin de evlilik uyum puanlarının daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.¹⁵⁴ Yukarıda sözü geçen çalışmalar ele alındığında çiftlerin eğitim düzeyinin yüksek olması ile evlilik uyumu arasında pozitif bir ilişki olduğu ya da eşlerin eğitim düzeylerinin benzer olmasının evlilik uyumunu artırdığı düşünülebilir. Çalışmamızda çiftlerin tamamı lise ve üstü eğitime sahip olup %83.3'ünün eğitim düzeyi lisans ve üstüdür. Araştırmamızda evlilik uyumu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmaması hali hazırda tüm katılımcıların yüksek eğitim düzeyine sahip olması ile açıklanabilir.

Araştırmamız sonuçlarına göre gelir düzeyinin evlilik uyumu üzerinde etkili olduğuna dair bir bulgu elde edilememiştir. Araştırmamız ile benzer şekilde Demir¹⁵⁵ tarafından 2016 yılında yapılan bir çalışmada evli bireylerin gelir düzeyi ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bununla beraber Şendil ve Korkut¹⁵⁶'un 171 evli birey üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında gelir düzeyi düşük bireylerde evlilik uyumunun daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan evli katılımcıların evliliklerinde uyum düzeyi ile eşlerinin çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki gösterilememiştir. Bu sonuç alanyazında yer alan çalışmalar ile zıtlık göstermektedir. Nitekim, Gürsoy'un¹⁵⁷ (2004) kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile olan ilişkisini incelediği çalışmada erkeklerde evlilik uyumunu etkileyen en önemli değişkenin çalışma durumu olduğu aktarılmıştır. Karahan ve Bener'in¹⁵⁸ (2005) çalışmasında ise evli çiftlerden herhangi birinin çalışma durumunun evlilikte uyumu düşürdüğü sonucu aktarılmıştır.

Eşlerin isteyerek ve planlı bir şekilde çocuk sahibi olmaları onların evlilik uyum düzeylerini etkileyen önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Başlangıçta büyük bir heyecan ve şevkle karşılanan çocuklar zamanla aile içi dinamiklerin değişmesine yol açmakta ve çocuğun varlığına uyum sağlamadaki zorluklarla birlikte evliliklerde uyumu etkileyen bir faktör haline gelmektedir.¹⁵⁹ Araştırmamız sonuçlarına göre çocuğu olmayan katılımcıların evlilik uyum düzeyleri, 1 veya daha fazla çocuğu olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Buna ek olarak, tek

¹⁵⁴ Şener, a.g.e., 2002.

¹⁵⁵ Demir, a.g.e., 2016.

¹⁵⁶ Gül Şendil Ve Yeşim Korkut, a.g.e., 2008, S. 19.

¹⁵⁷ Figen Gürsoy, Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, (2004), **(Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁵⁸ Karahan, A. & Bener, Ö. Bolu Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesinde Çalışan Evli Hemşirelerin Ev Ortamında Yaşadıkları Sorunlar, **Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi** 2(8), 113-120, (2005).

¹⁵⁹ Acar Baltaş ve Zuhal Baltaş, Stres ve Başa Çıkma Yolları (25.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi, (2008).

çocuğu olan bireylerde evlilikte uyum düzeyi, 2'den fazla çocuğu olanların evlilik uyum düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar, evlilikte çocuk olmasının ve çocuk sayısındaki artışın evlilik uyumunda azalma ile ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Kublay'ın¹⁶⁰ 452 evli birey üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında evlilik uyumu ile çocuk sayısı arasındaki ilişki incelendiğinde, çocuğu olmayanlar ve 4'ten az çocuğu olanlarda evlilik uyumunun çocuk sayısı arttıkça azalırken, 4 çocuğa sahip katılımcılarda evlilik uyumunun tekrar arttığı ortaya çıkmıştır. Ancak Yalçın'ın¹⁶¹ tarafından yapılan bir başka araştırmada, kadınlarda evlilik uyumunun çocuk sayısına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ekonomik sıkıntıların artması ve çocuk sayısına bağlı olarak çiftlerin birbirlerine ayıracağı zamanın kısalması, çocuk sayısının artmasıyla birlikte evlilik uyumunun azalmasının nedenleri olarak düşünülebilir.¹⁶²

Araştırmamızda evlilik uyumu ile çiftlerin çekirdek aile ya da geniş aile olarak yaşamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ancak Karadağ¹⁶³ (2015) tarafından yapılan bir çalışmada sadece çekirdek ailesiyle yaşayanlarda evlilik uyumunun geniş aile tipine sahip katılımcılara göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Karadağ tarafından elde edilen sonuçlar geleneksel ailede aile büyükleriyle yaşanan çatışmaların fazla olmasının evlilik uyumu etkilemesi şeklinde yorumlanabilir. Çalışmamızda gruplar arasında evlilik uyumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmayışı katılımcıların çok büyük bir çoğunluğunun çekirdek aile halinde yaşıyor olması ile ilişkili olabilir.

Araştırmamızda elde edilen sonuçlar evlilik süresi yüksek gruplarda evlilik uyumunun daha düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Özaydınlık¹⁶⁴ tarafından 200 evli birey dahil edilerek yapılan bir araştırmada evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerdeki sosyal ilgi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada 0-5 yıldır evli olanların evlilik uyumlarının diğer çiftlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yalçın¹⁶⁵ (2014) tarafından yapılan bir diğer çalışmada da evlilik uyumu ile evlilik süresi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu çalışmada 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumları, 21-30 yaşlarındaki kadınlara göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Çalışmamız sonuçları ve literatür

¹⁶⁰ Kublay, a.g.e., 2013.

¹⁶¹ Hatice Yalçın, a.g.e., 2014, s. 250-261.

¹⁶² Gülşah Gül, Evlilik biçimleri açısından evlilik uyumu, ilişkilerde yüklenme tarzları ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin incelenmesi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶³ Karadağ, a.g.e., 2015.

¹⁶⁴ Şeyma Özaydınlık, Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu İle Kişilik Özellikleri Ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2014, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶⁵ Hatice Yalçın, a.g.e., 2014, s. 250-261.

birlikte değerlendirildiğinde evliliklerde süre uzadıkça evlilik birliğinin yıprandığı ya da çatışmaların arttığı düşünülmesi mümkündür.

Yapılan araştırmada çiftlerin birbiri ile tanışma biçimi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Şendil ve Korkut¹⁶⁶ (2008) tarafından 171 evli birey üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada evlilikte uyum düzeyinin tanışma biçimine göre farklılaştığı ve görücü usulü ile evlenenlerin evlilikte uyum düzeylerinin anlaşma yoluyla evlenenlere göre daha düşük olduğu bildirilmiştir. Karadağ¹⁶⁷ (2015)'in yaptığı bir diğer araştırmada benzer şekilde flört sonrası evlenenlerde evlilik uyumunun görücü usulüyle evlenenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızda tanışma biçimi ile evlilik uyumu arasında literatürde yer verilen bu bulgulara benzer bir ilişki bulunmayışının araştırmamıza katılan evli bireylerin büyük çoğunluğunun evlenmeden bir süre önce flört etmiş olmasından ve ailelerin tanıştırmaları sonucu evlenen bireylerin sayısının oldukça az olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, evli çiftlerde evlenme öncesinde yaşanan flört süresine göre evlilik uyumunun anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Burada, evlenmeden önce 1-2 yıl süreyle flört edenlerin evlilik uyum düzeylerinin diğer gruplardan daha yüksek olduğu, buna karşın en düşük evlilik uyum düzeyine sahip olanların ise evlenmeden önce 6 aydan az süre flört edenlerde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, evlenme öncesinde yaşanan flörtün çiftler arasındaki ilişkiyi güçlendirmesi ile açıklanabilir. Erdinç¹⁶⁸ (2018) yaptığı çalışmada bu duruma dikkat çekerek aşk evliliği yapan ve flört süresi geçiren çiftlerde, evlilik uyumunun yüksek olduğunu dile getirmiştir. Çalışmada, bireylerin evlilik uyumları konusunda farkındalıklarının artırılması amacıyla evlilik öncesinde bireylerin birbirlerini tanımasının zaman ve alan yaratma açısından önemli olduğu aktarılmıştır.

Araştırmamızda katılımcıların EEÖ'nden aldıkları ortalama toplam puan 72,44 olarak saptanmıştır. Buna göre örneklemimizi oluşturan evli bireylerin empatik tutum düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu söylenilebilir. Araştırmamıza benzer şekilde ülkemizde Şipit¹⁶⁹ (2019) ve Tutuk ve ark.¹⁷⁰ (2002) tarafından yapılan çalışmalarda katılımcıların empatik tutum düzeyleri orta ve yüksek düzeyde olarak kaydedilmiştir.

¹⁶⁶ Gül Şendil Ve Yeşim Korkut, a.g.e., 2008, S. 19.

¹⁶⁷Şule Karadağ, Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015, **(Yayımlanmış sDoktora Tezi)**.

¹⁶⁸ Erdinç, İ. Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, **(Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁶⁹ Şipit, a.g.e., 2019.

Araştırmamızın örneklemini oluşturan katılımcılar arasında kadınların empatik eğilim düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulgular ile uyumlu bir biçimde Yıldırım¹⁷¹ (2002) tarafından yapılan bir çalışmada erkeklerin empatik eğilim düzeylerinin kadınlardan daha düşük olduğu bildirilmiştir. Wied ve ark.¹⁷² (2007) yaptıkları çalışmada benzer şekilde kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde empati kurdukları tespit edilmiştir. Çiçek¹⁷³ (2006) tarafından yapılan bir diğer araştırma da bulgularımızı desteklemektedir. Bu çalışmada empatik eğilim düzeyinin kadınlarda erkeklere nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmamıza katılan evli bireyler arasında en yüksek empatik tutuma sahip olanların 36-40 yaş aralığındaki grupta, en düşük empatik tutuma sahip olanların 26-30 yaşında aralığındaki grupta yer aldığı saptanmıştır. Bu sonuçlara göre yaşla birlikte empatik eğilimin arttığı söylenilebilir. Ekinci ve Aybek¹⁷⁴ (2010) çalışmalarında yaş ile empatik eğilim arasında doğrusal bir ilişki olduğunu dile getirmişlerdir. Köseoğlu¹⁷⁵ (1994) tarafından yapılan çalışmada ise tam tersi bir sonuca ulaşılmış, 30 yaşından küçük katılımcıların empatik eğilimlerinin 30 yaşından büyük olanlardan daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Şipit'in¹⁷⁶ (2019) ve Çelik'in¹⁷⁷ (2008) yaptıkları çalışmalarda ise yaş değişkeni bağlamında katılımcıların empatik becerilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Akgün Şahin ve Kardeş Özdemir¹⁷⁸ (2015) yaptıkları çalışmada, artan yaşla birlikte kazanılan deneyim ve insan ilişkilerinde daha etkili iletişim ve empati yapabilme yeteneğinin gelişebileceğini dile getirmişlerdir.

¹⁷⁰ Aygül Tutuk, Derya, Al, Selma. Doğan, "Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi", **C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi**, 2002, 6(2), 36-41.

¹⁷¹ Hasan Ali Yıldırım, Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2002.

¹⁷² Minet de Wied,, Susan Branje, Wim Meeus,, Empathy and conflict resolution in friendship relations among adolescents. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 2007,33(1), 48-55.

¹⁷³ Aysun Çiçek, Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Becerilerinin Değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006. **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁷⁴Öznur Ekinci,Birsel Aybek,Öğretmen Adaylarının Empatik Ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi, **İlköğretim Online Elektronik Dergi**, 2010, 9(2): 816- 827.

¹⁷⁵Suzan Köseoğlu, Psikolojik Danışmanların Empatik Becerilerinin Ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1994, **(Yüksek Lisans Tezi)**

¹⁷⁶ Şipit, a.g.e., 2019.

¹⁷⁷ Esma Çelik, Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

¹⁷⁸ Zümrüt Akgün Şahin, Funda Kardeş Özdemir. Communication and Empathi Skill Levels of Nurses. **G.O.P Taksim E.A.H JAREN**, 2015, 1(1): 1-7

Araştırmada katılımcıların empatik tutumları ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bu sonuç, Yetişen'in¹⁷⁹ (2018) bağlanma stilleri ile empatik eğilim düzeyi arasındaki ilişkiyi incelediği ve Mert'in¹⁸⁰ (2017) anlaşmalı ve çekimeli boşanan bireylerde empatik eğilim düzeyini karşılaştırıldığı çalışmalardan elde edilenler sonuçlarla benzerlik gösterir. Ancak Kılıç¹⁸¹ (2005) tarafından yapılan çalışmada bizim çalışmamızdan farklı olarak eğitim düzeyinin empatik tutum üzerinde etkili bir faktör olduğu ve eğitim düzeyinin artmasıyla empatik tutumun da arttığı dile getirilmiştir. Araştırmamız örneklemini oluşturan bireylerin tamamının lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olması gruplar arasında empatik eğilim açısından bir farklılık bulunmayışının nedeni olarak düşünülebilir.

Araştırmamızda, empatik tutum ile evlilikte uyum arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Tutarel Kışlak ve Çabukça'nın (2012) 150 evli birey üzerinde gerçekleştirdikleri bir araştırmada araştırmamız sonuçlarını destekleyecek biçimde empatinin evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca, evli bireylerin duygu dışavurum düzeyi ölçeği alt ölçek puanlarının evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmamızda katılımcıların eşleri ile üzerinde en sık anlaşmazlık yaşadıkları konu duyguların ifadesi olarak öne çıkmıştır. Duygu, bireyin davranışlarına yön veren, mutluluk, üzüntü gibi fizyolojik ve bilişsel yapıyla ilişkilidir. Duygunun insanlar arası ilişkileri düzenleyici bir işlevi mevcuttur.¹⁸² Duyguların ifade edilmesi ve empatik eğilim arasında önemli bir ilişkinin olduğundan söz edilir. Kişiler arası ilişkilerde duygusal olarak kendini ifade eden kişilerde, empatik eğilim yüksektir. Empati ve kendini açma olarak da ifade edebileceğimiz duyguların ifade edildiği durumda, çiftlerde sosyalizasyonun artacağı beklenir. Kendi duygularının farkında olanların karşıdakinin duygularını anlama becerisi de o denli yüksektir.¹⁸³ Tüm bu sonuçlar bize evlilikte eşlerin empatik yetilerinin evlilik uyumu için önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

¹⁷⁹ Yetişen, Üniversite Öğrencilerinde Empatik eğilim Düzeyi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

¹⁸⁰ Mert, Anlaşmalı ve Çekişmeli Boşanan Bireylerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹⁸¹ Suzan Kılıç, İstanbul'daki Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005, **(Yüksek Lisans Tezi)**

¹⁸² Aysel Köksal, Müzik Eğitimi Alma, Cinsiyet ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine Göre Ergenlerin Empatik Becerilerinin ve Uyum Düzeylerinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2000, 18, s.99-107.

¹⁸³ Berna Bridge, Siz olsaydınız ne yapardınız? Duyguların eğitimi, Beyaz Yayınları, İstanbul, 2003.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma yetişkinlerde evlilik uyumu ile empatik tutum arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- ✓ Araştırmamıza katılan evli bireylerin EUÖ'nden aldıkları puanlar ortalaması 48,44 olarak bulunmuştur.
- ✓ EUÖ'nden alınan puanlar ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- ✓ EUÖ'nden alınan puanların evli bireylerin yaşlarına göre değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir.
- ✓ EUÖ'nden alınan toplam puanlar ile evli bireylerin eğitim düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- ✓ EUÖ'nden alınan puanların gelir düzeyine göre farklılaşma göstermediği saptanmıştır.
- ✓ EUÖ'nden alınan puanların eşin çalışma durumuna göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.
- ✓ Evli bireylerin evlilik uyum düzeyinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaştığı tespit edilmiştir.
- ✓ EUÖ toplam puanları ile çekirdek yahut geniş aile halinde yaşama arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
- ✓ Evlenme süresi değişkenine göre EUÖ toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edildi.
- ✓ EUÖ'nden alınan puanlar ile evli bireylerin eşleriyle tanışma biçimi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
- ✓ EUÖ'nden alınan toplam puanlar ile evlenmeden önceki flört süresi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
- ✓ Araştırmamıza katılan bireyler arasında kadınların EEÖ'nden aldıkları puanlar daha yüksek bulunmuştur.
- ✓ Katılımcıların EUÖ'nden aldıkları toplam puan ile empatik tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar bağlamında aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- ✓ Araştırmanın İstanbul ilinde yaşayan 402 evli birey ile sınırlıdır. Bu durum araştırmamız sonuçlarının dikkatle değerlendirilmesini gerektirmekte ve sonuçların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Bu nedenle daha geniş örneklemeler ile yapılacak araştırmaların önemli olduğu vurgulanabilir.
- ✓ Araştırmamız sonuçları çiftlerin empati kurma becerileri ile evlilik uyum düzeyleri arasında bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Stephan ve Finlay'a¹⁸⁴ (1999) göre empati eğitimle geliştirilebilen bir beceridir. Bu açıklamadan yola çıkarak evli çiftlerin evlilik uyum düzeylerinin yükseltilmesi amacıyla empati kurma becerilerinin artırılmasına dönük eğitimlerin yararlı olabileceği düşünülebilir.

¹⁸⁴ Walter Stephan, Krystina Finlay, a.g.e., 1999.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKYOL Aysel Köksal ve KÖRÜKÇÜ Özlem Sarıyüce, Çocuklarda Empati Gelişimi ve Bilişsel Gelişimin İncelenmesi, Omep Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı 1., Yapa Yayınları, İstanbul, 2003.

ARONSON Elliot, TİMOTHY D. Wilson, and ROBİN M. Akert. "Sosyal Psikoloji,(çev. Okhan Gündüz)." Kaknüs Yayınları, İstanbul 2012.

ATKİNSON Richard Chatham, Psikolojiye Giriş, Çev. Yavuz Alogan, Arkadaş Yayınları, İstanbul, 2012.

AYDIN Mustafa, Kurumlar sosyolojisi. Ankara: Vadi Yayınları, 1997.

BALTAŞ Acar ve BALTAŞ Zuhâl, Stres ve Başa Çıkma Yolları (25.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi,2008.

BATES Daniel G., 21. Yüzyılda Kültürel Antropoloji: İnsanın Doğadaki Yeri. İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2009.

Berna Bridge, Siz olsaydınız ne yapardınız? Duyguların eğitimi, Beyaz Yayınları, İstanbul, 2003.

BUDAK Selçuk, Psikoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2000.

CANATAN Kadir, Aile kavramının tanımı. K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.), Aile sosyolojisi içinde. İstanbul: Açılımkitap, 2011.

DÖKMEN Üstün Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2012.

DÖKMEN Ü. Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. İst: Sistem Yayıncılık, 1999.

ELMACI Nuran. ve CEYLAN, Ali. Diyarbakır'ın göç alan bir semtinde akraba evlilikleri ve değişim. B. Kümbetoğlu & H. B. Gedik (Ed.), Gelenekten geleceğe antropoloji içinde. İstanbul: Epsilon Yayıncılık. 2005.

ERSANLI Ercümen ve Melek KALKAN, Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram Ve Uygulama, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008.

ESER E, ve BAYDUR H. Sağlıkta Yaşam Kalitesi Ölçeklerinin Psikometrik Çözümü: Geçerlik ve Güvenirlik. 2. Sağlıkta Yaşam Kalitesi Kongresi Kongre Öncesi Kurs Notları: 3- 29, İzmir, 2007.

GÜLERCE Aydan, Türkiye'de ailelerin psikolojik örüntüleri. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1996.

GÜRÜZ Demet ve EĞİNLİ Ayşen Temel Kişilerarası iletişim. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014.

GÜVEN Nurdan, İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005.

HAVİLAND William, "Kültürel Antropoloji." Çev. Hüsamettin İnaç). İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2002.

HORTAÇSU Nuran İnsan İlişkileri, İmge Yayınları, Ankara, 2012.

KAĞITÇIBAŞ Çiğdem, Kültürel psikoloji. İstanbul: Evrim Yayınevi, 2007.

KOENİG Samuel, Sosyoloji: Toplum bilimine giriş (S. Sucu ve O. Aykaç, Çev.). İstanbul: Ütopya, 2000.

LARSON Jeffry H, ve Thomas B Holman, "Predictors of Marital Quality and Stability", Family Relations, 1994.

MERTER Feridun, 1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler: Malatya Örneği, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1990.

NEPHAN Saran, Antropoloji. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1993.

ÖZGÜVEN İbrahim Ethem "Evlilik ve Aile Terapisi", 3. Baskı, PDREM Yayınları, Ankara, 2009.

TARHAN Nevzat Gümüsel Orhan ve Sayım Aynur, Pozitif Psikoloji, Timaş Yayınevi, İstanbul, 2013.

YAZICIOĞLU, Y. ERDOĞAN, S. SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.

YILDIRIM, H. A. Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2002.

ZUBAROĞLU, S. Türkiye'de çocuklu eşler arasında iletişim biçimleri ve iletişim çatışmalarının çözümlenmesi. IX. Ulusal Psikoloji Kongresi, 1996.

MAKALELER

ADDİS Jane ve Michael E. BERNARD, "Marital adjustment and irrational beliefs." Journal of rational-emotive and cognitive-behavior therapy, 2002, 20(1), 3-13.

AKBULUT Emine ve SAĞLAM Halil İbrahim, "Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi." Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2010, 7(2), 1068-1083.

AKKOYUN Füsün, "Empatik anlayış üzerine." Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1982, 15(2), 63-69.

ALTUNTEK Nejla Serpil. "Türkiye üzerine yapılmış evlilik ve akrabalık araştırmalarının bir değerlendirmesi." Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2001, 18.2: 17-28.

AMATO Paul ve DENİSE Previti. "People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment." Journal of family issues, 2003, 24.(5): 602-626.

BASCH Michael Franz, "Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations", Journal of the American Psychoanalytic Association, 1983, 31, 101-126.

BATIK Meryem Vural ve Melek KALKAN. "Evlilikte algılanan sorun çözme becerileri ve evlilik doyumu." İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 6.5 2017: 2630-2646.

BATSON, C. D. SAGER, K. GARST, E. KANG, M. RUBCHİNSKY, K. and DAWSON, K., 'Is empathy-induced helping due to selfother merging?' Journal of Personality and Social Psychology, 1997, 73, 495-509.

BERRİNGTON Ann ve Ian DİAMOND, "Marital dissolution among the 1958 British birth cohort: The role of cohabitation." Population Studie, 1999, 53(1), 19-38.

Bayram, C, Şimşek, E. U. Dilbaz, N., "Üç Farklı Meslek Grubunda Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması." Kriz Dergisi, 1995, 3(1-2), 205-207.

D'AMBROSIO, Fanny, ve diğeri "The basic empathy scale: A French validation of a measure of empathy in youth." *Personality and Individual Differences* ,2009, 46(2), 160-165.

DAVIS, M. H. OATHOUT, H. A., "Maintenance of satisfaction in romantic relationships: Empathy and relational competence." *Journal of Personality and Social Psychology*,1987, 53(2), 397-410.

DEMİRBILEK Melahat, "Aile Danışmanlığı: Bir Uygulama Örneği" , *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 2016, 10(2), s. 109-112.

DONAHUE M.C., "Empathy: Putting yourself in another person's shoes." *CurrentHealth*,1997, 2, 24(3), 22-25.

DÖKMEN Ü., "Yeni Bir Empati Modeli Ve Empatik Becerinin İki Farklı Yaklaşımla Ölçülmesi." *Psikoloji Dergisi*,1990, 7(24), 42-50.

DÖKMEN Ü., "Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi", *A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,1988, 2(1-2); 155-190.

EKİNCİ Ö, AYBEK B, "Öğretmen Adaylarının Empatik Ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi", *İlköğretim Online Elektronik Dergi*,2010, 9(2): 816- 827.

ERBEK Evrim ve Emrem BE ŞTEPE , Hülya AKAR, Nezih ERADAMLAR ve R. Latif ALPKAN "Evlilik Uyumu.", *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 2005, 18 (1): 39- 47.

EVERETT, L. "An empathy-humility-commitment model of forgiveness applied within family dyads.", *Journal of Family Therapy*, 1998, 20(1),59-77.

FIŞILOĞLU, H., "Lisansüstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu.", *Psikoloji Dergisi*, 1992, 7 (28), 16- 23.

FRANZOİ, S. L. DAVIS, M. H. YOUNG, R. D., "The effects of private self-consciousness and perspective taking on satisfaction in close relationships.", *Journal of Personality and Social Psychology*, 1985, 48(6), 1 584-1 594.

FREESTON, M. H., PLECHATY, M., "Reconsideration of the Locke-Wallace Marital Adjustment Test: Is It Still Relevant For The 1990's?", *Psychological Reports*,1997, 81, 419-434.

GENÇ Salih Zeki ve KALAFAT Temel, "Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri." *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2010, 3(2), 135-147.

GIBLIN, P., "Empathy: The essence of marriage and family therapy?", Family Journal, 1996, 4(3), 229-236.

GÖKMEN Şahika, Anıl ERALP, ve Aliye ATAY KAYIŞ, "İlk Evlilik Süresini Etkileyen Faktörlerin Yaşam Analizi: Türkiye Örneği." Optimum: Journal of Economics & Management Sciences/Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2019,6.(1): 63-76.

HALLAÇ Saliha ve Fatma ÖZ, "Aile kavramına kuramsal bir bakış." Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2014, 6.2 : 142-153.

HANÇER Murat ve TANRİSEVDİ Abdullah, "Sosyal zeka kavramının bir boyutu olarak empati ve performans üzerine bir inceleme." Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2003, 27(2), 211-225.

HOVARDAOĞLU Selim, "Sosyal Mübadele: Evlilikle İlgili Bir Değerlendirmelere Etkisi", Türk Psikoloji Dergisi, 1996, 11(36): 12-24 .

HUNT, R. A., "The Effect of Item Weighting On The Locke- Wallace Marital Adjustment Scale.", Journal of Marriage and The Family, 1978, 40, 249-256.

JOLLİFFE Darrick ve FARRINGTON David P., "Development and validation of the Basic Empathy Scale." Journal of adolescence, 2006, 29(4), 589-611.

KARAHAN, A. ve BENER, Ö., "Bolu Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesinde Çalışan Evli Hemşirelerin Ev Ortamında Yaşadıkları Sorunlar.", Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 2005, 2(8), 113-120.

KARLSBERG, J. A. and KARLSBERG, R. C., "The affectionate bond: the goal of couple-centered therapy." The Journal of Humanistic Psychology, 1994, 34(1), 132-142.

KIR İbrahim, "Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri." Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2006, 10(36), 381-404.

KIŞLAK Şennur Tutarel ve ÇABUKÇA Fazlı "Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi." Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 2002, 5(5).

KIŞLAK Şennur Tutarel ve Şeyma ÇAVUŞOĞLU, "Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemelere ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler," Aile ve Toplum Dergisi, 2006; 3(9): 61-68.

KÖKSAL Aysel, "Müzik Eğitimi Alma, Cinsiyet ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine Göre Ergenlerin Empatik Becerilerinin ve Uyum Düzeylerinin İncelenmesi.", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2000, 18, 99-107.

AVERY Judy ve VALERIE Clarke, "Prostate cancer: Patients' and spouses' coping and marital adjustment." Psychology, Health & Medicine, 1999, 4.3: 289-302.

LOCKE, H. J. and WALLACE, K. M., "Short Marital Adjustment and Prediction Tests: Their Reliability and Validity.", Marriage and Family Living, 1959, 21, 251-255.

LONG, E. ANDREWS, D., "Perspective Taking As A Predictor of Marital Adjustment.", Journal of Personality And Social Psychology, 1990, 59, 1 26-1 31.

LONG, E. C. J. ANGERA, J., "Understanding The One You Love: A Longitudinal Assessment of An Empathy Training Program For Couples in Romantic Relationships.", Family Relations, 1999, 48(3), 235-243.

MARSHALL William, HUDSON Samuel, JONES R., ve FERNANDEZ Yolanda Maria, "Empathy in sex offenders.", Clinical psychology review, 1995, 15(2), 99-113.

KIŞLAK Ş., Çabukça, F., "Empati Ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi.", Aile Ve Toplum Dergisi, 2002, Sayı: 2, S.18-26.

NAJMAN Jake. M., Vance, J. C., Boyle, F., Embleton, G., Foster, B., & Thearle, J., "The impact of a child death on marital adjustment.", Social science & medicine, 1993, 37(8), 1005-1010.

Nancy L. COLLINS, Lynn MILLER, Carol, "Self disclosure and liking: A meta-analytic review.", Psychological Bulletin, 1994, 116, p.457-475.

ÖZ Fatma, "Son sınıf hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilimleri, empatik becerileri ile akademik başarıları arasındaki ilişki." Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 1998, 2(2), 32-38.

ÖZTÜRK Cennet Şafak ve Haluk ARKAR, " Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler," Literatür Sempozyum, 2014;1(3): 16-24.

PAPP Lauren M., CHRYSTYNA D. Kouros, ve E. MARK Cummings, "Emotions in marital conflict interactions: Empathic accuracy, assumed similarity, and the moderating context of depressive symptoms", Journal of social and personal relationships 2010, 27.13: 367-387,

PECUKONİS Edward, "Cognitive/affective empathy training program of ego development in aggressive adolescent females, *Adolescence*," 1990, 12(97), 59-76.

RAMPAGE, C. Povver, "Gender And Marital Intimacy. *Journal Of Family Therapy*," 1994, 16, 125-137.

SONNBY BORGSTRÖM, Marianne, Peter JÖNSSON, ve Owe SVENSSON, "Emotional empathy as related to mimicry reactions at different levels of information processing." *Journal of Nonverbal behavior*, 2003, 27(1) (2003): 3-23.

SOYLU Yağmur ve KAĞNICI, D. Yelda "Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, İletişim ve Çatışma Çözme Stillerine Göre Yordanması", *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2015, 5(43): 44-54.

SÜLEYMANOV Abulfez. "Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri." *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2009: 17(17): 7-17.

STEPHAN, W. C. and FINLAY, K. "The Role Of Empathy in Improving Intergroup Relations.", *Journal Of Social Issues*, 1999, 55(4), 729-747.

ŞENDİL Gül ve Yeşim KORKUT. "Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi." *Psikoloji Çalışmaları*, 2008, 28 :15-34.

TUTAREL KIŞLAK, Şennur, "Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenilirlik ve geçerlik çalışması." *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 1999, 7(1): 50-57.

TUTAREL KIŞLAK, Ş. ÇABUKÇA, F., "Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumunu İle İlişkisi," *Aile ve Toplum* 2012,Yıl: 5 Cilt: 2 Sayı: 5.

TUTUK, Aytül AL, Derya ve DOĞAN, Selma, "Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi", *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2002, 6(2), 36-41.

ÜNAL Cavit. "İnsanları Anlama Kabiliyeti." *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1972, 5(3), 71-93.

YALÇIN Hatice, "Evlilik Uyumunu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki.", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Şubat* 2014, 3(1), 250-261.

YILDIRIM İbrahim. "Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri.", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1993, 1 (4), 23-28.

YILMAZ Ayşen, "Eşler arasındaki uyum, anne baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi.", Türk Psikoloji Dergisi 2001; 16 (47) : 1-24.

TEZLER

AKAR Hülya, Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, 2005, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi).

AKIN Esra, Evli kadınlarda çatışma çözme stili ve evlilik uyumu arasındaki ilişki, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya,2018, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ALMAS Gülşen, Evlilikte Uyum ve İnanç Gelişimi Arasındaki İlişkiler, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sivas, 2010, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ARSLANOĞLU Cansel, Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi, 2012, Gazi Üniversitesi, Ankara, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

AYDEMİR Sedef Elif, Otizmli Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının, Başa Çıkma Stratejilerinin ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2015, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAL Handan, Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Roller ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, Mersin, 2007 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÇELİK Metehan, Evlilik Doyum Ölçeğini Geliştirme Çalışması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, İstanbul, 2006, (Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi).

ÇİÇEK Aysun, Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Becerilerinin Değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DEMİR, D., Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Problem Çözme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, (Yüksek Lisans Tezi).

DEMİR Denç, Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Problem Çözme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, (Yüksek Lisans Tezi).

DEMİRAY Özlem, Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 2006, (Yüksek Lisans Tezi).

DERİCİ Fadime, Öğretmenlik Mesleğinde Empatik Eğilimler ve Adalet Algısı: İstanbul İli Bağcılar İlçe Okulları Örneği, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2019, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi).

ERDİNÇ İrem, Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasında ki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2018, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

GEÇİOĞLU Ahmet, Evlilik uyumu-dindarlık ilişkisi: Adana örneği.,Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana,2018, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

GÖKMEN Arda, Evli Eslerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerinde Etkisi, Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara,2001, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).

GÖRGÜLÜ Merve, Evli bireylerin iletişimci biçimleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2019,(Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi).

GÜL Gülşah, Evlilik Biçimleri Açısından Evlilik Uyumu, İlişkilerde Yükleme Tarzları Ve Psikolojik Dayanıklılık Değişkenlerinin İncelenmesi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul, 2016, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

GÜNAY Okan, Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki. Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi).

GÜRSOY Figen, Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, (Yüksek Lisans Tezi).

GÜVENER Melike, Evlilik uyum durumuna göre çiftlerin depresif durumları ve olumsuz otomatik düşünceleri açısından karşılaştırılması. Diss. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, (Yüksek Lisans Tezi).

HOŞGÖR Tüfekçi, Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2013, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

İLKKETENCİ Rahime. Evli bireylerin problem çözme becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya., 2004.

KARABAĞ Şerifnaz Gülin Öğretilebilir ve Bilişsel Bir Beceri Olarak Tarihî Empati. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2003, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Karadağ Şule, Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015, (Doktora Tezi).

KODAN ÇETİNKAYA Semanur, Evlilik Uyumuna İlişkin Model Araştırması, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2018, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KÖSEOĞLU Suzan, Psikolojik Danışmanların Empatik Becerilerinin Ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994, (Yüksek Lisans Tezi).

KUBLAY Deniz, Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri Ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2013, (Yüksek Lisans Tezi).

MADEN Halime, Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2015, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

MERT Ö., Anlaşmalı ve Çekişmeli Boşanan Bireylerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 2017, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

MUTLU Maşallah, Üniversite Gençliğinin Evlilik Ve Aile Kurumuna Yaklaşımı, Fırat Üniversitesi Uygulaması, Fırat Üniversitesi, Elazığ ,2004, (Yüksek Lisans Tezi).

NALBANT Hasan, Evlilik Uyumunun Yordayıcılarından Ahlaki Olgunluk Ve Değerler, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat, 2017, (Yüksek Lisans Tezi).

NAZ Nurhan, Otizmlı Çocuğu Olan Anne-Babaların Evlilik Uyumı Ve Duygu Düzenleme Güçlükleri Arasındakiki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi).

ÖZAYDINLIK Şeyma, Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2014, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ŞENER Arzu, Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2002, (Yayımlanmış Doktora Tezi).

ŞİPİT Gizem, Yetişkin Bireylerde Bağlanma Stillerinin Duyguları İfade Etme Şekilleri Ve Empatik Eğilim Yeteneklerine Etkileri, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi).

TATLI Taner, Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Etik Duyarlılık Düzeylerinin Hasta Hakları Bağlamında İncelenmesi: Ağrı İli Örneği, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2018, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

YAMAN AKPINAR, Bağlanma Stilleri Ve Affetme Düzeyinin Evlilik Uyumuna Etkisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019, (Yüksek Lisans Tezi).

YETİŞEN A., Üniversite Öğrencilerinde Empatik eğilim Düzeyi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 2018, (Yüksek Lisans Tezi).

YILDIRIM İbrahim, Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

YILDIZ Yelda, İlişkiye ilişkin inançların Evlilik Uyumunu Yordaması, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla, 2012, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

YÜKSEL Asuman, Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2003, (Yayımlanmış Doktora Tezi).

EKLER

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

İstanbul Gelişim Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programına bağlı tez çalışması olarak empatik tutum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek üzere bir çalışma yürütölmektedir. Bu alıŐma kapsamında size ekte sunulacak çeşitli değerlendirme araçları (EUÖ,EEÖ) ve kişisel bilgi formunu eksiksiz bir Şekilde doldurmanız istenmektedir. Bu iŐlem tahminen 20 dakikanızı alacaktır. Araştırmada yer almayı reddedebilir, herhangi bir aşamada araŐtırmadan ekilebilirsiniz. Sizden herhangi bir kimlik bilgisi alınmayacak ve çalışma bilgileri yalnızca bu tez kapsamında kullanılacaktır.

Katılımcının beyanı

Yukarıda okuduğum çalışma ile ilgili bilgiler bana sözlü olarakta iletildi. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

İmzası:

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. <u>Cinsiyetiniz?</u>						
☐ Kadın			☐ Erkek			
2. <u>Yaşınız?</u>						
.....						
3. <u>Eğitim Düzeyiniz?</u>						
☐ Okur yazar değilim	☐ Okur yazarı m	☐ İlkokul mezunuyu m	☐ Ortaokul mezunuyu m	☐ Lise mezunuyu m	☐ Üniversite mezunuyu m	☐ Lisans üstü mezunuyu m
4. <u>Gelir getiren bir işte çalışıyor musunuz?</u>						
☐ Çalışıyor m			☐ Çalışmıyor m			
5. <u>Mesleğinizi yazınız?</u>						
.....						
6. <u>Eşiniz gelir getiren bir işte çalışıyor mu?</u>						
☐ Çalışıyor			☐ Çalışmıyor			
7. <u>Aylık gelir düzeyiniz?</u>						
.....						
8. <u>Eşinizle kaç yıldır evlisiniz?</u>						
.....						
9. <u>Eşiniz ile nasıl evlendiniz?</u>						
☐ Görücü usulü/ Kendi rızaıyla	☐ Görücü usulü/ Rızam olmadan	☐ Anlaşara k	☐ Akraba evliliği	☐ Diğer		
10. <u>Eşiniz ile aranızdaki yaş farkı nedir?</u>						
.....						
11. <u>Çocuğunuz var mı?</u>						
☐ Var			☐ Yok			
12. <u>Varsa çocuk sayısını yazınız.</u>						
.....						
13. <u>Evliliğinizi genel olarak nasıl tanımlarsınız?</u>						
☐ Çok mutsuz	☐ Mutsuz	☐ Orta derecede mutlu	☐ Mutlu	☐ Çok mutlu		
14. <u>Eşinizin size ne düzeyde destek olduğunu düşünüyorsunuz?</u>						
☐ Çok az	☐ Az	☐ Orta	☐ Fazla	☐ Çok fazla		
15. <u>Eşiniz size ne düzeyde saygı gösterdiğini düşünüyorsunuz?</u>						
☐ Çok az	☐ Az	☐ Orta	☐ Fazla	☐ Çok fazla		

EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

* * * * *

Çok mutsuz Mutlu Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşmaz	Hemen her zaman anlaşmaz	Ara sıra anlaşmaz olduğumuz	Sıklıkla anlaşmazsınız	Hemen her zaman anlaşmazsınız	Her zaman anlaşmazsınız
2. Aile bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
3. Boş zaman etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
4. Duyguların ifadesi	()	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlar	()	()	()	()	()	()
6. Cinsel ilişkiler	()	()	()	()	()	()
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)	()	()	()	()	()	()
8. Yaşam felsefesi						

	()	()	()	()	()	()
9.Eşin akrabalarıyla anlaşma	()	()	()	()	()	()

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

() Erkeğin susması ile () Kadının susması ile () Karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

11.Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

() Hepsini () Bazılarını () Çok azını () Hiç birini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerin hangisini tercih edersiniz?

() Dışarıda bir şeyler yapmayı () Evde oturmayı Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder? () Dışarıda bir şeyler yapmayı () Evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

() Sık sık () Arada sırada () Çok seyrek () Hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

() Aynı kişiyle evlenirdiniz () Farklı bir kişiyle evlenirdiniz () Hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

() Hemen hemen hiçbir zaman () Nadiren () Çoğu konuda () Her konuda

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Bir cümledeki ifadeyi kendinize tamamen uygun bulacağınızı düşünürseniz 5'e; oldukça uygun bulacağınızı düşünürseniz 4'e; oldukça aykırı bulacağınızı düşünürseniz 2'ye; tamamen aykırı bulacağınızı düşünürseniz 1'e; eğer bir cümleye ilişkin olarak kararsızlık belirteceksiniz 3'e çarpı işareti koyunuz.

	1	2	3	4	5
1 Çok sayıda dostum var					
2 Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır					
3 Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim					
4 Bana dertlerini anlatanlar yanımdan rahatlamış olarak ayrılırlar					
5 Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir					
6 Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim					
7 İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider					
8 Birisiyle tartışırken bazen dikkatim, onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır					
9 Çevremde çok sevilen bir insanım					
10 Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım					
11 Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur					
12 İnsanların çoğu bencildir					
13 Sinirli bir insanım					
14 Genellikle insanlara güvenirim					
15 İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar					
16 Girişken bir insanım					
17 Bir yakınıma derttimi anlatmak beni rahatlatır					
18 Genellikle hayatımdan memnunum					
19 Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar					
20 Genellikle keyfim yerindedir.					